

Kárpátaljai Hírmondó

II. évfolyam 3. szám, 2006. szeptember

Vitéz György

TÚLÉLTEM

Barátaim, talán ti megbocsáttok,
mivel nem lettem hős, sem krónikása
nagy tetteknek. A szó csak hűvös mása
lenne az egyszer-mindörökre látott
élettelen és élő szenvedésnek,
mely házat dúlt és haldoklóba markolt.
Nem én sajogtam... Ami kín s harag volt,
rajtam kívül égett el, amíg égett.
Rágós és csüggeteg szavak ezek.
Átnéznek rajtam értük a halottak,
az élők furcsán nyújtanak kezét
s a Hangtalan Kérdést is egyre félelem:
„Hogy sáfárkodtál ama nagy napokkal?”
mert így kell felelnem sután: „Túléltem”.

1957. szeptember

A beregvári Schönborn-kastély

Ajánló

- * Szervezeti élet
- * Emlékezzünk régiekről
- * Irodalom, képzőművészet
- * Barangoló Kárpátalja
váraiban
- * Arasznyi történelem
- * Mementó: 50 éve történt
- * Híres szülötteink:
Báthy Anna operaénekes
- * Hitélet
- * Népszerű tudomány

KÁRPÁTALJAI **Hírmondó**

II. évfolyam, 3. szám
2006. szeptember

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség
1052 Budapest,
Semmelweis u. 1–3.
Tel/fax: 267-0198.

Felelős kiadó: Katona Tamás,
a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Főszerkesztő: Füzesi Magda

Főszerkesztő-helyettes:
Benda István

Szerkesztőbizottság:
Dupka György,
Nagy Zoltán Mihály,
Szöllősy Tibor,
Zubánics László.

Gazdasági felelős: Papp Lászlóné

A szerkesztőség címe:
1052 Budapest,
Semmelweis u. 1–3.
Tel/fax: 267-0198.

HU ISSN: 1787-0445

OTP számlaszámunk:
11711034-20834951

Megjelenik 500 példányban.

A lap megjelenését az Illyés
Közalapítvány és a Határon Túli
Magyarok Hivatala, illetve a
Nemzeti Civil Alapprogram
támogatta.

A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A címünkre beérkező kéziratok
közlésének és szerkesztésének jogát
fenntartjuk, azok recenzálását, vissza-
adását, levélben történő meg-
válaszolását, valamint más szerve-
zetekhez, intézményekhez való tovább-
bítását nem vállaljuk. A publi-
kációkban közölt tényekért és véle-
ményekért minden esetben a szerző
viseli a felelősséget. A szerkesztőség
nem feltétlenül ért egyet a lapban
közölt publikációkkal.

A tartalomból

- * Szervezeti élet
- * Balatonföldvári találkozó
- * Iskolaavatás Nagypaládon és Tiszaújlakon
- * Kapcsolatépítés
- * Képzőművészeti kiállítás a szakember szemével
- * Hírünk a világban
- * Arasznyi történelem
- * Hitélet
- * Mementó: 1956-ra emlékezünk
- * Gyökerek: Bornemissza Eszter
- * Kárpátalja várai: Királyháza
- * Kárpátalja neves szülöttei: Báthy Anna
operaénekes
- * Korkép
- * Irodalom
- * Emlékezzünk régiokról
- * Nemcsak nőknek
- * Szabadidő
- * Könyvespolc
- * A szerkesztőség postájából
- * Erről-arról
- * Szemelvények kárpátaljai eseményekből

“Mi dolgunk a világon?”

A költői kérdésre Vörösmarty így válaszol: **“küzdeni erőnk szerint a legnemesbékért.”**

E törekvés napjainkban sajnos nehezen érhető tetten. Mert “idekint” egyre gyakrabban ütközünk a közöny jéghideg páncéljába. Mire volna szükség ahhoz, hogy megőrizzük a lelki békét? Az utóbbi hetek történéseit latolgatva megkockáztatnám: felelős vezetőkre. A Kárpátaljáról elszármazottak legtöbbször, akik hitük szerint hivatkozhatnak a szülőföld és az anyaország között, egy életen át a politikai “földrengések” szeizmográfjai: megérik, ha a magyarság körében, legyen az Kárpátalján vagy Budapesten, valami extrém helyzet következik be.

Mivel a Kárpátaljai Szövetség a kezdetektől politikamentes szervezet, nem szeretném taglalni szomorúságunk okait. Itt és most inkább beszéljünk az örömeinkről! Szeptember 22-től, péntek déltől vasárnap délig ismét együtt voltak Szövetségünk tagjai Balatonföldváron. Három gyönyörűsé-

ges napon lélekemelő rendezvényeken vettünk részt, ismeretekkel gazdagodtunk. Ezúttal a Mindenható is kegyes volt hozzánk: csodálatos napsütés ragyogta be a Balaton partját, úgy éreztük, hogy egy rövid időre a boldogság is mellénk telepedett.

Azóta eltelt pár hét, sor került az önkormányzati választásokra, amelyek kimenetele az ország valamennyi településének lakosságát érinti. Bízunk benne, hogy a polgároknak nehezedő terhek nem törik össze az egészséges optimizmust s talán végig tudjuk gondolni azt a feladatot, amelyet a költőnél ma senki sem tudna jobban felvázolni:

*„Előttünk egy nemzetnek sorsa áll.
Ha azt kivítjuk a mély súlyedésből
S a szellemharcok tiszta sugaránál
Olyan magasra tettük, mint lehet,
Mondhatjuk, térvén őseink porához:
Köszönjük élet! áldomásodat,
Ez jó mulatság, férfimunka volt!”*

FÜZESI MAGDA

A SZOLYVAI EMLÉKPARKBIZOTTSÁG FELHÍVÁSA

A Szolyvai Emlékparkbizottság a kárpátaljai történelmi egyházakkal, valamint magyar és német társadalmi szervezetekkel együtt 2006. november 18-án 11.00 órai kezdettel (k.e.i.) ökumenikus istentisztelettel egybekötött koszorúzást tart a sztálinizmus áldozatainak és a II. világháborúban hősi halált halt magyar katonák emlékére a Szolyvai Emlékparkban, ahol magyar, német és más nemzeti-ségűek nyugszanak.

A főrendezvényt megelőzően 10 órakor megemlékezés és koszorúzás a szolyvai honfoglalási harcok emlékművénél (Szolyva paszikai bejáratánál).

Kárpát-medencei magyarok és nem magyarok! Emlékezzünk együtt!

E közös, immár hagyományos rendezvényünk főhajtás az ártatlanul elhurcoltak és meggyilkoltak emléke előtt, egyben egyútté tartozásunk bizonyossága is.

A Szolyvai Emlékparkbizottság

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Beregszászi járási Csernobil Gyermekszövetség “Környezetünk gyermekszemmel” címmel nemzetközi gyermekrajz-pályázatot hirdet a csernobili katasztrófa 21. évfordulójára.

A rajzpályázat témái:

Csernobil tragédiája;

Környezetünk gyermekszemmel.

A rajzokat A-2, A-3 vagy A-4 formátumú lapra kérjük elkészíteni, a pályázó nevének, címének, életkorának és telefonszámának feltüntetésével.

A pályázaton részt vevők felső korhatára: 15 év.

A rajzokat a következő címre kérjük eljuttatni: Ukrajna 90200 Beregszász, Munkácsi út 14., Beregszászi Tanítók Háza Beküldési határidő: 2006. december 1.

A legjobb munkák beküldői meghívót kapnak rendezvényeinkre, amelyekre 2007. április 25–27. között kerül sor a csernobili katasztrófa 21. évfordulója alkalmából Beregszászban. A gyerekek 3 napot tölthetnek el Kárpátalján. Megismerkedhetnek Beregszász, Munkács nevezetességeivel, találkozhatnak neves művészekkel és szövetségünk gyermekeivel. A legjobb pályamunkák készítői oklevélben és ajándékokban részesülnek.

Vers mindenkinek

Vári Fábrián László

ÖSSZEFOGLALÁS

Bátorítsd nyelvem, Istenem,
rázd meg az eget felettem,
merthogy kegyelmedből talán,
én is költőnek születtem,
akár azok,
kik „széllal szemben”
megkísérlik, megpróbálják,
bőrükbe sütvé felmutatják,
mi mindent
kell kibírnia, —
s rettentse bár Szibéria,
emelt fővel indul az ember,
foga közt hordva elveit
járja a titkok termeit,
hogy vértet szerezzon magának,
mert elviszik
lánctalpas huszárnak
Európába — messzire.

Hogy repedne meg a föld szíve,
s azon túl is
hadd essék bármi!
Szóval és betűvel protestálni
itt miért, kik miatt érdemes?
Csak duruzsolnak,
csak mondogatják:
nem lesz itt soha más szabadság,
mint amit annak mondanak.

Bólint sok jámbor,
helybenhagyja,
pedighát hazugság volt az anyja,
s még micsoda vádak hangzanak!
Tollaink önnön vérükbe fulltak,
műzsáink elkurvultanak.

Szitkozódni vagy sírni könnyebb?
Eszi már rég
a radai rosszseb,
mint II. Ulászló idején egykor.
Azóta sincs
e földön aranykor,
és csak a holdról hull a hó
ott, ahol zúg az az egy folyó.

Gondolkodjunk globálisan, cselekedjünk lokálisan!

Szeptember 22–24-én Balatonföldváron a Riviéra Szálló adott otthont a Kárpátaljai Szövetség hagyományos őszi találkozójának.

Szeptember 22-én délutántól Zicherman Sándor Róbert Kárpátaljáról elszármazott neves festőművész több mint két tucat alkotásában gyönyörködhetek az érdeklődők. Kutlán András képzőművész, a tavaly ilyenkor éppen Balatonföldváron létrejött Kárpátaljai Írók Költők Művészek Magyarországi Alkotó Közösségének társelnöke személyes hangvételű megnyitójából a művészet kedvelői az alkotó lelkét vélték megismerni. Olvasóink lapunk 40. oldalán kapnak ízelítőt Zicherman Sándor Róbert műveiből, illetve Kutlán András ismertetőjéből.

KUTLÁN ANDRÁS

A Kárpátaljai Szövetség központi rendezvényének témája a Szövetség egy évi tevékenysége volt: vázolták terveit, feladatait. Katona Tamás elnök a tőle megszokott színes és élvezetes stílusban tért ki sikereinkre, gondjainkra, problémáinkra. Elmondta: Kárpátalja hídfő Ukrajna és Magyarország között, a Kárpátaljai Szövetség feladata az, hogy szolgálja a Kárpátalján élők e tényhez kapcsolódó érdekeit. Örvendetes,

KATONA TAMÁS elnök

*A színpadon (balról jobbra):
Benda István, a Kárpátaljai
Hírmondó főszerkesztő-helyettese,
Papp Lászlóné társelnök,
Katona Tamás elnök*

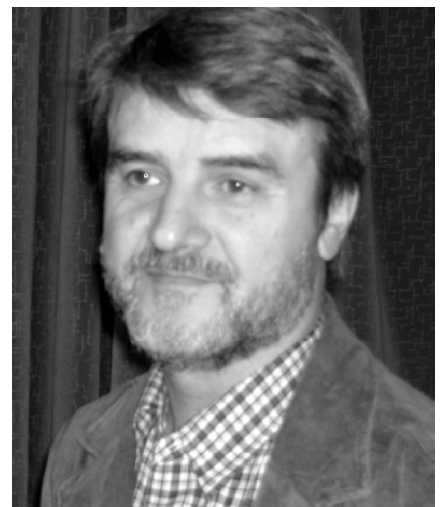
A találkozó résztvevőinek egy csoportja

hogy végre megtörtént a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, illetve az Ukrán Magyar Demokrata Szövetség elnökségeinek egymáshoz való közeledése. Beregszászban Gajdos István polgármester diplomáciai munkájának köszönhetően a tanácson belül létrejött egy működőképes koalíció magyarok, ukránok, a KMKSZ, illetve az UMDSZ által jelölt képviselők részvételével. Valahogy így kellene ennek működnie Kárpát-medence-szerte, Trianon óta az elszakított magyarság érdekében igazából fél mondat lehet az együtt munkálkodás kvintesszenciája: gondolkodjunk globálisan, cselekedjünk lokálisan.

Katona Tamás beszámolójában vázolta az idei Kárpátaljai Napoknak (március 31–április 1-je), illetve az elnökség kihelyezett ülésének (Beregszász, június 16–17.) történéseit. Itt és most nem kívánjuk megismételni az eseményekről szóló híradást, hiszen részletesen olvashattak erről a Kárpátaljai Hírmondó idei első és második számában. Végezetül Katona Tamás leszögezte: Kárpátalján az utóbbi időben sok változás történt, ez a régió a korlátlan lehetőségek földje. A Szövetségnek az is feladata, hogy a szülő földön maradt testvéreink érdekében koordinálja, segítse az elképzelések megvalósulását.

A szeptemberi találkozót megtisztelte

jelenlétével Petróczi Sándor, a Határon Túli Magyarok Hivatalának megbízott elnöke is. Köztudott, hogy az Európai Unióba való belépés hatására az anyaországban a jelenlegi politikai helyzetben számos változás

**PETRÓCZI SÁNDOR,
a HTMH megbízott elnöke**

várható a határokon túlra szakadt magyarsággal tartandó kapcsolatok terén. ➤

Gondolkodjunk globálisan, cselekedjünk lokálisan!

■ Három szakaszra is tagolhatjuk a kapcsolatrendszeret: globális együttműködés, államközi szint, nemzeti érdekek szempontjai. Vendégünk szólt arról, hogy eddig mintegy száz személy intézte a HTMH-ban a határon túli magyarsággal a kapcsolat-tartást. Mostantól ezt a feladatot 35–40 munkatárs végzi majd. Számos változás történik a pályázati lehetőségek terén. Az oktatásra szánt támogatásokat, jellegűktől függetlenül nagy valószínűséggel a Szülőföld Alap ernyője alá vonják majd. Végezetül a felszólaló sok sikert kívánt a Szövetségnek további tevékenységéhez.

Ifjabb Sari József, a Kárpátaljai Magyar

IFJ. SARI JÓZSEF,
a KMKSZ elnökségi tagja

Kulturális Szövetség Felső-Tisza-vidéki Középszintű Szervezete elnökének személyében a KMKSZ képviselőjét tisztelhetjük a találkozón. Vendégünk beszédében a szórványban, illetve a nyelvszigeteken tevékenykedő magyar tannyelvű közoktatási intézmények sikereiről számolt be. Elmondta: Rahón magyar általános iskola működik. Bízunk benne, hogy Huszton egy magyar tannyelvű középiskola is "megél" majd, a Técsői Líceumban érettségi bizonyítványt szerzett diákok sikerei közismertek. Komoly probléma a kárpátaljai vizsgaközpontok létrehozásának ügye, amelyre, ez alkalommal érdemben nem tértek ki a találkozón. Ifj. Sari József szólt a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség és az Ukrán Magyar Demokrata Szövetség közötti párbeszédéről, a Kárpátaljai Szövetséggel való kapcsolattartásról is. Kifejtette: miután Ukrajna belátható időn belül nem lesz tagja az Európai Uniónak, nagy szükség lenne a Magyar Állandó Ertekezleten belüli munkálkodásra, hiszen a kárpátaljai magyarság érdekeinek képviseletét csak komoly fórum vállalhatja fel. Szeretnék, ha a magyar kormány egységes nemzetpolitikai és gazdasági programot dolgozna ki, s ez-

által hatékonyabb lenne a kisebbségbe szakadt magyarság támogatása.

Egressy Miklós, Jánosi község görög katolikus egyházközségének plébánosa, a Karácsfalvai Sztojka Sándor Görög Katolikus Líceum intézményvezetője a Kárpátalján újra meghonosodott egyházi iskolák helyzetéről szólt. Elmondta: mivel az ukrainai törvények nem ismerik az egyházi iskolák fogalmát, ezeket a tanintézeteket alapítványok tartják életben. Az állam csupán a pedagógusok minimálbérét, a havi kiadások mindössze 5 százalékát finanszírozza. A karácsfalvai líceum fenntartása havonta másfél millió forintba kerül, nagyrészt az intézményvezető feladata, hogy ezt az összeget "összegalapozza". A lelkipásztor a líceum tevékenységéhez a Kárpátaljai Szövetség erkölcsi támogatását kérte. Szólt arról is: az iskolának, mint intézménynek nemcsak az oktatás lenne a feladata, hanem a nevelés is: nagy áldás, hogy a görög katolikus líceum e téren is példát tud mutatni. A líceum az idén első végzőseit bocsátotta ki: a 21 érettségizett közül 19-en tanulnak tovább.

Gortvay Gábor, a Bercsényi Miklós Alapítvány titkára az Ungvidéki Baráti Kör képviseletében szólt az egybegyűltekhöz. Beszélt az ungvidekiek baráti kézfogásáról, a Trianon által feldarabolt történelmi Ung megye Felvidékhez csatolt, illetve Kárpátalján maradt települései önkormányzatainak kapcsolatáról, illetve a Drugeth Tehetség-gondozó Tábor idei eredményeiről.

Szótér László, a Miskolci Egyetem Fizika Tanszékének nyugalmazott docense a kárpátaljai oktatásügy támogatásához kapcsolódóan felajánlotta, hogy ha van rá igény, egy félévet szívesen tanít ingyen a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán.

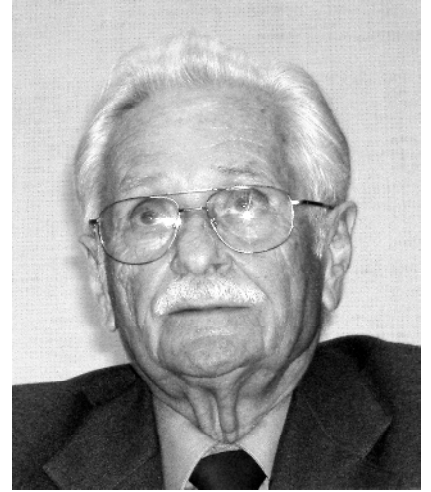
Lusztig Gáborné Aknaszlatináról az anyaországba elszármazott tagtársunk nehezményezte, hogy a Kárpátaljai Szövetség találkozóin, illetve közgyűlésein túlsúlyban vannak a Beregszászt és vonzáskörzetét érintő sikerekről, illetve problémákról szóló beszámolók, holott a szórványban is vannak eredmények és gondok. Példaként hozta fel az aknaszlatinai magyar középiskolát, amelynek működését tevékenyen segítik a szűkebb szülőföldről elszármazottak, például a tanintézet tomatermének felszerelésére több mint százezer forintot adományoztak.

A találkozó központi rendezvényén elhangzottakat Katona Tamás, a Kárpátaljai Szövetség elnöke foglalta össze és válaszolt a felvetett kérdésekre.

Délután az egybegyűlteket író-olvasó találkozót tartottak. Rendezvényt Benda István, a Kárpátaljai Írók Költők Művészek Magyarországi Alkotó Községének titkára, a Kárpátaljai Hírmondó főszerkesztő-helyettese nyitotta meg, majd átadta a szót Schober Ottó közírónak, akire ettől a pillanattól kezdve "ránéhezedett" a narrátor tiszte is.

Schober Ottó, számos könyv írója úgy

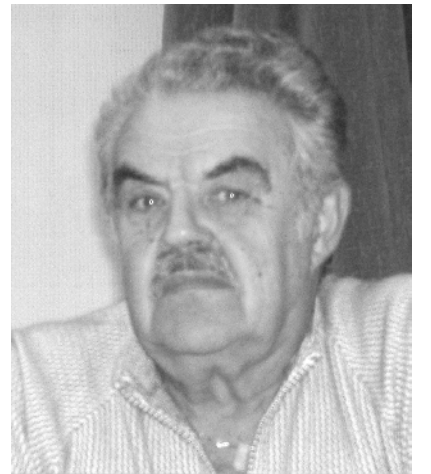
él a köztudatban határon innen és túl, hogy ő a Beregszászi Népszínház "örökös" rendezője, sok színházi darab sikerre segítője.

SCHOBER OTTÓ

Nos, ezúttal írói vénáját mutatta meg az érdeklődőknek, szatirikus tollal lejegyzett írásaiból olvasott fel néhányat.

Szóllósy Tibor neve, akárcsak Schober Ottóé sokszor olvasható a Kárpátaljai Hírmondó hasábjain. Komoly, illetve mosolyra fakasztó jegyzetei, interjúi elgondolkod-

DR. SZÖLLŐSY TIBOR

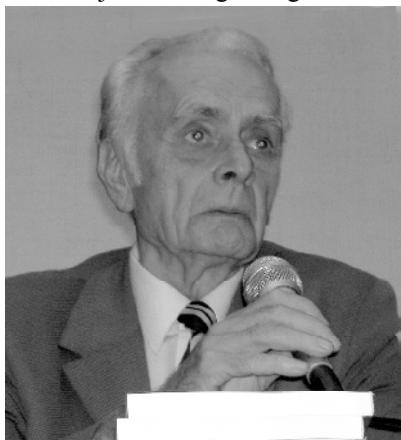
tatóak, megszívlelendők. Felolvasott írásaival megnevette a közönséget.

Csanádi Györgyről azt is tudni kell, hogy négy évtizedes főszerkesztői tevékenysége mellett és után "Régi beregszásziak" címmel megírta a kárpátaljaiak "életrajzi lexikonát". Több jelenlévő is leszögezte: ha valamilyen kárpátaljai személyiség életrajzi adataira kíváncsi, leemelje könyvespolcáról Csanádi György kézikönyvét és minden világos és elérhető. Ezúttal Csanádi György szomorú hírek hozott Beregszászból: a napokban vandálok fáradt

Gondolkodjunk globálisan, cselekedjünk lokálisan!

Olajjal leöntötték Petőfi Sándor, Szent István beregszászi szobrát, Esze Tamás, Kölcsey Ferenc, II. Rákóczi Ferenc emléktábláját. A hallgatóság körében a

CSÁNÁDI GYÖRGY

megdöbbenést csend követte, majd egy javaslat: foglaljunk állást ez ügyben. Az állásfoglalás még az író-olvasó találkozó alatt megszületett, amelyet a jelenlévők egyhangúlag meg is szavaztak, mi pedig közreadjuk. Azonban egyetlen gondolat ide kívánkozik: Beregszászban évtizedek óta sokféle nemzet képviselői élnek barátságban. Az ellenségeskedés e város szellemiségére soha nem volt jellemző. Sajnálatos, hogy valakik provokáció (!) alkalmazásával képesek lennének ellenségeskedést szítani a Beregvidéken évszázadok óta szimbiózisban élő nemzetek között?

ÁLLÁSFOGLALÁS

A Kárpátaljai Szövetség tagsága mély megdöbbenéssel értesült a szülőföldön történt atrocitásokról, arról, hogy a beregszászi Petőfi- és Szent István-szobrát, a Kölcsey-, az Esze Tamás-, a II. Rákóczi Ferenc-emléktáblát leöntötték fátolajjal. Ez a tett mélyen sérti önérzetünket, mivel meggyalázták nemzetünk nagyjainak emlékét.

Sajnálatos, hogy az utóbbi időben a határainkon kívül élő nemzetársaink tettelegességgel fajúló gyalázatos cselekmények áldozatai lettek.

A Kárpátaljai Szövetség határozottan tiltakozik a nemzetiségi ellentéteket szító cselekmények ellen, követeli a szobor- és műemlékgyalázók példás felelősségre vonását, valamint azt, hogy a hatóságok gátolják meg a hasonló esetek előfordulását.

Rokiczky Erika neve nem ismeretlen a kárpátaljai irodalombarátok körében. Szombat délután néhány általa megzenésített verssel örvendeztetett meg bennünket.

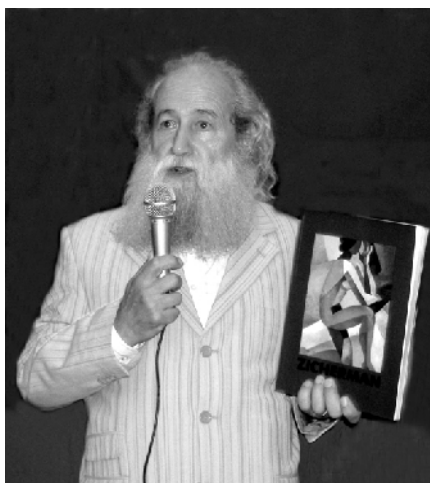
Ezután Schober Ottó műsorvezető Füzesi Magdának adta át a virtuális hólabdát, aki három versét olvasta fel.

ROKICZKY ERIKA

Végül, de nem utolsósorban Lengyel János kétkötetes fiatal prózáiró mutatkozott be a közönségnek. Szarkazmussal megtűzdelt írásainak felolvasásával nagy sikert aratott.

A nap egyik fontos momentumja volt, hogy Katona Tamás történész bemutatta Baranyi András "Munkács. Ahogy nagyszüleink látták" című képesalbumát, amelyhez a neves történész írt bevezető tanulmányt, Popovics Béla, a Kárpátaljai Magyar Cserkészszövetség elnöke pedig összekötő szöveggel emelte a kiadvány rangját.

ZICHERMAN SÁNDOR RÓBERT

Végezetül Kutlán András, a KIKMMAK társelnöke Zicherman Sándor képzőművész albumát ismertette az egybegyűlteknél.

Vasárnap Egressy Miklós plébános tartott a találkozón hagyományos ökumenikus istentiszteletet.

Az idén is összesereglettek a Kárpátaljáról az anyaországba elszármazottak, hogy híreket halljanak a szülőföldről, hogy megszorítsák a rég nem látott barátok kezét. Ezeknek a találkozóknak az együttgondolkodás adja a savát-borsát. A találkozó csaknem kétszáz résztvevője feltöltődött a három nap történéseivel és sokan mondták egymásnak: "Jövőre ved, ugyanitt".

TUDÓSÍTÓNK

MVSZ-sajtótájékoztató Beregszászban

Augusztus 29-én a Beregi Hírlap szerkesztőjének a Magyarok Világszövetségének képviselői sajtótájékoztatót tartottak egy, a Kárpát-medencei magyar szervezetek találkozójának összehívása kapcsán.

A magyar-magyar csúcstalálkozóra meghívták a magyarországi és határon túli civil szervezetek, politikai pártok, valamint a magyar kormány képviselőit. András Imre, az MVSZ Kárpát-medencei régiójának elnöke és Okos Márton, az erdélyi régió küldötte, a mandátumszámláló bizottság elnöke egy kárpát-medencei körút keretében ellátogattak Beregszászba, Szatmárnémetibe, Pozsonyba, a Délvidékre, hogy a helyszínen tájékoztassák és meghívják a külföldi érdekvédelmi szervezeteket a találkozóra.

Az első magyar-magyar csúcstalálkozóra ült össze. Ekkor elfogadtak egy autonómia-nyilatkozatot, amelyet az összes résztvevő szervezet és a magyar kormány is aláírt. Az eltelt 10 év tapasztalata azt mutatja, hogy sok szervezet ma már nem azon az úton jár, amit a nyilatkozat előírányoz. Éppen ezért indítványozza az MVSZ az újbóli érdekegyeztetést.

Az MVSZ javasolja a magyarságszervezeteknek, hogy be kell tölteni a Határon Túli Magyarok Hivatalának jogutód nélküli megszűnése következtében keletkezett űrt. Ehhez a szövetség felajánlja tapasztalatát, rendelkezésre bocsátja infrastruktúráját, anyagi háttérét. A létrehozandó intézmény nevééről, feladatáról, céljairól, működéséről az összeülő tanácskozó testület lesz hivatott dönteni.

András Imre felhívta a figyelmet arra is, hogy 2006. július 31-ről december 31-ig meghosszabbították a kárpótlási igények beadásának határidejét.

Okos Márton az első egyetemes magyar okmány — a Honlevél kiváltásának lehetőségéről tájékoztatót. Az okmányt minden magát magyarnak valló személy igényelheti, éljen bárhol a világon. A Honlevél — amelynek mottója „Az útlevél elereszt, a Honlevél összeköt” — segít a nemzetiségi identitástudat megőrzésében (tulajdonosa nevét és születési helyét magyarul tüntetik fel benne), igazolja a magyar nemzethez való tartozást. A Honlevelet Beregszászban Zubánics Lászlónál, az MVSZ elnökségi tagjánál igényelhetik (O. Kobiljanszka u. 21., Beregi Hírlap szerkesztősége). Ára 35 hrvnyva (az MVSZ tagjai számára 25 hrvnyva). Ugyanitt megrendelhető az MVSZ Honlevél című havilapja is.

Az MVSZ elnöksége novemberi kiszál-lásos ülésén kívánja újraszervezni az Ukrajnai Régiótanácsot.

SZ. J.

Változások a támogatási rendszerben

MEGSZŰNIK AZ ILLYÉS KÖZALAPÍTVÁNY

Sokat foglalkoztatja manapság az a kérdés, milyen változásokkal számolhat a határon túli magyarság a támogatások terén a magyarországi kormányváltást követően. Mint ismeretes, ez év december 31-ével megszűnik az Illyés Közalapítvány, amely az eddigi juttatások jelentős részét koordinálta. Mi igaz a hírből, és mi várható újv után? — erről faggattuk Pomogáts Bélát, az Illyés Közalapítvány Kuratóriumának elnökét.

— **Elnök úr! Miért van szükség a támogatási rendszer átalakítására?**

— Azért szorul reformra a rendszer, mivel egy felmérés szerint eddig 40-42 forrásból történt a támogatás. Egy olyan pénzügyi támogatási szervezet pedig, amely ennyi intézményt fog össze, előbb-utóbb működésképtelenné válik. Ezt ésszerűsíteni kellett, mert sokszor előfordult, hogy párhuzamosan történt a támogatás, sok minden elsikkadt.

— **Mire számíthat a határon túli magyarság az alapítvány megszűnését követően?**

— A támogatási rendszer ugyan átalakul, de remélem, hogy a támogatáspolitikai megmarad. Korábban létrejöttek a kuratóriumok: az Illyés Közalapítvány, amely a kulturális kezdeményezéseket karolta fel, az Apáczai Közalapítvány, amely az iskolaügyet támogatta, majd az Új Kézfogás Közalapítvány, amely a határon túli többségi magyar gazdasági vállalkozások megindításával foglalkozott. A kormány elhatározása értelmében ezek a közalapítványok integrálódnak a két évvel ezelőtt létrehozott Szülőföld Alapba, s ezen belül egy-egy kollegiumot fognak képezni. Jelenlegi ismereteim szerint az Illyés Közalapítvány, mint név, megmarad, s a kulturális támogatást továbbra is ez fogja végezni, de nem önálló közalapítványként. Ez fog történni az Apáczai és az Új Kézfogás Alapítványokkal is. Hogy ennek milyenek lesznek a gyakorlati következményei, arról nekem nem sok fogalmam van.

— **Nemrég az illetékes szakállamtitkárral egyeztetett a kérdésben...**

— Igen, volt egy találkozásom Gémesi Ferenc államtitkárral, aki a Miniszterelnöki Hivatalban ennek a területnek a gazdája, és meghallgattam az általa elmondottakat. Vannak kérdőjelek, amiket nem sikerült feloldani. Egyfelől: nem tudom, milyen lesz a döntési mechanizmus. Másrészt: nem tudom, mennyire sikerül leválasztani a támogatási rendszert a politikáról. Mi eddig arra törekedtünk, hogy az Illyés Közalapítványnak ne legyen politikai dimenziója. Mi nem szervezeteket, hanem programokat, építkezéseket, kezdeményezéseket támogattunk függetlenül attól, hogy a pályázók a magyarországi politikai színpadon me-

lyik áramlatához állnak közel. Nem tudom, hogy alakul ez a jövőben.

Számomra nagy gondot jelent, hogy mit fog csinálni a kormányzat a közalapítványok hivatalnokaival, ugyanis kb. 50 ember dolgozik a három közalapítványnál — nálunk 18 —, akik részben az alapítványok, részben pedig az oktatási-nevelési támogatás adminisztrációját végzik. Ha az átalakítás után kb. 15 emberre számítanak, akkor ez fel fogja vetni azt a problémát, hogy a nagyon nagy tapasztalatokkal rendelkező munkatársakat el kell helyezni, gondoskodni kell a jövőjükéről.

— **Az oktatási-nevelési támogatást említette. A kárpátaljai magyar szülőket nagyon érdekli, megmarad-e az a fajta támogatás?**

— Természetesen megmarad, de nem lesz a Szülőföld Alap része. Úgy értesültem, hogy az oktatási-nevelési támogatási rendszer leválik a közalapítványi struktúráról és az Oktatási és Kulturális Minisztériumon belül kap elhelyezést. Egy külön minisztériumi osztály ítéli meg és folyósítja majd az összegeket.

— **Változnak-e a határon túlra juttatott támogatások költségvetési keretei?**

— Arra kaptam garanciát, hogy a támogatási rendszerben mozgatott tőke nem változik, továbbra is ugyanazt a költségvetési tételt fogják erre a területre folyósítani, mint amit eddig. Ez bizonyos mértékig megnyugtató, hiszen nagyon sokan tartottak attól, hogy az átszervezés a pénzügyi keretek csökkentésével fog együtt járni.

— **Akkor megnyugodhatnak a határon túli magyarok?**

— Ebben a tekintetben megnyugodhatnak, de hogy aztán hogy fog működni a rendszer, azt nem tudom, mert van egy olyan

eleme éppen az Illyés Közalapítványnak, aminek ugyancsak a megszüntetése került most tervbe: ez az alkuratóriumi rendszer. Én nem tartom jónak, hogy ez megszűnik, mert az alkuratóriumok nagyon jók, itt, Kárpátalján is. Eredményes és hiteles munkát végeztek a támogatási összegek megítélésének előkészítésében, hiszen az általunk mozgatott és adminisztrált költségvetési pénz nagy része, 40 százaléka kb. az alkuratóriumok döntései nyomán került a pályázókhoz.

— **2006. december 31-ével megszűnik az Illyés Közalapítvány. Mennyiben érinti ez Önt?**

— Anégyéves kuratóriumi elnöki mandátumom szeptember végén lejárt. Már vissza akartam vonulni, de még néhány hónapra meghosszabbítom a munkámat, hiszen a szeptember vége és december vége közötti három hónapot még valahogy át kell hidalni, ennyi időre nyilván nem fognak kinevezni egy új kuratóriumi elnököt. Szeretnék úgy búcsúzni ettől a tevékenységtől, hogy az idei költségvetési keretünket az utolsó fillérig eljuttatjuk a határon túli magyarokhoz. És szeretnék jó emlékeket hagyni magam után, hisz az Illyés Közalapítványi elnökségtől megválok ugyan, de a határon túli magyar élettől nem válok meg: mint irodalomtörténész, mint magánember továbbra is lesz ebben szerepem.

— **Úgy veszem ki a szavaiból, hogy Ön jó emlékekkel távozik tisztségéből.**

— Részben jó, részben rossz emlékekkel. Jó emlékeket kelt az emberben az, amikor eredményes munkával találkozunk. Ilyen például a viski tájház, amely az Illyés Közalapítvány támogatásának eredménye, és szolgálja a viski és a környékbeli magyarság ügyét. Persze vannak rossz emlékeim is, amikor nem sikerült valamilyen jelentős tervet megvalósítani, vagy amikor csökkentették a költségvetési keretet, és emiatt nagyon fontos programok maradtak el. Mindenesetre, azt hiszem, hogy nyugodt lelkiismerettel kelhetek fel a székemből.

BÍRO GYÖNGYI

Falunap Nagypaládon

Szeptember 17-én ötödik alkalommal ünnepelték falunapot Nagypaládon. A település lakóinak hagyományos ünnepén elsőként Botos Csaba polgármester köszöntötte a jelenlévőket, köztük a Kárpátaljai Szövetség képviselőit dr. Kázmér Sándort, Varga János '56-os ellenállót, Vaszilij Juhászt, a Nagyszőlősi járás művelődési osztályának vezetőjét, valamint az UMDSZ képviselőit Dánics Évát és Zán Ibolyát.

Varga János az ötven évvel ezelőtti véres napokra és a „gyerekfejvel, de felnőtt ésszel” elkövetett röplapterjesztésért kapott lágerhónapokra emlékezett. Ezt követően megkoszorúzták a két világháború és a sztálini megtorlás áldozatainak emlékművét, majd egy régen várt, nagy jelentőségű eseményre is sor került: Vaszilij Juhász és dr. Kázmér Sándor hivatalosan is átadta Teremta Ernőnek, a Nagypaládi Művészeti Iskola igazgatójának a Kárpátaljai Szövetség és Cholnoky Tamás jelenleg az USA-ban élő, ám nagypaládi gyökereit sosem feledő lokálpatrióta segítségével megújult iskolaépület jelképes kulcsát. Az ünnepi műsor megtekintésekor pedig kiderült, hogy nemhiába dolgoztak a kőművesek az egykori Cholnoky-kúrián, hiszen a Túrhaton most sincs hiány nótás-táncos kedvű fiatalokból, akik igénylik a színvonalas zenei oktatást. Ehhez persze olyan tanárok is kellene, mint a falunapon Scot Joplin ragtime-ját abszolút profizmussal előadó Bilák Viktória és Kocsis Ágnes hegedűtanárok. A hegedű nagypaládi „boszorkányait” a falu Mórnicz Zsigmondról elnevezett középiskolájának diákjai követték a színpadon, akik alaposan kitétek magukért mind a néptánc, mind a mai modern táncok előadása terén. Onyiscsenko Zsuzsanna, a helyi kultúrház igazgatója és Tóth Edit zenetanár betanításában ismét óriási sikert aratott a nagypaládi fonójelenet.

A falunapokon elmaradhatatlan tomlajáték bevétele a községben hagyományosan közösségi célokra fordítják: idén a középiskola kapta ezt az összeget sportfelszerelések vásárlására. A hajnalig tartó mulatságon hamisítatlan cigányzenére mulathattak a vidagni vágyók.

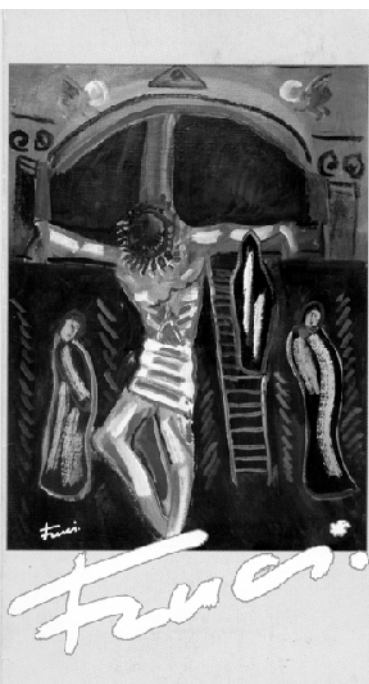
TUDÓSÍTÓNK

Újabb tagtársunkat tüntettek ki Vitézi Oklevéllel

A közelmúltban dr. Kövér László debreceni tagtársunkat vitézzé avatta a Délalföldi Lovagi Rend. Az avatásra Szegeden a Mátyás templomban került sor. Ikertestvére, az Ungváron élő Kövér György hasonló kitüntetésben részesült. A Kárpátaljai Szövetség Hajdú-Bihar Megyei Regionális Szervezetének dr. Kövér Lászlón kívül még három tagja van: Géczy Tihamér, a szervezet elnöke, illetve Debreceni József és Balogh Miklós.

Születésnap képzőművészeti kiállítás

Szeptember 16-án a Magyar Kultúra Alapítvány aulájában nyitották meg Fedinecz Atanáz (Fruci) kárpátaljai származású festőművész alkotásainak jubileumi kiállítását a művész 70. születésnapja kapcsán. A rendezvényen Feledy Balázs művészeti író, a Csók István Galéria művészeti igazgatója szólt Fedinecz Atanáz munkásságáról, majd a Szent Efrém Bizánci Férfikar adott hangversenyt, vezényelt dr. Bubnó Tamás karnagy. A kiállítást az Aszódi Ruszin Önkormányzat támogatásával rendezték.

Tiszaújlakon adták át a Bartók Béla emlékdíjakat

Augusztus 29-én a Tiszaújlaki Széchenyi István Szakközépiskola avatóünnepségéhez kapcsolódóan Gubcsi Lajos, a Magyar Művészetért-díj kuratóriumának elnöke a Magyar Művészetért-díj kuratóriuma, illetve a Herendi Porcelán Manufaktúra döntése értelmében sokrétű tevékenységükért Bartók Béla-emlékdíjjal tüntette ki Edvin Marton világhírű hegedűvirtuózt (a díjat a művész édesapja vette át), a Crédo együttest, Vári Fábán László József Attila-díjas költőt, a Técsői Banda folklórzenekart, Kiss Ferencet, az Etnofon Kiadó elnökét, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolát, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetséget, Kovács Miklóst, a KMKSZ elnökét és posztumusz Márton István kárpátaljai zeneszerzőt (a díjat a kitüntetett özvegye vette át).

Emelte az ünnepség fényét a Bécsben élő Antall Imre, illetve felesége, Antall Ágnes felejthetetlen Rákóczi-műsora.

K. A.

Magyar tannyelvű iskola avatása Kárpátalján

„Ne hagyjátok a templomot, a templomot s az iskolát!”

Iskolaavatásra gyűltünk össze augusztus 29-én, egy esős délután a tiszaújlaki magyar tannyelvű iskola udvarán. Határonként átívelő összefogás nagyszerű gyakorlati eredményeként újjáépülhetett Tiszaújlakon a Széchenyi István 2. Sz. Szakközépiskola. A korszerű tanintézmény fő épületszárnyát adták át és szentelték fel az idei új tanév kezdetén. A nagyszabású avatóünnepségen jelen volt számos külföldi támogató, magyarországi egyházi és civil segítő, az építető alapítvány tagjai, valamint az iskola tanulói és szülei.

A zuhogó eső ellenére több százan kísérték figyelemmel a váruvart eseményt az iskola udvarán. **Stéfán Sándor**, a Széchenyi István Jótékonyági Alapítvány vezetőségi tagja köszöntötte a vendégeket, köztük az iskola építésének két fő kezdeményezőjét: Jéger Károly apátot (Mezőkövesd) és Pap Tihamér atyát, ferences rendi szerzetest (Székely).

Ilyés István, a Széchenyi Jótékonyági Alapítvány elnöke a kezdeti szinte kilátástalan helyzetről és az építkezés nehézségeiről beszélt, majd Szent Agoston gondolatával annak a reményének adott hangot, hogy az iskola építése folytatódik, hiszen „Nem nagy dolog elkezdeni ajót, de azt befejezni, az teszi nagyvá az embert.”

Simon József iskolaigazgató a gyerekek fontosságát hangsúlyozta, hiszen őértük, nekik épült az iskola, ők kell, hogy átvégyék, s megtöltsék majd gyerekszívájával és tanulni vágyással.

Wittner Mária 1956-os elítelt, a tiszaújlaki iskola javára szervezett jótékonyági koncertek fővédőnke Reményik Sándort is idézve örömeinek adott hangot, hogy mennyi szeretet lakozik az iskolában. Arra kérte a gyermekeket, hogy tanuljanak, mert a tudást nem lehet elvenni, elveszíteni, és egy szebb, emberibb jövőt építhetünk, ha összefog minden ember. ▀

Magyar tannyelvű iskola avatása Kárpátalján

„Ne hagyjátok a templomot, a templomot s az iskolát!”

■ A KMKSZ nevében **Kovács Miklós** elnök osztotta meg gondolatait a jelenlévőkkel. Figyelmeztetett, hogy nincs olyan mélység, szegénység, ahonnan nem lehet még lejjebb süllyedni, ha elhagyja magát az ember. Az ilyen embertől elfordulnak, mert segíteni sem lehet, érdemes rajta. Így nagyon vigyázni kell Kárpátalja magyarságának is, nehogy rálegyintsenek. Meg kell mutatnia életerejét, megtartani vágyását, hogy a világ magyarjai el ne forduljanak tőlük. Erre a tiszaujlaki iskola továbbépítése jó lehetőséget adhat, de ehhez a helyiek nagyobb részvállalása is szükséges-tetik.

Orosz Ildikó a KMPSZ részéről megállapította, hogy végre véget ért a nyomorpedagógia korszaka. Ugyan kezdetben többen voltak, akik gátolták, mint akik támogatták az iskola újjáépítését, de aztán nagyon sokan a jó ügy mellé álltak, így lehetünk most itt. Coelho Nobel-díjas író egyik gondolatát idézte: „Ha rátalál az ember az igazi útjára, akkor mellé áll az Isten.” Végül kiemelte, hogy ez az összefogás egy lélek-erősítő válasz lehet december 5-re is, mindazoknak, akik kételkednek abban, hogy ebben a világban már nem számít a közösség, csak az egyén.

Oleg Havasi, Kárpátalja kormányzója megköszönte a támogatók önzetlen segítségét és az építők áldozatos munkáját. A Megyei Állami Közigazgatási Hivatal nevében köszönőoklevelet nyújtott át Jáger Károlynak és Pap Tihamérnak, Illyés Istvánnak, Skripeczky Istvánnak (dunakeszi támogató) és Simon Józsefnek.

Herczog György, a megyei oktatási főosztály vezetője az iskola tanulóinak kívánt eredményes tanulást, míg Brenzovics László megyei tanácsi alelnök kiemelte, hogy a kezdeményezők és az építés szervezői leküzdötték minden nehézséget és végigvittek nemes ügyüket, megépítették azt az iskolát, ahol sok-sok új nemzedék juthat tudáshoz.

Csúzdi József, az Illyés Közalapítvány kárpátaljai referense elmondta, hogy az IKA 2002 óta évente támogatta az iskolát, összesen 24 millió forinttal. Az alapítvány az első kapavágástól az utolsó műveletekig segítette az építkezést. Hozzátette, hogy az építkezés minden fázisában személyesen is látta az épületet, és maximálisan elégedett az eredménnyel.

Károly atya beavatta a hallgatóságot az 1993-ig visszanyúló kezdetekbe, amikor is Passauban egy segélykérő levelet kapott az iskola korábbi igazgatónőjétől, Eva nénitől, az iskola tetőgerendáinak a helyreállítására szóló kéréssel. Így később Tihamér atyával összefogva, nemzetközi (bajor, szász, olasz és svájci) és kinti magyar közösségek segítségével indult el a nagy feladatot jelentő építkezés.

Tihamér atya kihangsúlyozta, hogy ez az iskola reményt hordoz, élni akarást hir-

det. Vallomással felérő mondatai álljanak itt: „Hisszük, hogy saját küzdésünk nélkül Isten sem tud rajtunk segíteni. Öngyilkos az a nép, mely értékeit nem becsüli, kultúráját nem építi, s a jövő nemzedéknek nem adja tovább. Ez az iskola közös álmunk, közös értékünk. Hiszem, hisszük, hogy lesz folytatás!”

Sipos József tiszaujlaki református lelkész Széchenyi István szavaival adott minden jelenlévőnek reményt és hitet: „Sokan azt gondolják, hogy Magyarország volt. Én azt szeretném hinni, hogy lesz!”

Az iskola újjáépítését jelentősen támogató magán személyek közül is többen méltatták az eseményt. **Skripeczky István**, a dunakeszi Alagi Polgári Kör vezetője elmondta, hogy Tiszaujlakon született, édesapja 25 éven keresztül itt volt kántortanító, így azonnal köteletségének érezte segíteni, amint hallott az iskola gondjairól. Az erzsébetvárosi, mátyásföldi és alagi polgári körök az Eudoxia 20 Alapítvánnyal közösen jótékonyági koncerteket és gyűjtést szerveztek az iskola javára és több tízmillió forinttal támogatták az építkezést. Most sem jöttek üres kézzel: az iskola egyedi készítésű kapuja Skripeczky Ákos ötvösművész munkája. **Gereben Jánossal**, az Alagi Polgári Kör tagjával átadták a „Fölszállott a páva” allegóriájára készült falfaragást az iskolának.

Ezután **Hardy F. Gábor**, az erzsébetvárosi Jövőkért Polgári Kör vezetője kapott szót, aki hisz a csodákban, ellentétben a legtöbb felnőttkorba jutott honfitársunkkal, s lám egy csoda most megvalósult. Figyelmeztetett, hogy aki a múltját elfelejti, annak nincs jövője sem. Kifejtette, hogy nekünk feladatunk van, hisz a nemzet nyelvében, kultúrájában él tovább. A Kárpát-medencében sok nemzet elfér, ha békességben élnek egymással. Ha egy fa gyökereit elvágják, akkor az a fa meghal. Így tartanak meg minket is nyelvünk és múltunk gyökerei.

Köszöntötte a jelenlévőket **dr. Kövér László** parlamenti képviselő, aki magánszemélyként támogatta az iskolaépítést és ebben a minőségében vett részt az avató ünnepségen. Elmondta, hogy ez az épület a Magyarországtól elszakított magyar közösségek élni akarását szimbolizálja és a megmaradásukért folytatott küzdelmüket. Ha sok ilyen iskola épül, akkor sok gyermeknek ad majd lehetőséget a saját anyanyelvén való tanuláshoz, ugyanakkor sok magyar embernek is példát adhat arról, hogy érdemes küzdeni, és sokszorozni erőnket a közös magyar jövőnk alakítására.

Jámbor János, az Eudoxia 20 Alapítvány vezetője szerint ki kell tekintenünk a határainkon túlra, hogy újra együtt lehessünk. Hiszen itt is itthon vagyunk, ez is a haza, s a gyermekeink tanulása közös ügy. Reméli, hogy nemcsak magyar, hanem ukrán és ruszin gyermekek is tanulnak majd magyarul az iskola falai között, hiszen

amennyiben megismerjük, úgy sokkal jobban megértjük és megbecsüljük egymást, és könnyebben tudunk együtt élni a Kárpát-medencében.

Kutlán András szentendreai festőművész, grafikus szerint gyönyörű iskola épült abból a pénzből is, amit a képkiallítások, aukciók során összegyűjtöttünk. Az iskola legfontosabb feladata műveltséget adni, mert a művelt embert nehéz becsapni, félrevezetni. Meggyőződése, hogy jó helyre érkezett a támogatás, hisz Tiszaujlak a magyarság egyik hídfőállása, ahol a fiataloknak okosnak, műveltnak, példamutatónak kell lenniük.

Edvin Marton, a világhírű hegedűvirtuóz **édesapja** is köszöntötte a jelenlévőket fia nevében, aki itt tanult a régi iskola falai között, és aki szintén támogatta az iskola újjáépítését.

Gál János, a Néprajzi Múzeum főrestaurátora Kós Károly egyik ajánlását idézte, s egyúttal ő is hozott egy jövőendőbeli ajándékot, az iskola második szárnya mennyezetének a rendbetételére tett ígéretet.

A rendezvényen elhangzott Reményik Sándor: Templom és iskola című verse **Kaszás Imre** színművész előadásában és Sajó Sándor: Magyarok lenni verse **Gáti Károly** 8. osztályos tanuló megható előadásában. **Beregszászi Olga** nagy átélt erővel előadott néhány gyönyörű dallal emelte az avatóünnepség művészi értékét, és a **Fóti Cselényi Népdalkör** fóti népviseletben jelen lévő tagjai fájdalmas szép népdallal kedveskedtek a jelenlévőknek.

Az ünnepség befejezéséként a felavatott iskolarészt **Weinrauch Mórió** ferences rendi szerzetes szentelte meg, s ezután került átadásra az elkészült iskolaszárny.

Több meghívott vendég is hozott ajándékot az iskolának. **Wittner Mária** egy gyönyörű kerámiakeresztet, Petrás Mária csángó keramikusművész alkotását. **Varga Gabriella** újságíró a mátyásföldi Tiszta Hang Polgári Kör és a NapSziget folyóirat közös adományát, egy 1000 kötetes különleges, a szerzők személyes üzenetével és dedikációjával ellátott könyvtárat, amit a nemrég elhunyt gyergyószárhegyi születésű Bartis Ferenc íróról, költőről, az összmagyar eszme megálmodójáról, annak legmarkánsabb és legkövetkezetesebb képviselőjéről neveztek el. **Oleg Havasi** a megyei közigazgatás részéről egy színes televíziót és audiovizuális felszerelést, **Brenzovics László** a megyei tanács részéről egy szkennert nyújtott át az iskolának.

Aki részt vett ezen az ünnepségen, azal a jóleső érzéssel távozatott, hogy egy jelentős lépés történt ma Tiszaujlakon a környékbeli fiatalok szellemi fejlődésének és anyanyelvének megőrzése érdekében. Egyúttal emberségünk és magyarságunk is erősödött egy kicsit.

TYENTÉS LÁSZLÓ
Öbuda

“Ha a Fölségest választottad oltalmadnak, balszerencse nem ér téged...”

Hrabár Tamás görög katolikus lelkipásztor neve nem ismeretlen a Kárpátaljáról elszármazottak körében.

A közelmúltban értesültem arról, hogy Tamás atya (aki életkorából vígan letagadhatna akár egy évtizedet is), betöltötte a 75. életévét. Ennek apropóján kértem meg, beszéljen életéről, családjáról, munkájáról.

– *Úgy tudom, Ön magyarul és ruszinul is misézett. Mostanában már kevesebb feladatot vállal, de a mai napig is gyakorló lelkipásztor. Kérem, ossza meg gondolatait olvasóinkkal.*

– Papi dinasztiából származom: háromszáz évre visszamenőleg felmenő rokonaim mind apai, mind anyai ágon többségükben papok voltak és mivel Kárpátalján a görög katolikus hívek között magyarok és ruszinok egyaránt találhatók, mindkét nyelvet birniuk kellett.

Egy példát mondok. Anyai nagyapám, Balogh Mihály hajdúdorogi származású volt. A Budapesti Központi Hittudományi Akadémia elvégzése után először az Ugocsa megyei Felsőveresmarton szolgált, majd húsz éven át máramarosi püspöki külhelynök-vikárius volt. Százezer léleknek volt lelki atyja és kormányzója. Magyar létere úgy megtanulta a helyi ruszin tájszólást, hogy szónoklataival valósággal átforgalmazta a hallgatóságát. Mint országgyűlési képviselő, sokat tett a ruszin nép érdekében, ezért Ferenc József király 1914-ben a hajdúdorogi előnévvel magyar nemesi rangra emelte.

Édesanyám, Balogh Izabella, hasonló elveket vallott. A Budapesti Tanárképző Főiskola elvégzése után először a Soproni Kadétiskolában magyar irodalmat tanított, majd a 30-as években Beregszászban újságíróként novellákat, kromikákat, karcolatokat írt különböző újságok, többek között a Beregi

Újság számára is. A Kassai Rádióban hangjátékait magyarul, gyermekeknek írt meséit ruszinul olvasták fel.

Édesapám, Hrabár Gyula végigharcolta az I. világháborút, több vitézségi érmmel tüntették ki. Hadnagyként 1917-ben esett orosz fogságba és csak 40 hónap múlva került haza Szibériából. Hazatérve évtizedeken át volt bankigazgató Beregszászban. A csehszlovák éra alatt kedvező hitelekkel segítette a Beregszászi járás magyar gazdáinak boldogulását és ezért a hazafias tevékenységéért az 1938-as visszacsatolás után a magyar kormánytól megkapta a Nemzetvédelmi Keresztet. A II. világháború alatt viszont az akkori üldözötteket vette pártfogásba, sok ruszin, zsidó, baloldali embernek nyújtott anyagi segítséget. Ezek az én gyökereim. Felmenő rokonaim egytől egyig mind magyar érzelműek voltak, de egyformán szolgálták az itt élő magyar és ruszin népet. Én csak a családi tradíciót folytatom, amikor két nyelven prédikálók.

— *Beszélgessünk a kárpátaljai görög katolikus papság utolsó fél évszázados történetéről.*

— A Vörös Hadsereg 1944 októberében elfoglalta Kárpátalját és ezzel az aktuálisan több mint félmillió görög katolikus számára kezdetét vette a vészorszak, az üldözöttség korszaka. Tudjuk, hogy a szovjet ateista pártállam ádáz harcot folytatott minden egyes egyház ellen, de megsemmisítő csapást csak ránk, görög katolikusokra mért. Már 1945-től 1948-ig 35 kárpátaljai görög katolikus pap lett a vallásüldözés áldozata, köztük Romzsa Tódor, egyházmegyénk püspöke, akit 1947. november 1-jén meggyilkoltak a nyilvánvaló szándékkal, hogy a pásztor nélkül maradt nyáját majd a saját igájuk alá hajthatják.

A jó Isten akaratából 1989 novemberében a szovjet hatóságok legalizálták a görög katolikus vallást, 45 évi szörnyű üldözöttség után visszakaptuk szabadságunkat, de a teljes rehabilitáció várat magára. Az elkobzott templomaink és parókiáink, iskoláink és ingatlanaink nagyobb részét a mai napig nem kaptuk vissza. A Mindenható kegyelméből nem enyészett el a mi nyájunk, a földig megalázott, megkövezett papjaink és híveink szenvedése nem volt hiábavaló. Egyházunk él, beteljesültek rajta Jézus szavai: “Te Péter vagy és én erre a kösziklára fogom építeni egyházamat és az alvilág kapui nem vesznek erőt rajta” (Mt. 16,18).

— *Kérem, beszéljen arról, hogyan lett görög katolikus lelkész.*

— Gyermekkori vágyam volt, hogy pap legyek. Még kisiskolás koromban sokat olvastam a gyerekek számára havonta megjelenő “Kis misszionárius” című újságot. Ez a folyóirat beszámolt az Afrikában és más távoli, egzotikus országokban működő missziók életéről. Talán ez volt az a

szikra, amely egy életre lángra gyújtotta bennem az evangélium hirdetésének vágyát. Sokáig én is misszionárius szerettem volna lenni, de közbejött a II. világháború. A görög katolikus vallást a sztálini rendszer likvidálta és én kénytelen voltam civil pályát választani. De a papi hivatás érzése kioltathatlanul égett bennem. Annak dacára, hogy a szovjet diktatúra tiltotta a vallást és a mi görög katolikus templomainkat elvették, én mindvégig nyíltan a római katolikus templomba jártam. Bár veszélyes volt, én megvallottam hitemet, emlékeztem Jézus szavaira: “Mindazt, aki megvall engem az emberek előtt, én is megvallom Atyám előtt, aki a mennyekben van. De azt, aki megtagad engem az emberek előtt, én is megfogom tagadni Atyám előtt, aki a mennyekben van” (Mt. 10., 32–33).

Nagyon sokat imádkoztam, kértem az Istent, engedje meg, hogy az Ő papja lehessen. És Isten meghallgatta imáimat. Családi okokból kifolyólag Ungváron dolgoztam, amikor a Gondviselő csodálatos módon elvezetett egy teológiai tanárhoz. Ennek a lakása tulajdonképpen egy illegális, földalatti papnevelő intézet volt, a legszigorúbb konspirációs szabályok szerint felépítve. Mi, tanítványok nem ismertük egymást, nehogy egy lebukás esetén felfedjük egymás kilétét. A tanítás individuálisan, azaz egyenként, külön-külön történt. Mindenki egy bizonyos napon, a megjelölt időben látogatta meg tanárát. A tanulmányi idő hét év volt. Ez alatt az idő alatt átvettük a filozófiát, a dogmatikát, a hitvédelmet, az egyház történetét, az erkölcsant, a szertartást, az egyházjogot. Minden szemeszter végén vizsgáztunk. Az előadásokat kiváló professzoraink, Dr. Marina Sándor és Dr. Ortutay Elemér latinul tartották, mint a boldog békeidőben. Bizony most jól jött a gimnáziumban elsajátított latin nyelvtudásom.

Szeretném megjegyezni, hogy a felkészülés éve alatt sok félelemben és rettegésben volt részünk, mert ha a KGB rájött volna, hogy a betiltott görög katolikus vallás titokban papokat készít fel, mindnyájunkat államellenes szervezkedés és összekövés címen szó nélkül elítélnék. De vállaltuk a veszélyt, egy szent cél lebegett a szemünk előtt: sokat szenvedett egyházunknak, hogy tovább éljen, papokra volt szüksége. És az Úr megvédett bennünket. Magamon éreztem a Zsoltáros gyönyörű szavait:

“Ha a Fölségest választottad oltalmadnak, balszerencse nem ér téged, csapás nem jut sátrad közelébe, Mert angyalainak parancsok felőled, hogy minden utadon őrizzenek!”

(Zsolt. 90. 9-11)

— *Szeretném, ha beszélne a családjáról. Tudom, hogy van két lánya,ők milyen pályát választottak?*

“Ha a Fölségest választottad oltalmadnak...”

— Mindenekelőtt feleségemről, Dalmáról szeretnék beszélni. Ő már nyugdíjas orvosnő, 30 évig belgyógyászként dolgozott az Ungvári Városi Kórházban. Nagyon hálás vagyok neki, mivel nélküle nem tudtam volna felkészülni a papi pályára. Ugyanis ő hét éven át, amíg én esténként az előadásokra jártam, egyedül nevelte a két kicsi gyermeket. De ezt örömmel tette, mivel ő is tudta, hogy egyházunknak milyen nagy szüksége van papokra. Ugyanakkor azzal is tisztában volt, hogy egy KGB-rajtaütés esetén engem elítélnék, ő pedig munka nélkül marad két gyerekkel. Ennek dacára vállalta a rizikót.

A görög katolikus vallás legalizációja után, 1990 nyarán a püspök atya engem Kovászóra nevezett ki. Miután a visszazapott romos paplakot úgy-ahogy lakhatóvá tették, feleségem azonnal kiköltözött hozzám, otthagya az ungvári négyszobás, összkomfortos lakásunkat, mivel az egyház törvényei szerint a papné köteles a férjét követni és ő ezt szigorúan betartotta.

Nagyobbik lányom, Orsolya az édesanyja hivatását követte. A Budapesti Semmelweis Orvostudományi Egyetem elvégzése után jelenleg egy külföldi gyógyszergyár tudományos képviselője.

Kisebbségi lányom, Mónika, az Ungvári Állami Egyetem történelem karán szerzett diplomát, jelenleg a családi milió hatására egyháztörténelemmel foglalkozik és Budapesten tudományos fokozat megszerzésén fáradozik.

Tamás unokám, Orsolya fia tizenhárom éves, nyolcadik osztályos. Versenyszerűen vízilabdázik, tagja az ifjúsági válogatottnak. Minden étkezéskor imádkozik, hálát ad, megáldja, megtöri a kenyeret és szíjjelosztja. Ilyen előzmények után arra a következtetésre jutottam, hogy ő lesz a mi családi papi dinasztiánk szépeményű folytatója.

— **Tamás atya, olvasóink nevében is erőt, egészséget kívánok Önnek, segítsen bennünket e nehéz időkben, amikor “Isten otthont keres a világban és fia számára testvéreket”.**

FÜZESI MAGDA

Romza Tódor emlékezete

November 7-én 18 órakor a Magyarok Háza Széchenyi termében a Kárpátaljai Szövetség és a Magyarok Világszövetségének Szent László Akadémiája a boldoggyávát avatott Romza Tódor kárpátaljai vértanúra emlékezik. A rendezvényen Puskás László görög katolikus lelkipásztor „Megalkuvás nélkül. Boldog Romza Tódor élete és vértanúhalála” című könyvéről, illetve a vértanúról Kátóna Tamás történész és Major Zoltán könyvtáros, történész tart előadást.

A rendezők minden érdeklődőt szeretettel várnak.

Bástya épül a végeken

„...zörgessetek és megnyitattik néktek” (Mt. 7,7)

Nincsenek statisztikai feljegyzések Kárpátalja legkeletibb járási központja, a huculság „fővárosa”, Rahó református hitéletéről. Az 1990-es enyhülés reinkarnálta a római katolikus egyházat – ma már 800 személy gyakorolja itt a hitet –, de protestánsokról még a legidősebb rahóiak sem hallottak.

László Károlyral, a técsői református gyülekezet lelkipásztorával készített interjút annak a hírnek hallatán, hogy hála Istennek, van minék örülni.

– Én is abban a tudatban szolgálok Técsőn immár huszadik éve, hogy Rahón, a Tisza eredeténél, a Tatár-hágó alatt nincsenek hittestvéreink. Pedig vannak. Négy évvel ezelőtt beszélgettem egy a Técsői Református Líceumba éppen akkor felvételt nyert rahói kislánnyal, aki elmondta, hogy református vallású, reformátusok a szülei és a rokonai is. Ahír örömmel töltött el, de meglepett. Később meglátogattam a

diák családját, akik háttározottan kinyilvánították: igényük van a vallásgyakorlásra. Attól fogva vasárnaponként istentiszteletet tartotunk az Egri család vendégszerető otthonában, amelyre egyre több rahói jött el. A gyülekezet jelenleg 45 tagot számlál, az egyházközség hivatalosan is be van jegyezve.

– **Kik ezek a testvérek?**

– Őseik a Beregszászi járásból, valamint Munkács környékéről kerültek a településre. Ma már a harmadik, illetve a negyedik generáció él Rahón. Lélekmelengető, hogy anyni megpróbáltatás, tiltás, üldöztetés ellenére megőrizték hitüket.

– **Vala mikor a kile nevenes éve k elején ismertem meg Maháti Éva friss diplomás magyartanárt, aki belső indítástól vezéreltetve Rahóra költözött, hogy – Juliánus baráthoz hasonlóan – megkeresse az ott élő magyarokat, és anyanyelvükre tanítsa a gyerekeket. A nagymamák kézen fogták megszeppent unokáikat, úgy kísérték a vasápmapi iskolába. Az apróságok csak pár szót tudtak magyarul, de folyékonyan mondták a Miatyánkot, szépen imádkoztak.**

– Igen, ezt tapasztaltam én is, ilyen a hit közösséget formáló ereje.

– **Mivolt a folytatás?**

– Az Egri család otthona a gyülekezet számára már szűknek bizonyult. Egyre erősödött a templomépítés igénye. Ezzel az igénnyel kerestem meg egyházunk megyei vezetők testületét, ám anyagiak hiányában

a terv megvalósíthatatlannak látszott. Ekkor a técsői egyházközség magyarországi testvérgyülekezetének lelkipásztorához, az érdi Harkai Ferenc tiszteletes úrhoz fordultam. Ő továbbította kérésünket a hollandiai Ousbuch protestáns egyházközsége tagjaihoz, akik azonnal reagáltak: eljöttek hozzánk és arról biztosítottak bennünket, hogy támogatják a rahói templom építését. Hála önzetlen segítségüknek az épület még ebben az esztendőben tető alá kerül és jövőre templomszentelést tarthatunk. Jelentősen hozzájárult a az építkezéshez a Nyíregyháza-Sóstó-i testvérgyülekezet (lelkipásztor Kósa László), amelynek egyik tagja, Petkes József festőművész aukciót rendezett alkotásaiból és a befolyt összeget átadta a gyülekezetnek. Tapasztaljuk azt is, hogy egyházkerületünk felkarolta az ügyet: Orosz Sándor gondnok koordinálásával munkával, építőanyaggal segítenek helybeli hittestvéreink.

– **Voltak-e, vannak-e ellenlábasai, mesterséges akadályai az áldásos folyamatnak?**

– Sem korábban, sem jelenleg nem tapasztaltunk hasonlókat. A város vezetése pozitívan állt és áll hozzá a kezdeményezéshez, amit az is bizonyít, hogy a központban építhetjük a református templomot, de szeretettel viszonyul hozzánk a római katolikus és a pravoszláv egyházközség is.

– **Milyen most a rahói reformátusok hitélete?**

– Segédlelkészem, Iván Gusztáv már rahói. Három keresztelező volt, de előfordult újrakeresztelés felnőttek között is: olyanok kérték ezt, akik korábban nem vehették fel a szent jeget, vagy az ortodox szertartás szerint keresztelték meg őket.

– **Mesébe illő, amiről beszélgetünk...**

– Igen, így van. Sokat teszünk, sokat tesznek testvéreink, amiért hála és köszönet jár, de tudjuk és valljuk: Istené a dicsőség!

SZÖLLŐSY TIBOR

A felvételen: a rahói református gyülekezet egy csoportja

Tájháza avató Visken EGY DARABKA MŰLT

A magyar arculatú község kialakítása és a hagyományörzés volt a célja annak az összetett programnak, amelynek köszönhetően — Kárpátalján is beindult a falusi turizmus. Visk élen járt ebben: az első település vidékünkön, ahol szervezeten működik a vendégfogadás, s ma már Magyarországon is ismerik a Viski Zöld Falusi Turizmus Szövetség nevét. Hogy mindez létrejöhessen, szükség volt olyan mozgatórugókra, mint Ötvös Ida és férje, Sándor, akik szívvel-lélekkel munkálkodtak az ügy érdekében.

A közelmúltban újabb mérföldkőhöz érkezett a település: tájházat avattak a viskiek. Hat év nehéz, kitaró munka eredményének örülhettek együtt az ünnepség résztvevői, köztük Pomogáts Béla, az Illyés Közalapítvány elnöke, Dupka György, az UMDSZ alelnöke, a MEKK elnöke, Ambrus Pál, az Illyés Közalapítvány Ukrajnai Alkuratóriumának elnöke, Szajkó Károly, Visk polgármestere.

Az egész község büszkesége ez a tájház, hangsúlyozta Ötvös Ida, aki meghatóva beszélt a többéves munka gyümölcseről. Meghatódottsága érthető, hisz minden új intézmény élményt jelent azoknak, akik a létrehozásán fáradoztak. A Viski Zöld Falusi Turizmus Szövetség elnöke köszönetet mondott az Illyés Közalapítványnak, a Szülőföld Alapnak, a Nemzetiségi Kulturális Örökség Minisztériumnak és a Teleki László Alapítványnak az ingatlan megvásárlásához és felújításához nyújtott támogatásért.

A tájház összetartó erejét emelte ki beszédében Pomogáts Béla. Olyan hely ez, mondta az Illyés Közalapítvány elnöke, ahol szívesen összejönnek majd az emberek: elbeszélgetnek, felidéznek a község múltját, megtervezik jövőjét. Egyre nagyobb szükség van arra, hogy találkozzanak a magyarok, s ezek az intézmé-

nyek segítenek megőrizni, ápolni és erősíteni a nemzeti összetartozást, hangsúlyozta. A közalapítványelnöke arra buzdította a viskieket, hogy a tájház ne csak a helyi népi kultúra otthona, múzeuma legyen, hanem hozzanak létre egy kiskönyvtárat is, ami segítséget ad az itt élő magyar olvasóknak múltjuk, jelenük megismerésében. Pomogáts Béla meg is tette az első lépést a kiskönyvtár létrehozása érdekében: két könyvcsomagot ajándékozott a viskieknek, egyet a tájháznak és egyet a magyar iskolának.

—Aza virtuális Magyarország, ami a térképen ugyan nem található, de a magyar költők műveiben, a magyar néphagyományban, történelemben és a szívünkben is ott él, gazdagodott egy intézménnyel, egy otthonnal, egy újabb műhellyel — foglalta össze az elmondottakat az Illyés Közalapítvány elnöke.

Abban, hogy a ház visszakapja eredeti arculatát, Stark István építész-mérnök játszotta a fő szerepet.

A tájház gyakorlati megvalósítását Czébely Lajos pedagógus, helytörténész Viskről irt monográfiája alapozta meg. Mindketten hozzájárultak ahhoz, hogy a látogatók eredeti szépségében csodálhassák meg a községre jellemző tetőszerkezetet, s a ház belseje is hűen adja vissza a kor stílusát.

Az avatóünnepséget követően a tájházban tartotta harmadik fórumát az Együtt című irodalmi folyóirat alkotócsoportja. A találkón részt vettek a kárpátaljai magyar író-társadalom jeles képviselői: Vári FABIÁN László, Dupka György, Nagy Zoltán Mihály, Czébely Lajos, Szöllősy Tibor, Lengyel János, Bakos Kiss Károly, Becske József Lajos, Kovács Gábor, Görey Papp Ildikó. A fórumon bemutatták a kárpátaljai írók, költők közelmúltban megjelent legújabb kötetét.

Az ünnepség jó hangulatú népzene mellett folytatott kötetlen beszélgetéssel ért véget.

B. Gy.

Az Ujhelyiek őseik emlékének adóztak

A tiszaujhelyiek is minden év szeptember nyolcadikán méltatják Kiszasszony napját. Nem volt ez másként az idén sem, sőt, még nagyobb ünnepségre került sor. Az ősi Ujhelyi család leszármazottjainak jóvoltából leleplezték a család tiszteletére emelt emlékoszlopot, valamint felavatták a település jelképeit. Emelte a nap művészi értékét Petrás Mária keramikus, illetve Pécsi L. Dániel jelképtervező közös kiállítása.

A görög katolikus ünnepi szentmise után az egybegyűltek átvonultak a református templom sírkertjébe, ugyanis itt kapott helyet az emlékoszlop, az Ujhelyi-dinasztia sírjai mellett.

A Himnusz elnéklését követően az ünneplőket Molnár Lóránt református lelkész köszöntötte, majd átadta a szót Ujhelyi Tamás adományozónak.

— Hosszú múltja van ennek az emlékoszlopnak, és remélem, hosszú jövője is. Családunkat az 1200-as évek közepétől jegyzi a történelem, azóta nagyon sok felmenőnk részt vett a magyar nemzet sorsának alakításában, a magyar nép küzdelmeiben. Annak idején kardot kellett fogniuk, harcolniuk kellett. Nekünk, ma élő magyaroknak nem ez a dolgunk, pontosan az ellenkezője: az embereket arra kell ösztönöznünk, hogy békességben éljenek egymással függetlenül nemzeti, felekezeti hovatartozásuktól.

Ez az oszlop azoknak állít emléket, akik tettek a hazáért, a nemzetért, a nemzetek közötti megbékélésért, és azoknak is, akik tenni fognak, hiszen a jövőre is mutat. Hiszen nem csak a múltat tiszteljük, mert tudjuk: aki nem tiszteli a múltját, nem érdemli a jövőjét.

Az oszlop tetején egy Dávid-csillag helyezkedik el, amely azt jelképezi, hogy amikor foszlóban minden remény, csak rá kell tekinteni, hisz ott van a megmenntő fénysugár. Ez adjon nekünk mindig, mindenkor reményt — mondta Ujhelyi Tamás.

Az Ujhelyiek őseik emlékének adóztak

Dr. Kukorelli István, a Magyar Köztársaság alkotmánybírója kihangsúlyozta:

— Az emlékoszlopok minden esetben az üzenetek hordozói: az arra járókat elgondolkoztatják, meditációra készítik. Ennek az emlékoszlopnak legalább három üzenete van: az egyik a békesség, a másik az ökuménia, a harmadik a reménység. Keresztury Dezső szavai jutnak eszembe. Ő arra intett bennünket, hogy őrizzük nemzeti múltunk szép emlékeit, úgy, hogy benne üljünk meg magunk is.

Az ünnepi köszöntők után nem maradt más hátra, mint leleplezni az emlékoszlopot. Erre a megtisztelő feladatra Ujhelyi Tamást és Zelik Ferencet, a település polgármesterét kérték fel.

Az ünnepség a helyi iskola udvarán folytatódott, ahol a település címerének és zászlójának ünnepélyes felavatására került sor. Itt elsőként Zelik Ferenc köszöntötte a falu lakosságát, a vendégeket, akik közt ott volt Barta József, a járási tanács elnökhelyettese, Rájsz Éva, a járási közigazgatás elnökhelyettese, Varga János, az UMDSZ járási szervezetének elnöke.

A vendégek köszöntő szavait követően Barta József és dr. Kukorelli István átadták a település jelképeit Zelik Ferenc polgármesternek. Pécsi L. Dániel mutatta be azokat, majd felkerete a zászlóanyát, Mezei Margitot, hogy kösse fel a szalagot a zászlóra.

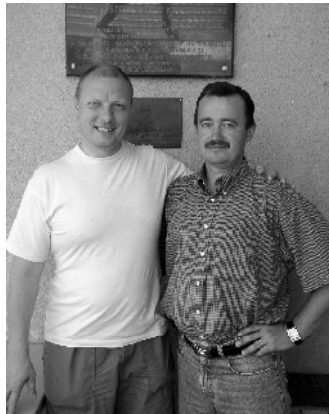
Végül Szűcs Béla görög katolikus parochus megszentelte, Molnár Lóránt református lelkész pedig Isten áldását kérte a jelképekre.

A szép napot a Pécsi Víg-ságtévők együttes, valamint a kaszonyi fűvősenekar műsora színesítette.

HEGEDŰS CSILLA

Az Isten, a haza és az embertárs szolgálata

— ez az alapeszméje a cserkészetnek. Beregszászban a cserkészcsoport hivatalosan 1992-ben alakult meg. Történetükről, működésükről, terveikről beszélgettünk el Bárdos Istvánnal, a beregszászi 4. számú Bendász István cserkészcsoport parancsnokával, valamint Barna György cserkészcsoport vezetővel (a képen).

Mindkettőn hivatásuknak érzik a foglalkozásukat. Barna György elmondta, hogy elsőként a gyermekek kerültek be a cserkészcsoportba 10 évesen. Miután megismerkedtek a cserkészet alapeszméjével, a feleségével együtt letették a cserkészküti és azóta aktív tagjai a csoportnak.

Bárdos Istvántól megtudtuk, hogy a Kárpátaljai Magyar Cserkészszövetség "újkori" története 1991-ben kezdődött, amikor is 10 kárpátaljai fiatal meghívást kapott egy gödöllői vezetőképző táborba. Két-három évvel ezelőtt már hívták a Kárpát-medencéből gyerekeket, illetve felnőtteket, hogy cserkészvezetők kiképzést kapjanak. Ezeket a táborokat a Külföldi Magyar Cserkészszövetség szervezte. 1991 előtt két alkalommal Amerikában, illetve egyszer Ausztriában került rá sor, ahová már mehettek felvidéki, délvidé-

ki, illetve erdélyi fiatalok is. Vízum hiányában azokban a táborokban kárpátaljai fiatalok nem vehettek részt. Azért, hogy Kárpátalján is megindulhasson a cserkészet, Gödöllőn szervezték az 1991-es tábor. A tábor meg-előzően a résztvevőknek egy háromkötetes könyvet kellett át tanulmányozniuk és felvételi dolgozatot ímiuk. Bárdos István is ott volt ebben a táborban és ezt követően megpróbált fiatalokat toborozni. A szövetség megalakulása nem volt zökkenőmentes. Több kudarc után hivatalosan végül is 1992-ben alakult meg a beregszászi csapat, amikor is részt vettek a Huszton megszervezésre került első kárpátaljai táborban. Még abban az évben lehetőségük nyílt külföldi táborozásra is, ahol összeismerkedtek a budapesti cserkészekkel, tapasztalatokat szereztek a cserkészéletéről. A későbbi évek során a kecskemétiakkal kerültek szoros barátságba, akiket mind a mai napig a testvércsoportuknak tekintenek.

A beregszászi cserkészek idén immáron tizenötödik alkalommal szervezik a nyári cserkész-tábor. Minden évben arra törekednek, hogy otthonuktól távoli helyszínt válasszanak olyan helyen, ahová a szülők helyismeret vagy anyagiak hiányában nem tudják elvinni gyermekeiket. Idén egymár jól ismert helyszínre, Beregszázra (Volóci járás) tervezték a tábor. A falun túl csak a hegyek vannak. A tábor minden bizonnyal július 22-től 28-ig tart majd, amelyben 40 gyermek és körülbelül 8 felnőtt vesz majd részt.

A cserkész-tábor előkészítése helyszíni terepszemlével indul, ezt követően a sátrakról, az ételmezésről kell gondoskodni. Minden tábornak van kerettörténete, amely lehet történelmi

esemény, mese stb. Volt indián-tábor, valamint a Pál utcai fiúk történetét is feldolgozták már. A tábor lakói ezeknek a történeteknek a szereplőivé válnak. A táborokat hosszas felkészülés előzi megjelmezés készítésével, tábor-tűzi jelenetekkel. Lényeges, hogy a tábor valamennyi lakója tegyen azért, hogy saját maga, valamint a többi lakó jól érezze magát. A legtöbb időt a tábor felállítására jelenti, amit az idősebb cserkészek végeznek. A fiatalabbak eközben elsajátítják a tábor-tűzrakás, a sátorállítás, a tábor-kereszt felállításának, a latrinák, magaslesek megépítésének fortélyait. A tábor napirendjében van egy úgynevezett forgószínpados nap, ahol a fiatalok bemutatást tartanak cserkészstudásból, magyarságismeretből, történelemből, cserkész-történelemből. Az idei tábor különlegessége, hogy résztvevője lesz Csernyiga Gyula, aki a tájfestészet rejtelmeivel igyekszik majd megismertetni a fiatalokat. Az idén várnak belga fiatalokat is, akikkel csak angolul fognak tudni kommunikálni. A további program a nővényismeret elsajátítása, szakácskodás, túrák. A kis túrák 5–10 km-es, a nagy túrák 20 km-es körzet bejárását jelentik. A programokat az őrsvezetők állítják össze és a törzs hagyja jóvá.

A nyári táborozáson kívül télen sítáborokat szerveznek. Legtöbbször a Kárpátalján lévő Zúgó nevű síelőhelyre mennek el. Tartanak úgynevezett bejáró, vagy napközis tábor is, ahol kecskeméti vezetők segítségével a népmese, néptánc, ijaszat oktatása folyik. Az említettekén kívül a cserkészcsoport táncházakat is szervez, ahol a gyerekek a népzenevel ismerkedhetnek meg. Ez egy nyílt nap, amire jöhetnek a diákok a város bármely iskolájából. Ezen kívül a cserkészcsoport vagy a szövetség hagyományos báljait is megrendez. Ilyen a Katalin-napi, a szüreti, farsangi, valamint a hagyományos cserkész-bál.

Mindkét cserkészvezető hangsúlyozza, hogy a cserkészet nemcsak foglalkozás, közösségi program, hanem egyfajta életforma. Aki egyszer léteszi a cserkészfogadalmat, az egész élete során követi a cserkészet alap-gondolatát, és példamutató élet-törekszik.

MOLNÁR BERTALAN

Befektetés a jövőbe

Pedagógiai és szociológiai vizsgálatok bizonyítják, hogy a modern társadalomban átlagosan százötvenezer emberre jut egy kimagasló tehetség és minden egymilliomodik emberből lehet egy Beethoven vagy Albert Einstein nagyságú zseni. Hogy ilyenek hol és mikor fognak születni, még felbecsülni sem lehet. Eppen ezért mindig és mindenütt készen kell állni fogadásukra és biztosítani számukra azt a talajt, amelyikből táplálkozva "égigérő fává" nővekedhetnek.

Tudományos berkekben gyakran hangzik el, hogy jelenlegi helyzetünk egyáltalán nem biztató. Az élvonaltól egyre távolodunk, nemcsak gazdasági helyzetünk, de mentális és erkölcsi állapotunk miatt is. Míg a harmincas években több híres gimnáziumunk is az európai élvonalhoz tartozott, ma inkább az oktatás válságáról beszélünk.

Ilyen körülmények között fokozott figyelmet kell fordítanunk minden olyan gyerekre, aki az átlagosnál több lehetőséget hordoz magában és az átlagnál többre is lesz képes. A két világháború között ezt úgy csinálták, hogy arra felkért vagy önként vállalkozó értelmiségiek felkeresték a távoli, eldugott falvak iskoláit is, számbavették a tehetséges gyerekeket, majd kiemelték és a legjobb iskolákba vitték őket. Akik szegény családból származtak, ingyen kaptak kolégiumi helyet és tanfelszerelést.

Ha idejében nem figyelünk fel egy tehetséges gyerekre, későn kezdünk el foglalkozni vele, erőfeszítéseink már nem biztos, hogy eredményesek lesznek. Az átlagosnál jobb képességek egymagukban még nem tesznek senkit nagygyá. Edison, a híres amerikai feltaláló mondta, hogy a zseni kilencvenkilenc százalék izzadság és csak egy százalék tehetség. Ha ez nem is egészen így van, bizonyos, hogy a sikerhez a tehetségen kívül sok-sok tanulás, munka, erőfeszítés szükséges. Ez viszont nem mindenkinél veleszületett adottság. A tehetség nem mindig párosul kellő szorgalommal, igyekezettel, kötelességtudattal, ezért nevelni, szoktatni, sőt sokszor kényszeríteni kell rá. Ez elsősorban a szülők, a család feladata lenne, de nem mindenki veszi komolyan. Erre mondjuk, hogy a tehetség elkallódott. Ebben a pedagógusok is hibásak, de leginkább az a szemlélet és gyakorlat, amely szerint a hátrányos helyzetűekkel kell többet foglalkozni, a tehetség ügyis utat tör magának. Ez igaz, de nem mindig.

A sportban ezt másképp csinálják. Minél tehetségesebb valaki egy adott sportágban, annál többet foglalkoznak vele, mert a cél élvonalbeli versenyzők kinevelése, akikből világbajnokok, olimpiai bajnokok lesznek. E tekintetben most sem állunk olyan rosszul, kivéve a futballt.

Mindezeket szem előtt tartva rendezte meg az Ung-vidéki Baráti Kör idén nyáron harmadik tehetséggondozó táborát Ungvá-

ron tizenöt tanuló részvételével. Voltak közöttük hatodik, hetedik osztályosok, liceumban tanulók, középiskolások, sőt egy lány, aki idén érettségizett és már túl volt egyetemi felvételi vizsgáin. A korkülönbség nem jelentett akadályt, mert nem iskolai tantárgyakból tartottunk órákat.

Programunk elég sokrétű volt. Jeles történelmi eseményekre emlékeztünk, így a nándorfehérvári győzelem 550. évfordulójára, az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc 50. évfordulójára és a Rákóczi-szabadságharcra. Városnézésünk során megkoszorúztuk a híres kuruc generális, Bercsényi Miklós, Ung vármegye örökös főispánjának emléktábláját Ungváron, a róla elnevezett utca első házának falán. A tanulók történelmi ismereteit elég hiányosnak találtuk, ezért következő táborunk napirendjén történelmi témák szerepelnek majd. Foglalkoztunk nyelvhelyességgel, végeztünk helyesírási gyakorlatokat, játszottunk gondolkodásfejlesztő játékokat, teszteket töltöttünk ki.

Külön ki kell emelni a verset és a versmondást, mert többen írnak vagy mondanak verset. Van, aki a szóval is, atollal is jól bánik. Ezért eldöntöttük, hogy alakítunk egy szavalókórust és szeretnénk szerepelni rendezvényeken, ünnepeken. Reméljük, erre még ez évben sor kerül. A szavalók felkészítését Györke Magda egyetemi tanár-nő vállalta, ő már a tavalyi táborunkban is tartott előadásokat, sőt az elsőben is ott volt.

A mi táborunknak célja, hogy a tanulóknak olyan területen adjunk többet tudást, ami jobban érdekli őket, amit jobban meg szeretnének ismerni. Így merült fel, hogy indítsunk tudományos diákköri tevékenységet. Ennek keretein belül mindenki az őt legjobban érdeklő területen keresne egy olyan témát, amit feldolgozhatna, elmélyülne benne és írna belőle egy kisebb dolgozatot. Ezzel elindulhatna egy irányba, ami később meghatározhatná pályáját. A munkát természetesen témavezető tanár irányításával végeznék, mint ahogy az egyetemisták írják szakdolgozataikat, diplomamunkáikat. Aztán meg is kellene védeni, amit írtak. Ennek módszertanát, szabályait és feltételeit még nem dolgoztuk ki, de már foglalkozunk vele. Ehhez a munkához segítőkre lenne szükségünk, hozzáértő tanárokrá, értelmiségiekre, akik felismerve ennek jelentőségét, időnként áldoznának rá néhány órát. Egy jó szervezőre is szükségünk lenne, de idáig még nem találtunk. Ennek elsősorban anyag okai vannak. Sajnos, nem tudunk külön tanárt fogadni, mert a mi anyagi lehetőségeink is szerények. A tehetséggondozás befektetés a jövőbe, így csak később kamatozik. A diófa is sokára terem, de ma kell elültetni. Ültessünk hát minél többet.

GORTVAY GÁBOR

A konzulátusokon mindent rendben találtak

A magyar országyűlés 1992-ben fogadta el az adatvédelmi törvényt a világon szinte egyedülállóan úgy, hogy az adatvédelem és az információszabadság egy törvénybe került és egy ombudsman feladatává tette a két alkotmányos jog felülvizsgálását.

Dr. Péterfalvi Attila '81-től dolgozik jogászként. Az adatvédelemmel '88 óta foglalkozik. Fő állásban polgári jogot tanít az államigazgatási karon, emellett adatvédelmi szemináriumokat vezet a Károli Gáspár Református Egyetem, illetve a Pázmány Péter Katolikus Egyetem jogi karán. 2001-ben választotta meg a magyar országyűlés hat évre adatvédelmi biztossá.

Az ombudsman a napokban Kárpátalján járt, hogy ellenőrizze a schengeni információs rendszer adatvédelmi vonatkozásait. A schengeni csatlakozás kapcsán megtekintette a vízumkiadási felkészültséget, annak jogi, technikai részét.

Júniusban Kijevben, most pedig az ungvári, illetve a beregszászi konzulátusokon vizsgálták, hogyan történik az adatfelvétel, kinek milyen jogosultságai vannak, hogyan történik a schengeni információs rendszerben az adatváltás.

— Sem az ungvári, sem a beregszászi konzulátuson nem tapasztaltunk hiányosságot. Egyértelműen pozitív volt a vizsgálat eredménye — mondta az adatvédelmi biztos.

Dr. Péterfalvi Attila ugyan célirányosan a konzulátus adatkezelésének vizsgálata miatt látogatott vidékünkre, de itt-tartózkodása során tájékoztató megbeszélést folytatott Gajdos Istvánnal, Beregszász polgármesterével. Elsősorban természetesen az Ukrajnában működő adatvédelemről és információszabadságról érdeklődött.

— Felajánlottam a polgármester úrnak: amennyiben igény lesz rá, tájékoztatást tudok adni a magyarországi önkormányzati adatkezelés gyakorlatáról, hiszen az éves parlamenti beszámolóimban külön fejezetben foglalkozom ezzel a kérdéssel. De a személyes adatok kezelése, a testületi ülések nyilvánossága, a különböző pályázatok elbírálása ügyében is szívesen megosztom tapasztalataimat — mondta többek között a sajtótájékoztatón az adatvédelmi biztos.

HEGEDŰS CSILLA

“István, a király” Beregszászban

“Színház az egész világ...”

Július 15-én Kárpátalján először, a beregszászi szabadtéri színpadon bemutatták az “István, a király” című rockoperát. Az est fővédnöke Dr. Sólyom László, a Magyar Köztársaság elnöke, illetve Majnek Antal római katolikus püspök volt. Ennek apropóján beszélgettem *Szakács Áronnal*, a darab rendezőjével (aki egyébként történelemtanár) a társulatról, valamint a színpadi előkészületekről.

Készül a színpad

A társulat szentendrei fiatalokból áll. 70 személy alkotja a tánckart, erre az előadásra a csoport 20 fővel kibővült, fellépett 20 énekes, illetve 20 statisztá. A darab

Színpadi próba

szereplői gimnazisták és egyetemisták. Az elmondottakból következik, hogy nem profi szintársulat vendégszerepléséről volt szó, hanem erre a produkcióra összeállt fiatalok előadásáról. A darabot tavaly nyáron már sikerrel bemutatták Szentendrén. Ez volt az elmúlt évben a Szentendrei Nyár nyitó produkciója. Maga az előadás nem erre az alkalomra készült, hanem a szentendrei búcsúra, az ottani templom védőszentjének emlékére szerették volna bemutatni. Szerencsés módon a két ünnepnap egybeesett, a bemutató június 25-én volt a szentendrei Templom-dombon.

István és Gizella jelenete

Az a műsor jótékony célú előadás volt, ahol egymillió forint gyűlt össze. Az adakozásból befolyt pénzzel a Kárpátaljai Ferences Missziót támogatták. A rendező elmondta: a társulat szeretett volna a határon túli magyarokon segíteni. Miért éppen Kárpátaljára esett a választás? Majnek Antal munkácsi püspök atya szentendrei gyökerekkel rendelkezik, éveken keresztül tanított Szentendrén, a Ferences gimnáziumban. A társulat részletes tájékoztatást kapott az átutalt pénz sorsáról, meggyőződve arról, hogy jó helyre került az összeg. Már akkor terveztek egy kárpátaljai fellépést is, ami most valósult meg.

A Beregszászban megtartott előadás ingyenes volt, ugyanakkor karitatív is: a Ráton épülő árvaház számára gyűjtöttek, amely 100 gyermek befogadására lesz alkalmas.

A bemutatót megelőző napokban a társulat tagjai tették alkalmassá a szabadtéri színpadot a

darab bemutatására. Sajnálatos módon a színpad állapota olyan volt, hogy a csoportos táncjelenetet nem bírta volna ki, ezért fel kellett azt újítani. A nézőtér törrött padosrait is kijavították. A munkálatokhoz a faanyagot Beregszász városa biztosította, a fiatalok ingyen dolgoztak...

A technikusok az előzetes tervekkel elmentében szerdán kezdték el a fény- és hangtechnika kiépítését. Ezt követően a szereplők nyíltszíni színpadi próbákat tartottak napi 3–4 alkalommal.

A jótékonyági célú előadásra ellátogatott Szili Katalin, a Magyar Országgyűlés elnöke is. Felsőzolásában a magyarság együvé tartozásáról és a szülőföldön való megmaradásról beszélt. A házelnök asszony köszöntőjét követően Szücs Balázs tiszteendő atya, az előadás egyik fő szervezője és résztvevője üdvözölte a vendégeket és köszönetet mondott az előadás megrendezéséhez nyújtott segítségért. A színvonalas és nagy sikerű műsort sokan megtekintették.

Géza fejedelem temetése

Beszélgetőtársam elmondta, hogy a 150 személy ellátása nem volt egyszerű feladat. Ez úgy valósult meg, hogy a szabadtéri színpad területén konyhasátort építettek, a társulat az uszodában fürdött és a Kossuth Lajos Középiskola tornatermében szállásolták el őket.

Az előadást követően vendégeink ellátogattak a Vereckei-hágóra, valamint megtekintették a munkácsi várat és magát a várost is.

MOLNÁR BERTALAN

A darab zárójelenete

Kárpátalja Magyarország kapuja

A magyarság közép-európai letelepedése és önálló állami létének kialakulása a kárpátaljai Vereckei-szoroson való bevándorlással vette kezdetét. Úgy is mondhatnánk, hogy Kárpátalja az ország kapuja és előszobája. A Feszty-körképét végigtekintve nemzeti meghatódottság járja át a magyar érzelmű embert, hiszen képzeletben szinte valóságként hat Árpád vezér bevonulása, népével együtt küzdve le minden nehézséget.

Amíg a magyar állam az Árpád-házi, az Anjou-királyok, Hunyadi Mátyás, majd más, nem éppen magyar nemzetiségű királyok uralkodása alatt önállóan létezett, Kárpátalja mindig is szerves szellemi és történelmi része, olykor központja volt a Felvidéknek. Elég, ha csak Zrínyi Ilonára, II. Rákóczi Ferencre, Bercsényi Miklósról, Ungvárra és Munkácsra vagy a szellemi és kulturális központot képviselő Beregszászra gondolunk.

Az ország számos sorsfordulót vészt át. Gondoljunk csak a tatárjárásra, a törökidulás kezdetét jelentő mohácsi vészre vagy a Habsburg-házi királyok nem mindig kedvező uralkodására, a szabadságharcokra, a trianoni "szerződésre", az 1956-os nemzeti forradalomra, a kommunista rendszer bűneire és azoknak még ma is érezhető hatására. Az a csoda, hogy Magyarország még mindig létezik, az országot körülvevő és az ország megcsonkítását előidéz, nem éppen baráti államok és népek gyűrűjében.

Trianon témája rendkívül összetett, és nem is lehet lezárni, mert még mindig akad új szempont és ebből fakadó új mondanivaló. Nemzettudati, nemzeti, történelmi, földrajzi, gazdasági és geopolitikai szempontok összességét tekintve a téma ma is kimeríthetetlen. Igaz, igen sok könyv, irodalmi adat és hosszabb-rövidebb tanulmány áll már rendelkezésünkre, elsősorban Erdély, Felvidék és Délvidék trianoni tragédiáját illetően. A kárpátaljai helyzetet vonatkozásában az irodalom kissé szerényebb, a trianoni ismeretek kissé hiányosak a többi elcsatolt országrészhez képest. A nyers történelmi, földrajzi és etnográfiai tények kiegészítésre szorulnak, már csak azért is, hogy a ma kiművelt emberfője maga alkothasson véleményt arról, hogy mi az igazság Trianon körül, különösen Kárpátalja vonatkozásában, amelynek történelmi múltja és szerepe legalább olyan jelentőségű, mint a többi elrabolt országrészé. A történelmi események sodrában ez az a terület, amelyet ide-oda dobáltak, majd végül is olyan országhoz csatoltak, amelyhez sohasem tartozott. Csak egy volt a lényeg, hogy Magyarországtól elvegyék.

Egy kis etnográfiai betekintés

Nézzük előbb az egész országra vonatkozó összesített adatokat! Az ország területe és összlakossága az alábbiak szerint alakult:

	Terület /km ² /	Lakosság száma
Trianon előtt	325.000 100 %	20.886.000
Trianon után	93.000 28 %	7.516.000
Veszteség	232.000 72 %	13.370.000

A rendelkezésünkre álló adatokból ezúttal emeljük ki a Kárpátaljára vonatkozó ismereteinket, kiegészítve az új szemléleteink figyelembevételével. Kárpátalja, mint mesterségesen körülhatárolt geopolitikai egység az első világháború után jött létre, Podkarpátská Rusnak elnevezve azt a területet, amelyet a trianoni nemzetgyilkosság során Csehszlovákiához csatoltak. Ez a 12.656 km² nagyságú, az Észak-keleti Kárpátok által övezett tájegység az egykori Ung, Bereg, Ugocsa és Máramaros megye területeiből alakult. A magyar települési területek egyre nehezebben határolhatóak el. Vannak községek magyarlakta többséggel, de vannak csupán szórványnak tekinthető magyar települések is.

Az 1910-es népszámlálási adatok szerint a jelzett területen 183.623 magyar élt. Az 1930-as csehszlovák népszámlálás a magyar nemzetiség számát lényegesen csökkentve – manipulációktól sem visszariadva – már csak 116.441 főben állapította meg. Az 1959-ben készült szovjet népszámlálás már közelebb állt a valósághoz, mivel 146.247 magyart írtak össze. Később 154 ezer, majd 1979-ben 171 ezer magyar nemzetiségű embert mutattak ki. Az ada-

tok értékelésénél figyelembe kell venni, hogy a második világháború és az azt követő deportálások, a hadifogoly- és munkatáborok miatti veszteségek alaposan befolyásolták a népeiségek szám-arányait, ide számítva a magyar anyanyelvű és érzelmű zsidóságot ért üldöztetést is. A családok szétszóródása, a férfilakosság elhurcolása, majd a szülőföld elhagyása, a Magyarországra való áttelepülés tovább csökkentette a magyarság számát.

Nézzük meg, hogy a legutóbbi, 1975. évi statisztikai adatok szerint mennyi volt a Kárpátalján élő különböző nemzetiségek létszáma és százalékos megoszlása. (Cukás és szerzőtársai: *Magyarok Kárpátalján, Új idő könyvek, 1989.*)

Ukránok	860,2 ezer	76,5 %
Magyarok	162,0 ezer	14,4 %
Oroszok	37,1 ezer	3,3 %
Románok	24,8 ezer	2,2 %
Zsidók	11,2 ezer	1,0 %
Szlovákok	10,1 ezer	0,9 %
Cigányok	6,8 ezer	0,6 %
Németek	4,5 ezer	0,4 %
Beloruszok	2,2 ezer	0,2 %
Egyéb	5,6 ezer	0,5 %

Ezen adatok értékelése közben számos kérdés és vitatható körülmény merül fel az olvasóban. Eleve hamis beállítás az ukrán név alatti általánosítás, hiszen a Kárpátalján élő szláv őslakosság nem ukrán, hanem ruszin, más néven rutén. E nemzetiség évszázadok óta a magyarsággal együtt élő népcsoportot képvisel, vállalva a magyar állampolgárságot, és békésen együtt élt a történelem nehéz időszakában is az akkor még többségi magyarsággal. A volt Szovjetunióban a zsidók mellett a cigányok is külön nemzetiségnek számítottak, még akkor is, ha ezek anyanyelve magyar volt. A németek és a szlovákok többsége szintén magyarnak vallotta magát. E nemzetiségek gyermekei – különösen a magyar településeken – magyar iskolába jártak. Innen is adódik, hogy a magyar anyanyelvűek száma jóval meghaladja a nemzetiségi statisztikák által közölt adatokat.

Nagyon sok kisebb-nagyobb település lakosságának nemzetiségét nehéz pontosan meghatározni innen Magyarországról, csak annyit mondhatunk, hogy különösen a Beregszászi járás és a szomszédos területek helységei túlnyomórészt magyar lakta területek.

A kárpátaljai városok népességi megoszlása

Nemzetiség	Magyar	Ruthén	Tót	Oláh	Német	Egyéb	Összes
Beregszász	12432	221	55	10	140	75	12933
Munkács	12686	1394	42	18	3078	57	17275
Ungvár	13590	641	1219	23	1151	295	16919

A kárpátaljai városok százalékos népességi megoszlása

Nemzetiség	Magyar	Ruthén	Tót	Oláh	Német	Egyéb
Beregszász	96,12	1,70	0,42	0,07	1,08	0,57
Munkács	73,43	8,06	0,24	0,10	17,81	0,32
Ungvár	80,32	3,78	7,20	0,13	6,80	1,74

A táblázatok az akkori városi lakosságot tüntetik fel. Ma-napság összességében azt mondhatjuk, hogy Kárpátalján megközelítőleg 180 ezerre tehető az eredendően magyar és magát magyarnak valló népesség száma. Ezzel szemben a jelenlegi Magyarországon csupán 6000 "ukrán" él. És ezzel eljutottunk egy olyan ellentmondáshoz, amelynek a feloldása be kell, hogy egyszer következzen.

Csak azért, hogy a kedves olvasó ne hogy azt higgye, hogy a felbillent egyensúly csak Kárpátaljára nézve alakult így, kénytelenek vagyunk megemlíteni, hogy ez a viszony az összes elcsatolt területre kivétel nélkül érvényes. Például az erdélyi

Kárpátalja Magyarország kapuja

■ magyarság létszáma 1,5–2,0 millió közötti, addig a magyarországi románok száma csupán 20 ezer, ezek is Gyulán és környékén tömörülnek. Felvidéken a szlovákok hamis becslése a magyarok számát igyekeznek kisebbiteni, de az ott élő történészek szerint a magyarság száma még ma is megközelíti a 700 ezret. Ezzel szemben Magyarországon a szlovákok létszáma csupán 80 ezerre tehető. Délvidéken hasonló a helyzet, a közelmúlt zavaros történelmi változásai miatt azonban ma igen nehéz a viszonyokat számadatokkal is érzékeltetni.

Ezt a kérdést ne feszegetjük tovább, mert ez a minket körülvevő államokat és a történelmet irányító nagyhatalmokat igen érzékenyen érinti. Bármilyen politikai nézetű személyek értékrendjét vesszük is alapul, pozitív vagy negatív szemlélettel tekintjük át a helyzetet, lehetetlenség nem elismerni azt, hogy a bécsi döntések állnak ma is legközelebb a reálsan elfogadható népességi viszonyokhoz. Nem ok nélkül hangzott el Antall József miniszterelnök nyilatkozatában, hogy ő lélekben 15 millió magyar miniszterelnökként szándékozik működni.

E kijelentésre a trianoni “szerződés” általi országcsönkítés elfogadhatatlansága szolgált alapul. Nincs történelmi példa arra, amit Magyarországgal elkövettek, még hozzá egy olyan országgal, amely ezer éven keresztül Európa védőbástyájául szolgált. A politikai előrelátást nélkülöző tett okául gyakran hozták fel, hogy nemzetiségi állam vagyunk, s ez indokolja az ország feldarabolását. E probléma kritikájával az alkalommal nem foglalkozhatunk, csupán megjegyezzük, hogy e magyarázat mesterseges agyszülemény. Ugyanis könnyen bizonyítható, hogy ezzel a lelkiismeretlen és erőszakos nemzetközi intézkedéssel még nagyobb nemzetiségi államokat hoztak létre, legalábbis ami az elcsatolt területeket illeti. A legjobb példa erre a mai Szlovákia, amely nagyobb arányú nemzetiségi állam lett, mint amilyen Magyarország valaha is volt.

Az elmondottakról szemléletes képet nyújtanak a viszonyokat híven tükröző térképek. A korabeli térképábrázolásokhoz csak annyit szeretnék hozzáfűzni, hogy a bécsi döntésekkel kiegészített területekkel kialakult ország igen híven tükrözi a magyarság etnikai megoszlását, vagyis ez áll legközelebb ahhoz, hogy e területen belül a magyarság létszáma igen nagymértékű többséget képvisel.

Igen sok mindent lehetne még Kárpátalja szerepéről, történelmi múltjáról, kulturális értékéről taglalni. Elszigetelten természetesen ez nagyon nehéz lenne, már csak azért is, mert ez az országgrész csak az egész Magyarországgal együtt képezheti valamiféle tanulmány tárgyát.

Befejezésül még annyit, hogy az elszakított magyarságtól minden érdekelt, minket körülvevő állam fél, mert bűnösök az ország feldarabolásában. Példaképpen csak azt tesszük szóvá, hogy érthetetlen Ukrajna hozzáállása a Vereckei-szoroson a magyarság által többször kért és szorgalmazott emlékmű felállítás tárgyában, amely jelentős és monumentális módon örökítené meg azt a “szent helyet”, ahol a magyarság belépése történt meg az ezeréves hazába.

A befejezés nem lenne teljes, ha nem szólnánk arról, hogy igen sok kárpátaljai, felvidéki, erdélyi és délvidéki turistaúton részt vevő baráttal, ismerőssel vagy ismeretlen emberrel beszélve, egyöntetűen azt a véleményt szűrhetjük le, hogy a legnagyobb nemzeteti tőlésű, magyarságtudatú emberek Kárpátalján élnek. A kárpátaljai magyarok csaknem könnyezve látják vendégül az anyaországi magyarokat, ami igen megható élményt jelent az oda látogató anyaországiak számára.

KISS ANDRÁS
Budapest

Hogyan hamisítsunk történelmet?!

Mint azt már tudjuk, egy-egy nemzetállam kialakulása hosszadalmas és bonyolult folyamat. Még inkább így van ez, ha az államalkotó nemzet korábban nem, vagy csak rövid ideig rendelkezett saját államisággal. Ilyenkor kerül a napvilágra a mítoszteremtés és a történelemhamisítás is, amelyeknek az a feladatuk, hogy megfelelően “előkelő” múltat mutassanak ki számára.

Ennek az a következménye, mint azt korábban Románia esetében is tapasztaltuk, hogy egyes történészek meghamisítják a korábban nemzetközi szinten is beigazolódott tényeket, s azokat saját szájzújuk szerint találják.

Ez Ukrajna függetlenné válása után is többször előfordult. Bár korábban is voltak olyanok, akik a “szláv kontinuitás” teóriáját hirdették, nem kaptak különösebb figyelmet, hiszen mindenki számára világos volt, hogy ez a pártállam elképzelésének visszatükröződése.

Sajnos ez a tendencia napjainkban is folytatódik. Ennek egyik iskolapéldája Ungvár város történelme, amelynek „mítikus” kezdetei 1113 esztendőös múltra tekintenek vissza. Igaz, hogy a hivatkozási alap mindössze Anonymus „Gesta Hungarorum” című írása, a helyi történészek alaposan „megideologizálták” a kérdést, s így lett Laborc duxból egy egész fejedelemség ura.

Megállapíthatjuk, hogy vidékünk történelmében igen sok a fehér folt. Ezek tisztázása a magyar és az ukrán történészekre vár. Éppen ezért öröndetes, hogy múlt év áprilisában megalakult az ukrán-magyar történész vegyesbizottság, amely első munkaülését idén novemberben tartja majd Sárospatakon.

Különösen „szellős” az 1938–39-es események története. A bécsi döntőbíróóságok által meghúzott új országhatárokról pedig egyenesen nem volt ildomos beszélni.

De mi is történt 1938-ban? A lakosság többsége alig tud valamit erről a korszakról. A hivatalos doktrína szerint a fasiszta Németország és Olaszország hűséges csatlósuk, Magyarország megjutalmazása céljából felosztotta Csehszlovákiát, s abból egy nagy darabot Magyarországnak juttattak.

Az események a müncheni szerződéssel kezdődtek, amelyet Németország, Olaszország, Anglia és Franciaország kötött. Ez a szudétánémet-kérdést volt hivatott megoldani. Olaszország képviselője javaslatára az egyezményhez egy mellékletet csatoltak, amely a csehszlovákiai magyar kisebbség sorsát is rendezni kívánta. Miután a felek megegyeztek, hogy a probléma rendezésében a nemzetiségi elvet fogják szem előtt tartani, a magyarkérés eldöntését kétoldalú tárgyalásokra bízták.

A két kormányküldöttség 1938. október 9-én Komáromban ült össze. A magyar bizottságot Kánya Kálmán külügyminiszter vezette, fő tanácsadója és szakértője pedig Teleki Pál volt. A cseh delegáció nem készült fel a tárgyalásokra, nem úgy a magyar fél, amely az Államtudományi Intézet teljes adattárával érkezett. Négy napos tárgyalás után a cseh küldöttség Csallóköz visszacsatolását ajánlotta azzal a kikötéssel, hogy Komáromban szabadkikötőt kapnak. Ez 1800 négyzetkilométer területet jelentett volna, 121 ezer lakossal, azaz a magyarlakta területek 11% -át. Mivel azt a magyar fél nem fogadta el, október 13-án új ajánlat érkezett: 5405 négyzetkilométer 349 ezer lakossal. Am így is csak a határon túli magyarság egyharmada került volna vissza az anyaországhoz, ezért ezt a változatot is elutasították. A magyar igény 14 153 négyzetkilométernyi terület visszacsatolása volt, 1 091 000 lakossal, amelyből 849 000 volt magyar nemzetiségű, azaz a lakosság 78% -a. A többszöri jegyzékváltás hatására megszületett a végső döntés, amit október 20-án a cseh kormány német közvetítéssel el is juttatott Budapestre. Ez 11 300 négyzetkilométernyi területet jelentett, majdnem annyit, mint amennyit a döntőbíróasági ítélet végül is Magyarországnak juttatott. Azonban elfogadhatatlan volt ez az ajánlat is, mert kihagyta belőle az összes nagyobb határ menti várost, többek között Ungvárt és Munkácsot.

A tárgyalások meghiúsulása után a magyar kormány tájékoztatta a nagyhatalmokat és segítségüket kérte a végleges rendezéshez. Azonban Anglia és Franciaország érdektelenséget muta-

Hogyan hamisítsunk történelmet?!

tott a kérdés iránt és az 1920-ban diktált béke revízióját a másik két nagyhatalomra bízta. Tizenhét éves felelősségük e fortélyos elhárításával biztosították azt, hogy a nemzetiségi elvű területrendezés újabb nyolc év múlva semmisnek nyilvánítható legyen.

Olasz és német közreműködéssel a tárgyalások közel jutottak a megoldáshoz. Csehszlovákia a későbbi visszacsatolt területek 93 %-át diplomáciai úton már át is engedte. 1938. november 2-án a határ menti városok hovatarozását megvitatni ült össze a döntőbíróóság a bécsi Belvedere palotában. Ribbentrop és Ciano külügyminiszterek alaposan felkészültek a témából (nem úgy, mint a trianoni békediktátum megalkotói). A döntést még aznap este mindkét fél megkapta: az új csehszlovák határt vastag zöld vonallal rajzolták be egy-egy 750 000 léptékű térképbe. A vonal pontosan követte az etnikai határt, csak Pozsony mellett hagyott néhány magyar falut Szlovákiának, hogy mögöttes területet biztosítson a fővárosnak. A egyes területeket a vonal kettévágta mind a szlovák, mind a ruszin nyelvhatár mentén. Kétségtelen, hogy addig még soha, sehol nem valósították meg területrendezésnél a nemzetiségi elvet ilyen pontosan és tárgyilagosan. 1938-ban voltak meg először történelmi vagy érdekszféra határ helyett egy népi-nemzetiségi határt.

A végső döntés igazságos megosztásra való törekvését mutatta az, hogy a visszacsatolt területekkel csak 117 000 nem magyar ajkú (szlovák, rutén, német stb) lakos került Magyarországhoz, ugyanakkor 320 000 magyar nemzetiségű maradt továbbra is Csehszlovákia területén. A vitás városok közül a bíróság Nyitrát és Pozsonyt Szlovákiának, a többi Magyarországnak ítélte.

1938 őszén amíg vitatott kérdések tisztázására létrejött a szlovák-magyar határmegállapító bizottság, amelynek elnöke magyar részről Teleki Pál lett. A bizottság a határ menti falvak hovatarozását állapította meg.

A fentiek alapján megállapítható, hogy a versaillesi szerződéssel szemben a bécsi döntés egy etnikailag stabil határvonalat húzott meg, olyat, amely még a hamis képet mutató csehszlovák statisztikai adatok tükrében is helytálló.

Mivel a csehszlovákiai népszámlálások során rengeteg, a magyarság létszámának csökkentését célzó visszaélés történt, ezért az 1910 és 1921 közötti számok közepátlóját kell helytállónak tekintenünk. 1910-ben Kárpátalja 605 942 lakosa közül 185 433 (30,6 %) vallotta magát magyarnak. Ruszin, ukrán és orosz nemzetiségű ebben az időben 330 010 (54,5 %) fő volt. Az 1921-es népszámlálás adatai szerint Kárpátalja összlakossága kb. 14 000 fővel

nőtt, ugyanakkor a magyar lakosság 73 000 fővel csökkent. Ez azzal magyarázható, hogy az izraelita vallásiakat a zsidó nemzetiséghez sorolták. Számuk ekkor 80 132 főt (12,9 %) tett ki. Az 1930-as népszámlálási adatok szerint a magyarság részaránya már csak 15,9 %, szemben az 1921-es 17,9 %-kal.

A bécsi döntés értelmében Magyarország az 1918–19-ben elvesztett északi területeiből visszacapott 1523 négyzetkilométernyi területet. Az 1930-as népszámlálás adatai szerint 173 233 ember élt ezen a területen. A lakosság az alábbi módon oszlott meg: magyar 83 578, orosz, ukrán, rutén 33 435, zsidó 25 423, csehszlovák 16 466, német 4 534, lengyel 81, egyéb 849. Tehát a magyarok és a magyar nyelvű zsidók összlétszáma az erősen meghamisított adatok szerint is elérte a 109 001 főt, szemben az 55 365 egyéb nemzetiségű lakossággal.

A visszacsatolt települések nagy részén a magyarok alkották a többséget. Ez alól csak Ungvár és Munkács volt kivétel. Ruszin többségű volt Alsó- és Felső-Remete, Munkácsváralja, Várkúcsa, Tisaszásvár, Verbóc és Ungdaróc. Német többségű Alsóschönborn, Pósaaháza és Várpálánka.

A kárpátaljai nagyobb városok hovatarozása azért volt kérdéses, mert a csehszlovák időkben a betelepítésekkel és a népszámlálás során elkövetett csalásokkal mesterségesen lecsökkentették a magyarok létszámát. Tekintsünk bele ezekbe az adatokba:

UNGVÁR

Év	Összlakosság	Magyarok	Százalékarány
1910	21 630	15 864	73,3 %
1930	35 628	7 600	21,3 %
1941	38 659	27 896	72,4 %

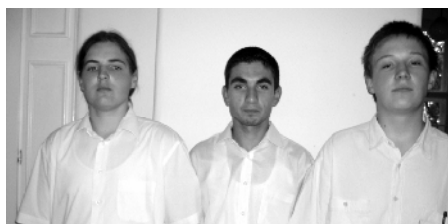
MUNKÁCS

Év	Összlakosság	Magyarok	Százalékarány
1910	23 406	13 880	59,3 %
1930	34 267	6 227	18,2 %
1941	36 797	21 277	57,8 %

Érdekes megfigyelni, hogy bár Ungvár összlakossága 1930 és 1941 között alig 3 ezer fővel gyarapodott, addig a magyarság létszáma kb. 20 ezer fővel növekedett. Ugyanígy Munkácson is, ahol az összlakosság alig 2 ezerrel, míg a magyarság létszáma 15 ezer fővel nőtt. Tehát nem mondhatjuk, hogy a lakosság összetétele a nagymértékű betelepülések miatt változott meg. Ha figyelembe vesszük azokat is, akik a rendszerváltozással együtt nemzetiséget is változtattak, valamint azokat, akik esetleg két vagy több nyelven is beszéltek, s nem tudták pontosan meghatározni nemzeti hovatarozásukat, még akkor is magas ez a szám.

ZUBÁNICS LÁSZLÓ

Vetélkedő az autonómiáról

Július 6-án a budapesti Szent Margit Gimnázium adott otthont az Erdélyi Szövetség, illetve atanintézet által szervezett, „Európai integráció és öngazgatás” című Kárpát-medencei ifjúsági vetélkedő döntőjének. Hévízi Józsa tanárnő, a vetélkedő fő szervezője tájékoztatása szerint felhívásukra 36 középiskola jelentkezett. Végül hat csapat maradt a döntőben, amelyet a gimnázium dísztermében rendeztek meg. A Nagykőrösi Arany János Gimnázium, a Sepsiszentgyörgyi Mikes Kelemen Liceum, a Nagyváradi Ady Endre Liceum, a Baróti Sza-

bó Dávid Liceum az erdővidéki Barótról és a Kézdivásárhelyi Református Kollégium diákjainak három fős csapatai felkészítő tanáraikkal együtt érkeztek. A Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium csapatainak felkészítő tanára, Nedbál Klára sajnos nem tudott a diákokkal Budapestre utazni, viszont őszinte örömeinkre a kárpátaljaiak nyerték a versenyt.

A vetélkedő megrendezését az a szándék vezette, hogy az új generáció megismerje az autonómiák kínálta lehetőségeket, s ezáltal otthont építhessen a szülőföldön. S hogy a probléma megoldása mennyire fontos, bizonyították rá, hogy a határon túli magyar szervezetek meghatározó vezetői elfogadták a szervezők meghívását. A zsűri tagja volt Szilágyi Zsolt, az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács alelnöke, Csapó József, a Székely Nemzeti Tanács elnöke, Duray Miklós, a Magyar Koalíció Pártjának alelnöke,

Jakab Sándor, a Horvátországi Magyarok Demokratikus Közösségének társelnöke, Ágoston András, a Vajdasági Magyar Demokrata Párt elnöke. Az anyaországi Erdélyi Szövetséget Lipcsey Ildikó elnök képviselte.

A diákok utolsó feladatként kapták, hogy vázolják a saját régiójukban megvalósítandó autonómia koncepcióját. A vetélkedőt a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium Kohut Attila, Turi László, illetve Vidnyánszky Zoltán alkotta csapata (a képen) nyerte. A diákok a Beregszászi Magyar Autonóm Körzet megvalósítási lehetőségeit elemezték.

– Könnyeket csalt a zsűritagok szemébe, amint a beregszászi iskolások térképekkel illusztrálva azt magyarázták, milyen autonómiát szeretnének – mondta Hévízi Józsa tanárnő.

Mi is büszkéek vagyunk fiatal földijeinkre. Hisszük, hogy felnőttként ott lesznek az „építők” között.

FÜZESI MAGDA

A királyházi Nyalábvár

A királyházi vár romjai

A mai Királyháza helyén már a korai paleolitik korban volt ősemberi település. Ez a mintegy 500 ezer évvel ezelőtt létezett helység nemcsak Kárpátalja, hanem Közép-Európa legrégebbi települése. A nagyközség területén különböző leleteket találtak a későbbi kőkorszak és bronzkorszak idejéből: kőből készült munkaeszközöket, sőt, pénzerméket a későbbi korokból, főleg a Római Birodalom idejéből. Itt találtak meg egyebek között Commodus császár (uralkodási ideje 180—192) ezüst dénárját.

A várdomb valószínűleg geológiai csoda, valószínűleg vulkanikus eredetű, hiszen a környéken több kilométerre található csak hegycsúcsok.

Királyházáról mint településről évszázadokig alig történik említés. Csupán a várdombon épült Nyalábvár játszott némi szerepet történelmünkben már a XIV. század óta. Korábban az ott lévő épületek csak arra voltak alkalmasak, hogy meghúzódhassanak bennük Nyaláb rablóvezér és társai zsákmányukkal, foglyaikkal. Ennek a valószínűleg rablófészeknek két "várnagya" ismeretes: Dacsó László és Fancsikay Mojzes, akik fegyveres szolgálattal büntetlenül garázdálkodtak a környéken.

Az Árpád-házi királyok közül V. István igen szeretett a Királyháza körüli őserdőben vadászgatni bölényre, medvére és vad-disznóra és gyakran terhelte kíséretével együtt a lakosságot. Kárpótlásként néhány kiváltságot adott nekik. Az egyik az volt, hogy önállóan választhatnak maguknak plébánost. A király elrendelte, hogy a dombokegyiken királyi házat — Domus regalist — építsenek, innen kapta a nevét a település is.

Királyházát csak 1264-ben említi IV. Orbán pápa egyik levelében — Querალია néven — és inti Istvánt (IV. Béla és Maria

Laszkarisz nikaiai hercegnő fiát), hogy a várat adja vissza anyjának, mert annak előtte is a királyné birtoka volt.

A vár a zürzavaros XIII. és XIV. században gyakran cserélt gazdát. IV. László idejében az Ubulfiaké, később a Tamásfiaké, majd a Moldvából áttelepült Balk és Drágfiaké, akik ezt Nagy Lajos királytól kapták. A Drágfi családbeli Miklóst Erdély vajdájává nevezte ki. Ekkor Királyházára és környékére még nagyobb mértékben folytatódott az oláh és ruszin lakosok betelepítése. E telepítéseket már IV. Béla király megkezdte, miután a tatárjárás

úgyszólván teljesen elpusztította Ugocsát. Zsigmond király a várat elvette a Drágfiaktól és 1405-ben Perényi Péter országbírónak adta. A vár végleg a Perényieké maradt. Az új tulajdonosok nemcsak az épület külső megerősítésével törődtek, hanem a belső díszítéssel is.

Perényi Gábor özvegye, Frangepán Katalin itt élt kisgyermekkorú fiával, Jánossal. Frangepán Katalin meghívta János fia nevelőjének Komját Benedeket, Erasmus követőjét. Komját ott a várban fordította le Pál apostolnak az Újszövetség jeles értelmezőjének 13 levelét 1532-ben. Ezt a fordítást Frangepán Katalin saját költségére Krakkóban Victor Hieronymus nyomdájában 1533-ban kinyomatta. Ez volt az első, nyomtatásban megjelent magyar nyelvű könyv.

A vár a XV. század második felében a Báthoriak kezére jutott, majd ismét visszatért Perényi János kezébe. Ilosvai Selymes Péter is lakója volt az irodalom pártoló főúr, Perényi István jóvoltából. Itt készült el 1574-ben "Az híres neves Tholdi Miklósnak jeles cselekedeteiről és bajnokoskodásáról való história", amelyet Perényi Istvánnak ajánlott. Járt a Nyalábvárban Ballasi Bálint, a magyar líra kiemelkedő képviselője is.

II. Ulászló király is többször megfordult Nyalábvárban, szerette volna, ha halála után a várkápolnában temetik el az ottani kriptában. Ezt a kápolnát a szovjet

megszállók 1946-ban, mint "hadifontosságú célpontot" lerombolták. 1993-ban közadakozásból újjáépítették.

A vár történetéből már csak néhány mozzanatot idéznénk. Lipót császár rendelkezése a Nyalábvárba Brandenburgi Mejer Conrád parancsnoksága alatt német katonaságot helyeztek el, mivel a Wesselényi-összeesküvésben több ugoecsi család tagjai is részt vettek: a Ráthonyi, a Fancsikay, az Ujhelyi család és a császár attól tartott, hogy a felkelés újra fellángolhat, ezért szállta meg Ugocsa megye egyetlen erősnek tartott várát.

Ugocsa vármegye gyűlését 1670. június 14-én Tekeházán tartották, mivel a Nyalábvárban erre már nem volt lehetőség. Már ekkor hírekkel, hogy a császár le akarja romboltatni a várat, amit a Perényi család császárhoz hű tagjai, sőt, a rendek is megütközéssel vettek tudomásul. Megpróbáltak intézkedni: megbízták Hartyányi János alispánt,

A várkápolna

hogy a megye közössége nevében menjen Lipóthoz, hogy kikönyörögje Nyalábvár épenhagyását. Küldetése nem járt sikerrel. A várat 1672-ben robbantották fel.

Május közepén jártam a királyházi Nyalábvár romjainál. Tábla jelzi, hogy a rom (a képen) műemlék. Úgy vélem, mi, kárpátaljaiak keveset tudunk a Nyalábvár történetéről, ezért tartottam fontosnak, hogy újraolvassam a Királyházáról Budapestre elszármazott és sajnos már elhunyt Ozsváth Lajos Királyháza című könyvét (Intermix Kiadó, 1995), amelynek segítségével megidézhettem Nyalábvár múltját. Szívvel ajánlom a vakációzó diákoknak a könnyű, de élményszerző kirándulást: a Nyalábvár romja közel van a királyházi vasútállomáshoz, a várdombról igen szép kilátás nyílik — érdemes onnan megcsodálni szépséges szülőföldünket.

FÜZESI MAGDA
(Vallasek István felvételei)

BÁTHY ANNA

Báthy Anna Kossuth-díjas operaénekesnőről, a Magyar Népköztársaság Kiváló Művészeről, a Magyar Állami Operaház örökös tagjáról aránylag kevesen és keveset tudnak Beregszászban, jóval kevesebbet, mint például az ugyancsak a Vérke-parti városban született Fedák Sáriról, a magyar operett csillagáról. Ez talán annak tudható be, hogy operaénekesnői pályája során, nagy elfoglaltsága miatt ritkán jutott ideje arra, hogy ellátogasson szülővárosába. 1941-ben járt utoljára Beregszászban. De mindig szeretettel gondolt a Vérke-parti városra, tősgyökeres beregszászinak tartotta magát, támogatta Budapestre költözött rokonait, különösen a Benda családot, elvállalta Szepesi Attila, a későbbi József Attila-díjas költő keresztanyaságát, aki Tündérek és katonák című kötetében (Szeged, 2002. Tiszatáj Kiadó) részletesen és nagy szeretettel írt róla.

Báthy Anna, eredeti nevén Stampf Anette, 1901. június 13-án született Beregszászban, születési anyakönyvi kivonata szerint szüleinek háza az Attila utca 61. szám alatt állt. A Báthy nevet, amely édesanyja családneve volt, akkor vette fel, amikor külföldön gyakran német énekesnőnek vélték.

Apai ősei Sopronból származtak, jogász végzettségű édesapját viszont több állomáshely után a beregszászi törvényszék bírójává nevezték ki. Vándorlása közben házasodott össze a Bars megyei Léván a közeli Bát községből származó Báthy Ilo-nával.

Báthy Anna Beregszászban nőtt fel, fiatal korában még maga sem gondolta, hogy operaénekes lesz belőle. Zongorázni tanult, persze csak amolyan kisvárosi fokon, de zongorázás közben gyakran énekelgetett, kezdetben divatos operett-slágeret, később Schubert-, Brahms-, Wolf-dalokat is.

Tehetségét egy Beregszászban élt tanár, bizonyos Max Bacsinzsky felesége fedezte fel, aki korábban Bécsben operaénekesnő volt. Házuk előtt sétálva, az utcáról hallotta meg hangját. Bekopogott a Stampf családhoz, elmondta szüleinek, meggyőződése, hogy Anette énekesi pályára született, felajánlotta, hogy ingyen tanítja a tehetséges leányt. Báthy Anna később élete végéig emlegette, hogy igen sokat köszönhet neki, többek között a helyes lélegzetvételt tőle tanulta.

Apja sokáig ellenezte, hogy legkisebb leánya Budapestre színésznőnek menjen tanulni, de végül is beadta a derekát. A Zeneművészeti Főiskolán Maleczki Bianka tanítványa volt. Gyors tempóban haladt előre. A Zeneművészeti Főiskola évváró növendék-előadásán Verdi Aida című operájából a címszerep Nílus-parti jelenetét énekelte. A Budapesti Hírlap 1927. június 5-i számában a következőket írta róla:

„A mai est folyamán két debütálással találkozottunk, akiknek művészi boldogulását biztosítottunk látjuk. Elsősorban áll ez Stampf Annáról, aki már az év folyamán, mint a főiskola növendéke, több ízben feltűnt nagyszerű hanganyaga, de még inkább előkelő technikai tudása, nagy muzikalitása, kifinomult ízlése, meleg érzése, egész művészi lényé által.”

A Zeneművészeti Főiskola elvégzése után Báthy Annát a Városi Színház, közismertebb nevén a Népopera szerződtette. 1928 januárjában Wagner Tannhäuser című operájának előadásán mutatkozott be. Az Újság című lap 1928. január 10-én a következőket írta erről:

„Új énekesnő mutatkozott be a Tannhäuser mai előadásán: Báthy Anna. Hangja jól fejlesztett, érces csengésű, nagy vivőerejű drámai szoprán. Tudása elsősorban. Intelligensen és stílusosan játszotta Erzsébet szerepét, a színpadon is tanúbizonyságát adva elhivatottságának. Megérdemelt ünneplésben volt része.”

A Városi Színházban eltöltött két év alatt 14 opera főszerepét vállalta el. Többek között Verdi Aida című operájának címszerepét, Mozart Varázsfuvolájának Pamináját, Wagner Lohengrinjének Elzáját, Verdi Ernaniájának Elviráját, Mozart Figaro házasságának Grőfnőjét, Verdi Ármány és szerelem, illetve Álarcosbál című operáinak Luisáját, illetve Améliáját, Puccini Toscájának címszerepét, Weber A bűvös vadász című operájának Agátháját, Beethoven Fideliojának Leonóráját.

1929 végén lett a Magyar Állami Operaház tagja. 1929. december 30-án mutatkozott be Verdi Álarcosbáljának Amélia szerepében. A korabeli sajtó elragadtatással írt debütjéről. A Pesti Napló 1929. december 31-i számában a következőket írta róla:

„Vasárnap az Álarcosbál előadásán új hang csendült fel az Operaházban. Új hang,

mely azonban az Operaház régi nagy énekesgárdájának nemes és tiszta művészi szellemében bontakozott ki, minden zeneértő őszinte gyönyörűségére... Báthy Anna értékes hangjának üde fénye, bársonyos lágysága, melegsége, bámulatosan fejlett énekkultúrájának finomsága, kiegyenlített-sége ősztonös énektalentumra és pompásan fegyelmező artisztikus ízlésre vallott... A fiatal énekesnőt lelkesen felviharzó tapsok szólították számtalanszor a függöny elé.”

Báthy Anna több mint harminc éven át volt a Magyar Operaház legrangosabb énekesnője. Rengeteg szerepet vállalt, munkabírása legendás volt.

Legfontosabb szerepei: Amélia (Verdi: Álarcosbál), Sieglinde (Wagner: Walkür), Leonóra (Verdi: Trubadur), Anna Karenina (Hubay: Anna Karenina), Donna Anna (Mozart: Don Juan), Octavian (Richard Strauss: Rózsalovag), Erzsébet (Liszt: Szent Erzsébet legendája), Angelica (Puccini: Angelica nővér), Éva (Wagner: A nürnbergi mesterdalnokok), Tatjana (Csajkovszkij: Anyegin), Dorabella (Mozart: Così fan tutte), A leány (Kodály: Székelyföld), Aithra (Richard Strauss: Egyiptomi Helléna), Desdemona (Verdi: Othello), Donna Elvira (Mozart: Don Juan), Margit (Gounod: Faust), Erzsébet (Verdi: Don Carlos), Arabella (Richard Strauss: Arabella), Tábornagyné (Richard Strauss: Rózsalovag), Iphigénia (Gluck: Iphigénia Aulisban), Jaroszlavna (Borogyin: Igor herceg), Senta (Wagner: A bolygó hollandi), Erzsébet (Erkel: Hunyadi László), Izolda (Wagner: Trisztán és Izolda), Császárné (Kodály: Hány János), Elza (Wagner: Lohengrin).

1936-ban meghívták Salzburgba, ahol Arturo Toscanini Brahms Német Requiemjét vezényelte a Bécsi Állami Operaház énekkarának közreműködésével. A szólókat két magyar operaénekes énekelte: Báthy Anna és Svéd Sándor. A nagy olasz karmester és a salzburgi rendezőség el volt ragadtatva tőlük, 1937-ben újra meghívták őket Salzburgba, ezúttal Dohnányi Szegedi Miséjének előadására.

Budapest ostromát a fővárosban vészelte át. Evekkel később, amikor megkapta a Magyar Népköztársaság Kiváló Művésze címet, ezeket mondta egyik interjújában:

„Minden jó szándékú, tiszta lelkű ember szívügye a békéért való küzdelem. Itt a hegyoldalban, a Hieronymi úton éltem át az ostrom szörnyűségeit, itt kapott telitalálatot a kis kerti bunker, amelyben családommal meghúzódtam, itt suhant el mellettém a halál, amely elérte a közlemben tartózkodó sógoromat.”

Az ostrom után néhány héttel, 1945. március 15-én újra megnyílt az Operaház. Báthy Anna betegsége ellenére elvállalta Erkel Hunyadi László című operájában Erzsébet szerepét. Rengeteget dolgozott, közben önfeláldozóan segítette családján, szinte egy percnyi nyugalmat nem engedélyezett magának.

BÁTHYANNA

„Azt sem tudom, mihez kezdjek, annyi a dolgom – mesélte. – Minden háztartási munkát magam végzek, és így nem sok idő jut arra, hogy lustálkodjak. Reggel hat óra-kor kelek, kitakarítom a lakást és bevásárolok. Tíz órára rendszerint operai próbára sietek, utána hazajövök és megfőzöm az ebédet. Este megint visszamegyek az Operába vagy valamelyik hangversenyemre. Ha mégis akad egy-egy szabad percem, kiülök a kertünkbe, ott érzem a legjobban magamat. Imádom a természetet, a virágokat és szívesen vállalom a közlekedéssel járó áldozatot. Mert bizony, messze lakom az Operától!”

Mint dalénekes főleg Bartók és Kodály műveinek tolmácsolásával tűnt ki. Szívesen énekelt a Basilides Mária (alt) – Bathya Anna (drámai szoprán) – Rösler Ede (tenor) – Székely Mihály (basszus) négyesben.

1950-ben tüntették ki Magyarországon Érdemes Kiváló Művésze címmel, 1954-ben kapta meg a Kossuth-díjat. Az utóbbiról azonban nem szívesen beszélt, a díj átadásakor ugyanis kénytelen volt kezét fogni Rákosi Mátyással, akit szűk családi körben Magyarország Fáraójának neveztek.

1928-ban férjhez ment Rimaszékly Richter Béla építész-mérnökhöz, akitől azonban hamarosan elvált és Szaszovszky Ottóhoz, az Indiát is megjáró elektromérnökhöz ment feleségül. 1939-ben házasodtak össze.

Szepesi Attila írja róla a már említett Tündérek és katonák című kötetében:

„Keresztanyám kétféle életet élt. Napal főzött-mosott, esténként pedig útra kelt, hogy az Operaházban elénekelje valamelyik aktuális szerepét, Donna Annát Mozart Don Giovanni-jából, Strauss Rózsalovagjának tábornagnéját, Verdi Othellójából Desdemónát, vagy éppen a császárnét Kodály Hártyájából... Egyre gyakrabban hívták énekelni a rádióba... Legkedvesebb dalai-ból állította össze a műsorokat: Schubert

és Brahms, Hugo Wolf, Richard Strauss, Kodály és Debussy műveiből. Szívesen énekelt kortárs-mesterektől, Szervánszky Endrétől, Farkas Ferenctől például. Véletlenül tudta meg, egy rádióműsor alkalmával, amikor régi és kedves Wagner-szerpét kívánta felidézni, hogy az archívumból számtalan korábbi opera- és oratórium-felvételt – raktározási gondokra hivatkozva – megsemmisítettek. Lényegében egy egész tüneményes korszak hangkultúráját összezúzták. Jól emlékszem kétségbeesésére. Meg kellett éreznie, hogy munkája jórészt levegőbe foszlott.”

Valóban csak néhány dalfelvétel maradt meg. Somogyi Vilmos és Dr. Molnár Imre Bathya Annáról szóló kötetükhöz (Zeneműkiadó, Budapest, 1969) két kis hanglemez mellékeltek, amelyeken hat dal hallható Bathya Anna előadásában (Leonóra áriája Beethoven Fidelio című operából, Verdi Ave Máriaja az Othello című operából, Wagner Allj meg, Liszt Csengj halkandalom, R. Strauss Derús látomány című dala és Kodály Zoltán A csitári hegyek alatt című népdalfeldolgozása. Sajnos csak ezeket a felvételeket hallgatva nyerhetünk némi fogalmat Bathya Anna csodálatos drámai szopránjáról.

1962. május 1-jén hunyt el. A Farkasréti temetőben Palló Imre, az Operaház igazgatója búcsúztatta, az Operaház férfikara pedig elénekelt Wagner Tannhäuseréből a zarándokkórust.

Bathya Anna megérdemli, hogy a Beregvidéki Múzeumban korabeli fényképekkel, újságcikkekből vitrint rendezzünk be életútjáról, emléktáblát avassunk Attila utcai szülőházának falán.

CSANÁDI GYÖRGY

A felvételeken: Bathya Anna Liszt Ferenc Szert Erzsébet legendája című művének Erzsébet, Wagner Tannhäuser című operájának Erzsébet szerepében, illetve „civilben”, beregszászi házuk udvarán.

Kecskés Bélára emlékeztek

Augusztus 20-án szülőfalujában, a beregvidéki Papi községben táblát avattak Kecskés Béla költő, a Magyar Írószövetség tagja emlékére. Az ünnepségen Dupka György, az Intermix Kiadó igazgatója, illetve Nagy Zoltán Mihály József Attila-díjas író, az Együtt című irodalmi lap főszerkesztője (a képen) méltatták a pályatársat.

Kecskés Béla

MAGAMMAL VISZEM

Megnézem jól mindennap a világot,
mely szép és rút, de legalább valós:
mert bármikor ithagyhatom már
— súgja fülembe a jós.

Végigjártatom szemem pejszikóit
smaragd mezőin, porzó útjain,
s lenézek mozdulatlan arccal:
mit tükröznek a mélyben kútjaim.

Som és Papi közt a kis akácerdőt,
az égre célzott messzi tornyokat —
mindent, mindent, míg felragyog fölöttem
a reggel örök címere, a Nap.

S belenézek az emberek szemébe,
ragaszkodóan szorítva meg kezük —
hiszen úgy zuhanhatunk le, mint hogyha
az ágat eleresztjük.

Együtt éleka józan félelemmel,
tudom, hogy jöhet autó, puska, kés —
kiszámíthatatlan napfogyatkozás,
s megkeseredik számban csók és méz.

Halál, halál, ólálkodsz körülöttem,
és egyszer csak már nem lesz több hitel.
Hát megnézem mindennap a világot:
magammal vigyem, hogyha hagyni kell.

(1991)

A kárpátaljai magyarság a Szabad Európa Rádióban

A Münchenből 1951. október 6-a és 1993. október 31-e között egész napos műsort, benne minden kerek órában tíz-, ünnepnapokon ötperces híradást sugárzó Szabad Európa Rádió mindvégig az egész Kárpát-medencei magyarság legfontosabb nyugati tájékoztatói forrása volt. Amit külön nem hangsúlyozott, de a hallgatóság közvetve mégis érzékelhetett: hivatalos célterületnek Magyarország, vagyis a trianoni határok között élő magyarság számított. A rádiót fenntartó Egyesült Államok kormánya, más országokéhoz hasonlóan, nem nemzetekben, hanem államokban gondolkodott és gondolkodik ma is. Arra, hogy térségünkben, de különösen a magyarság esetében, az etnikai és az államhatárok nem esnek egybe, csak nagy változások, a Szovjetunió, Jugoszlávia és Csehszlovákia felbomlásakor ébredtek rá. Ebbeli zavarukat és bizonytalanságukat a mai mindennapjainkban is érezzük.

E rádióállomás, mint közvetítőeszköz, a szovjet világhatalom és a kommunizmus elleni küzdelmet volt hivatott szolgálni. Közös célt valamennyi sugárzott nyelven. Lehetőleg kerülnie kell hát mindent, ami ezt az alapvető feladatot zavarhatja, nehezítheti. A rádió müncheni amerikai vezetősége Washington eme nézetének megfelelően, valósággal rettegett minden nemzeti-ségi kérdés említésétől, tárgyalásától. A nemzeti kisebbségek kétszeresen elnyomott állapota, annak felemlítése, netalán kellő állásfoglalással, komoly bonyodalmakhoz vezetett volna az Egyesült Államok számára mind a célszágokban, mind a rádióon belül. Tartottak e problémák kezelhetlenné válásától, tudták, a szőnyeg alá söpörve kevésbé veszélyesek. Ez a leblokkolás azonban, a hidegháborús kezdetektől a békes egymás mellett élés politikájához vezető hosszú esztendőök során, nem volt mindvégig fenntartható. A rádió történetének későbbi szakaszában sikerült végül is, igen visszafogott formában, főleg nyugati sajtójelentéseket továbbítva, ennek az elemi tájékoztatói kötelességnek eleget tenni.

A kárpátaljai magyarság helyzete e tekintetben különösen mostoha volt, a ket-tős vasfüggöny sokáig minden hitelesnek tekinthető értesülést lehetetlenné tett. Mint az 1951-es kezdetektől 1963-ig a hírszerkesztőség tagja, nem emlékszem, hogy akár egyetlen napi jellegű hír is eljutott volna hozzánk és bekerülhetett volna adásunkba. A magyar férfi lakosságra egészen a deportálása és a Szovjetunióon belüli általános helyzet ilyen vagy olyan kárpátaljai vonatkozása más műsoraink valamelyikében szerepelhetett, de alighanem csak kivételesen.

Az első, még szerény, de az ügy szempontjából mégis jelentősnek számító fejleményt az 1973-as esztendő hozta. Ekkor már, mint Ambrus Márton néven a hírosztálytól megvált külpolitikai szerkesztő, kaptam a kárpátaljai kérdésben a továbbiakra is meghatározó aktív szerepet. Azon év októberében eljutott szerkesztőségünkhöz egy ismeretlen kárpátaljai szerző tizennégy gépelt oldalon írt átfogó jelentése a szovjet uralom alá került kétszázézeres magyarság helyzetéről. Máig nem sikerült kiderítenem a munka előkészítőjének személyazonosságát.

Skultéty Csabát Budavárárt emlékéremmel tüntették ki

Szeptember 2-án, Budavártörök alóli felszabadításának 320. évfordulóján a Budavári Önkormányzat Budavárárt emlékérmeket és Semmelweis-díjat adományozott az I. kerület több polgárának.

A Budavárárt emlékéremben olyanok részesültek – a Mátyás templom ének- és zenekarának tagjai, dr. Holló József Ferenc altábornagy, a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum főigazgatója, illetve Skultéty Csaba publicista –, akiknek köszönhető, hogy Budán otthon érzik magukat a budaiak, és az, hogy a jó ügyek megtalálják a maguk jó embereit.

A rendezvénynek még egy fontos eseménye volt: Törökország magyarországi nagykövete jelképesen átadta a Mátyás Templomnak ama két, 2,5 méteres reneszánsz gyertyatartó hű másolatát, amelyet 1526-ban szállítottak el Isztambulba a templomból. A másolatokat hosszú évek munkája során magyar szakértők készítették el.

A képen: Skultéty Csaba publicista, lapunk állandó szerzője az egyik reneszánsz gyertyatartó „társágában”.

F. M.

gát. Írása minden vonatkozásban hitelesnek tűnt. Ebből a jelentésből készítettem egy húszperces – a műsorszerkezetünkben egy témáról a leghosszabb – adást. Karácsony és újév között sugároztuk, három különböző időpontban.

Az igazi áttörés a rádióon kívül kapott feladatomhoz kapcsolódik. Erre 1980 őszéig kellett várni. A Svájci Magyar Irodalmi és Képzőművészeti Kör, amely minden év októberében egyhetes tanulmányi konferenciát rendezett Lugánóban, erre az alkalomra a határon túli magyarság helyzetének felmérését tűzte műsorára. Kárpátalja esetében én kaptam a felkérést. Az erre a konferenciára készített tanulmányom, de már az azt szolgáló kutatásaim óta én lettem, rádióon belül és kívül a kárpátaljai magyarok és nem magyarok ügyének ha nem is szakértője, de elég alapos ismerője. Egy Munkácsról Budapestre került barátom folyamatosan csempészett ki Ungvárról újszólván mindent, ami magyar nyelven megjelent, kiegészítő statisztikai és néhány egyéb adatot pedig készségesen rendelkezésemre bocsátott a Szovjetunió felé sugárzó Szabadság testvérrádió egy Kárpátaljáról Nyugatra kikerült fiatal munkatársa. Viszonylag nem nagy késésű forrásanyagom segítségével, az amerikai vezetés elnézőbb szemléletét kihasználva folyamatosan helyeztem el információis anyagot a legkülönbözőbb műsorunkba. Az ungvári vadaskert pusztulásától a Tisza parti részeskedésekkig még a Kárpáti Igaz Szó is szolgáltatott főleg „levelezői” tollából apró, vagy olykor nagyobb csemegéket. Egy kollégám, aki átlátta ez irányú aktivitásomat, egy szerkesztőségi értekezleten elismerően „egyszemélyes maffiának” nevezett. A megtisztelő titulust jólesően viseltem: amikor a kádári világban agyonhallgatott kárpátaljai magyarság legalább nálunk, a mi adásainkban egy kicsit újra természetes része lehetett a magyar tájékoztatásnak és életnek.

1983 júliusával más irányú feladatok érdekében, idő előtt megváltam a Szabad Európa Rádiótól. A média azt követő tíz évről, szerkesztőségi munkájáról nincs behatóbb ismeretem. Témámhoz tartozik még, hogy a rendszerváltáshoz közeledő első hazai látogatásaimkor dokumentációs és könyvanyagomból mindazt, amit addig Nyugatról beszerezni nem tudtak, az Országos Széchényi Könyvtárnak adományoztam. Sőt a kárpátaljai sajtóanyagomat is. Meglepetésemre nagyon szívesen fogadták, ugyanis a nemzet vezető könyvtárnak a szocialista tábor testvéreinek nevezett együttműködése ellenére szinte semmi nem volt meg belőle.

Budapest, 2006 szeptembere

30 éve jött létre az Aknaszlatinai Országos Allergiológiai Kórház

Az egészség ... a sóban van!

A bölcs mondás úgy szól, hogy a természet gyógyít, az orvos csak segít neki. A közelmúltban, amikor dr. Csik Adalbert Ferenc fül-orr-gégész vendége voltam, alkalmam volt meggyőződni erről. A doktor úr 1994 óta az Aknaszlatinai Országos Allergiológiai Kórház igazgató főorvosának első helyettese. A méltán nemzetközi hímnévnek örvendő egészségügyi intézmény – ahogyan ő és a páciensek fogalmazzak – a második otthona: ismeri a kórház minden zegét-zugát, kollégáinak, beosztottjainak és betegeinek problémáit, lépést tart szakterületének legújabb vívmányaival, így hát hozzáértőbb útikalauzt nem is találhattam volna.

– Kórházunk 1976-ban fogadta az első betegeket. Akkoriban, tapasztalat hiányában voltak ugyan nehézségek, de kórházunk ma már Európa legnagyobb ilyen jellegű egészségügyi intézménye – mondta.

– A komplexum két részből áll: ötemeletes diagnosztikai részlegről és a földszint alatt 300 méter mélységben lévő speleoterápiai osztályból. Az utóbbi az, ahol egyedülálló kezelésben részesítjük a betegeket.

– **Mit kell tudni erről az osztályról, az ott folyó kezeléssel?**

– Ez egy mesterségesen kialakított, körkörös, 500 méter hosszúságú kórterem, ahol a só birodalmában kihasználjuk az ottani ideális adottságokat: állandó, 22–23 fok a hőmérséklet, a levegő abszolút steril, mint a műtőben, minimális a radiáció, ki van zárva a fenti világzaja. A legértékesebb: a levegő telítve van a nátrium-klorid, vagyis a só mikronméretű szemcséivel, ami áldásos hatással van a légutak nyálkahártyájára. Az osztályt felszereltük minden olyan eszközzel, ami maximálisan biztosítja a személyzet zökkenőmentes munkáját, a

beteg kezelését: van lift, kondicionáló berendezés, villanyvilágítás, vízvezeték, szennyvízcsatorna, telefon.

Az osztály megszakítás nélkül működik, három műszakban fogadja a betegeket. A kezelés lépcsőzetes: kezdetben csak néhány órára, majd egyre hosszabb időre utaljuk be az asztmában, az idült légúti betegségekben szenvedőket.

– **Milyen a kezelés menete?**

– Egy-egy kúra átlag 30–32 napig tart. A beutalt vagy egyénileg jelentkező beteget a föld feletti épületben fogadjuk, ahol minden részletre kiterjedő vizsgálatnak vetjük alá a legmodernebb diagnosztikai készülékek igénybevételével: vankorszerű laboratóriumunk, elektrodiagnosztikai részlegünk, működnek a szakrendelőink, itt végezzük az allergiológiai tesztek, kiszűrjük a társakórokat, amelyeket szintén kezelünk. Ezt a munkát 28 szakorvos (köztük 3 kandidátus), 92 asszisztens, valamint a kisegítő személyzet végzi. Ezek után mehet a beteg a „mélybe”.

– **Részülnék-e a betegek hagyományos kezelésében?**

– Egyik alapvető célunk, hogy „leszoktassuk” betegeinket az addig használt gyógyszerekről, hisz sokan jönnek olyanok, akik évekig szedték a különböző orvosságokat, többen hormonokat, ám igysem szabadultak meg kínzó légszomjuktól, köhögési rohamaiktól. Mi biztosítjuk számukra a természet adta ideális gyógyulási feltételeket.

– **Milyen eredménnyel?**

– A harminc esztendő alatt 75 ezer beteget fogadtunk és kezeltünk, egy műszakban átlagban 260 felnőttet és 90 gyereket. Az eredmény 80–86, illetve 90–95 százalékos felépülés, ami azt jelenti, hogy volt betegeink legalább egy évre tünetmentesek, nem szednek gyógyszereket. Az egymást követő, évenkénti 3–4 kúra teljes gyógyulást jelent, különösen gyermekpácienseink esetében. Ezek a tények magukért beszélnek.

Az eredmények bizonyítéka az is, hogy voltak és vannak betegeink az USA-ból, Izraelből, Norvégiából, Kanadából, a számtalan köszönőlevél, az a tény, hogy számos nemzetközi konferenciának adtunk otthont, több tudományos munkát publikáltunk, igazgató főorvosunk az UNESCO szakkbizottságának elnökhelyettese.

– **Amennyiben a beteg más jellegű kezelést igényel, vagy a kezelőorvos indokoltan tartja, biztosítják azt számára?**

– Természetesen, hiszen erre is be vagyunk rendezkedve: látba vetjük a fito-, a fiziko- és a reflexoterápiát, a felszíni sókamrás kezelést, a gyógyszermasszázst, fel vagyunk készülve az akut állapotok kezelésére is. Kft-neknek van

sóstava is – egy beomlott bányászó vízzel telített kráter –, ahol a különböző bőrbetegségeket, a reumás bántalmakat kezeljük eredményesen. Biztosítjuk a nagy távolságról hozzáink érkezett betegek, illetve hozzátartozók elszállásolását és ellátását is.

– **Az elhangoztak biztatóak, ám nem kerülhetem meg a kérdést: mennyibe kerül a gyógyulás?**

– Egy-egy komplett kivizsgálás, kezelés, itt-tartózkodás, koszt és mindaz, ami a beteg komfortját biztosítja – van könyvtárunk, színháztermünk, mód van tévészésre, kirándulásra – 550–600 dollárba kerül. Szórolapjainkon, de akár interneten vagy telefonon mindenről részletes felvilágosítást adunk az érdeklődőknek. Ha figyelembe vesszük, hogy mennyibe kerül a sokévi gyógyszeres kezelés, ami csak ideig-óráig mentesíti a beteget a kínzó tünetektől, akkor érthető, hogy bármikor kiirhatjuk a

gyógyintézet ajtajára, hogy „Megtelt”.

– **Ugy tudom, van ennek az „egészség-szigetnek” egy múzeuma is...**

– Valóban. Hála Lukács Károly mérnök úrnak, nem messze a kórháztól látogatható egy gyűjtemény, amelynek négy termében egyedülálló tárgyi emlékek vannak, olyanok, amelyek időutazásra invitálják az érdeklődőket. Meg lehet itt ismerni az aknaszlatinai sóbányászat több mint kétezer éves történetét. Az országban nincs hasonló értékkel bíró gyűjtemény. A több száz egyedi darab között van egyunikális tárgy, amelyet a bányászok hoztak felszínre több évtizeddel ezelőtt: egy félkörb méteres abszolút tiszta sókristály, amelyben egy többmillió éves vízcepp látható.

– **Köszönöm a tájékoztatást, a beszélgetést. Öszintén gratulálok a harmincadik születésnap alkalmából és további gyümölcsöző munkálkodást kívánok.**

SZÖLLŐSY TIBOR

Zárszó helyett, Dr. Csik Adalbert Ferenc 1994-től tagja a Magyar Egészségügyi Társaságnak, 1999-től elnökként irányítja a Kárpátaljai Magyar Egészségügyi Dolgozók Társaságát, több tudományos dolgozat társszerzője, nemzetközi konferenciák szervezője, előadója, résztvevője. 2005. szeptember 3-án a Semmelweis Egyetem Tanácsa a Dr. Genersich Antal Alapítvány Kuratóriuma határozatának értelmében dr. Csik Adalbert Ferencnek kiemelkedő szakmai és közéleti tevékenysége elismeréseként a Generich Antal-díjat adományozta.

„Magyar Házat építettem a Magyar Televízióban”

Bornemissza Eszter, a Magyar Televízió főmunkatársa

NÉVJEGY

1954-ben születtem a tiszaháti Nagypaládon, azaz Ugocsában. Harmadikos koromban családnk felköltözött Ungvárra. 1971-ben az ungvári magyar iskolában érettségiztem és ugyanebben az évben kerültem a Kárpáti Igaz Szó című napilaphoz. Először a gyermekrovatot szerkesztettem, majd végigjártam az újságkésztés minden lépcsőfokát. A művelődési rovat főmunkatársaként több mint 13 éven keresztül foglalkoztam a kárpátaljai magyar nyelvű oktatás és művelődés sajtósági problémáival.

1980-ban fejeztem be az Ungvári Állami Egyetem magyar szakát. 1991-ben munkahelyemen fölmondtam és a Kárpátalja című ellenzéki újsághoz „igazoltam át”. 1992-ben települtem át Magyarországra. Rövid pedagógusi pályafutás után 1993 augusztusa óta vagyok a Magyar Televízió munkatársa. Tíz évig voltam a Magyar Ház szerkesztőségének vezetője. Jelenleg az MTV főmunkatársaként dolgozom.

2002-ben a Magyar Televízió Nívó-díjasa lettem. 2003-ban a határon túli magyar nemzeti televíziózás érdekében végzett munkásságomért Mádl Ferenc köztársasági elnök a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztjével tüntetett ki. Lányom, Judit, külkereskedelmi végzettségű. Jelenleg két leányunokámat neveli. Férjem, Balogh József testnevelő tanár.

– Ismert újságíróként, közéleti személyiségként szerezte el nevet szűkebb pátriában és annak határain túl. Mi volt az oka annak, hogy az áttelepülés mellett döntöttél?

– Még a Kárpáti Igaz Szó munkatársaként eléggé megviselt, hogy hozzám közel álló kollégák sorban kezdtek áttelepülni az anyaországba. Akkor még nem gondoltam rá, hogy egyszer majd én is meghozom ezt a döntést. Nem is így építettem magyaror-

szági kapcsolataimat. De elfogyott körülöttem a levegő. A Kárpáti Igaz Szót otthagytam, pontosabban sokan otthagytuk, mert nem volt remény az újság pártállásának megváltoztatására. Akkor már cikkeztem a Kárpátalja című lapban, sőt egyesek akkor már le is árulóztak Várad-Sternberg János bácsi, a kiváló történész professzor melletti kiállításomért. Mankovits Tamás, a Kárpátalja főszerkesztőjének ajánlata, hogy menjek át hozzájuk, mentőövet jelentett. Nagyon szerettem ezt az újságot, a nehézségek ellenére szívvel-lélekkel csináltuk egykori Igaz Szó-s kollégáimmal. Napról napra éltünk, mert hol kaptunk támogatást, hol nem. Tamás már minden pénzt, vagyonát, sőt még a családjáét is, feláldozta.

1992-ben már látszott, nem megy így tovább. Lányom Budapesten tanult, és tudtam, nem jön haza. Férjem, hogy támogassa őt, tanári állást vállalt a Pest megyei Püspökhatvanban. Befogadtak. Én pedig kéthetente Ungvár-Miskolc-Budapest-Püspökhatvan köreimet írtam. Egyértelművé vált, hogy újságíróként nem sok lehetőség maradt számomra Kárpátalján. Az is igaz, a kutya meg nem kérdezte, mi van velem, mit csináljak majd, ha megszűnik a lap. Utólag persze könnyű volt leárusítani azokat, akik saját anyagi háttérükről idejében gondoskodtak. Szoktam is mondani, hogy csak az ítélkezhet felettem, aki akár egy darab kenyeret is adott nekem. De hát a családomon kívül ezt senki sem mondhatja el magáról. Rövidre zárva a „siránkozás”, döntöttem. S tudom, jól tettem. A családnál semmilyen ügy szolgálata nem lehet fontosabb számomra. A lányom, a férjem megérdelme már, hogy normális családként éljünk. Igaz, hogy ők sohasem tettek nekem szemrehányást, sokat voltam tőlük távol. Bár mindig igyekeztem, nem voltam tipikus feleség, anya.

– Voltak-e fenntartásaid, netalántán szorongásaid az áttelepülést illetően?

– Hogy voltak-e szorongásaim? Hogy a fenébe ne lettek volna! Azt sem tudtam, mihez kezdjek Magyarországon. Az első szempont az volt, hogy együtt legyünk. A férjem szép szolgálati házat kapott Püspökhatvanban. Így nekem is a közelben kerestünk munkát. A szomszéd faluban, Galgagyörkön, magyar-történelem szakos tanári állást kínáltak. Hálával fogadtam. Mai napig szeretettel gondolok vissza az ott töltött egy évemre. A tanítás kötöttsége nem az én életem volt, de felaláltam magam. Tanítványaimmal sokat olvastunk a Galga patak partján, újságot csináltunk, színházba jártunk. Jó volt, de tudtam, nem lesz sokáig maradásom.

– Hogyan sikerült a beilleszkedés, éreztették-e veled, hogy határon túlról

jöttél? Jelentett-e ez valamilyen hátrányt számodra?

– Az említett két falu hozta meg letelepült magyarként az első élményeimet. Szerencsés voltam, voltunk, mert csak segítőkészséget, szeretetet kaptunk. Volt, aki bútort ajánlott fel üres lakásunkba, akadt, aki csak úgy, gyümölcsöt hozott. Az egyik szomszéd faanyagot ajánlott fel a bátyám által készített konyhaszekrényekhez. Valószínűleg voltak olyanok is, akik másként tekintettek ránk. De az, valami miatt sosem derült ki. Pedig mindenre felkészültem. Hiszen engem is, mint legtöbbünket, akik kívül maradtak a hazán, ért sérelem magyarországi látogatásaimkor. Örökké magamban hordozom egy kolléga, volt főszerkesztő választását például, amikor azt kértem, megfizetem, csak szerezzon nekem jegyet a Macskák című előadásra. Döbbenet nézett rám, és azt felelte: „Azt hittem, kenyeret fogsz kérni”. S miután a sors által bántott emberek vagyunk, e szavakat nem lehet elfelejteni. Idővel azonban eltörpülnek. Mint ahogyan azok is, akik így gondolkodnak. Csak buta, történelmet nem ismerő ember fogalmazhat így. Ebből pedig az következik, nem érdemes vele, velük foglalkozni.

– Említetted, hogy nem tudtál volna sokáig az iskolában maradni. Hogyan kerültél a Magyar Televízióba?

– A galgagyörki iskolában talált meg Peták István, aki akkor az MTV 2-es csatornájának intendánsa volt, később az intézmény első, választott elnöke. S mivel több cikkében is megírta „történetemet”, azt, hogyan és miért választott engem, hadd idézzem őt: „A kilencvenes évek elejére már megjelentek a határon túl is az első, a televíziózással kacérkodó csoportok, emberek a VHS-től kezdve minden megtalálható volt náluk. A lelkesedésük határtalan volt, szakmai tudásuk sok esetben alig volt több az átlagos televíziónézőnél.

A nyolcvanas években már tömegesen indultak Romániába, Erdélyországba a magyar csapatok. Zenét hoztak, vittek gyógyszert, szappant s ki tudja, még mit csempésztek át a határon.

Egy biztos: úgy tűnt ekkor, mintha csak ott élneek magyarok a határon túl. A magam részéről nem kívántam felülni a divat hullámára, így aztán én Kárpátaljára mentem. Onnan, Ungvárról szerveztük meg az első, egész estét betöltő helyszíni adást. Így aztán természetes volt, hogy kilencven után a magyarországi regionális hírműsorok és magazinok beindítása mellett már azon gondolkodtunk, hogy miként lehetne bekapcsolni a határon túli magyar televíziós csoportokat is. Úgy gondoltam, hogy olyan embert kell keresnem, aki felelősen tud a külhoni magyarokról gondolkodni, s nem csak Erdélyt látja, és nem csak az ott élőket képviseli. Akkor hallottam meg, hogy Bornemissza Eszter áttelepült Magyarországra Ungvárról. A

„Magyar Házat építettem a Magyar Televízióban”

Bornemissza Eszter, a Magyar Televízió főmunkatársa

■ Kárpáti Igaz Szó hasábjairól már ismertem a nevét, cikkeit, a gondolkodását, így aztán felkutattam, hogy hol tanít, s onnan nem volt nehéz elcsábitanom a televízióhoz. Az intendatúrák megszüntetése után, a készülő új televíziós szervezeti és működési szabályzatba nekem jutott az a megtisztelő feladat, hogy írjam meg a regionális és a nemzetiségi szerkesztőséget is, amit aztán az akkori elnöki titkárságvezető (álljon itt a neve: Rományi Béla) annak rendje és módja szerint kihúzott. Ekkor azonban Bornemissza Eszter már az MTV munkatársa volt, s így meg kellett nyugtatnom, hogy egy virtuális szerkesztőség valóságos vezetője és kiépítője lesz. Csináljon úgy, mintha nem lenne kihúzva az a szerkesztőség, amelynek a vezetésére meghívtam. Megbeszéltük azt is, most az a lényeg, hogy térképezzük fel a határon túli kollégákat, tudjuk meg, hogy ki mivel rendelkezik és mit tud, s aztán hajrá: ugorjunk bele a sűrűjébe, s ne törődjünk semmiféle lesajnáló megjegyzéssel. Leszünk mi még dilettáns magyarkodó anti-televíziósok, ha megjelennek az első riportok, tudósítások az MTV képernyőjén. Nem tévedtünk. De elindultunk, de repültünk — repültünk.”

– **Te hogy élted meg mindezt?**

– Csak kevesen tudják, Peták István telefonhívása volt a válasz a magamnak oly sokszor feltett kérdésre: a család összetartása mellett mihez is kezdjek én Magyarországon? Első nap úgy léptem be az MTV Szabadság téri székházába, mint egy szentélybe. Hiszen én is, mint minden kárpátaljai magyar, az MTV műsorain nőttem föl. A Kossuth Rádió után a televízió jelentette a legelevenebb kapcsolatot az anyaországgal. Sohasem gondoltam volna, hogy egyszer én itt dolgozom majd. Hát dolgom, feladatam az lett bőven.

Örültem, hogy így történt. Olyan ügyet bíztak rám, amelynek szolgálatába már réges-rég elszegődtem. Olyan kollégákkal dolgozhattam, akik ezt az ügyet sajátjuknak tekintették. Olyan szerkesztők, riporterek, operatőrök munkáját „menedzselhettem”, akikkel hasonlóan látjuk a világot.

Az MTV műsorainak szerves részei lettek a határon túli alkotók filmjei. Portrék, riportok, etűdök hozták közelebb mindnyájunkhoz a közelünkben élő rokonok, barátok, nyelvünkben, kultúránkban, szokásainkban elválaszthatatlanul hozzánk tartozók mindennapjait. Az évek során hozzászoktak a nézők, hogy hetente többször is láthatnak hosszabb-rövidebb televíziós alkotásokat Székelyföldről, Kárpátaljáról, Felvidékről, Vajdaságról, Muravidékről, Drávaszögről. A későbbiekben pedig a Nyugaton és a tengeren túl élő magyarokról. S ugyanennyire fontos elmondani, hogy ezek mindig a szülőföldön élők kamerájával felvett, általuk elkészített filmek voltak. A budapesti csapat ugyanis nem utazott ki „rácsoadálkozni” a létező kis magyar vilá-

gokra. Mi őket kértük, tőlük kértük, hogy szóljanak őszintén, hitelesen önmagukról. Együtt építettünk egy házat. A házat nem pótolja, de otthont ad. Sokan, hál’ Istennek, sokan vagyunk, akik szeretjük, jól érezzük benne magunkat. Vannak, akik meguntak, továbbálltak. Van, aki belefáradt és akad, akitől mi köszöntünk el. De az elmúlt évtized sikere mindnyájunké. Ezt nem vehetik el tőlünk. Van a Magyar Televízióban egy Magyar Ház. S ehhez nekem nagyon sok közöm volt és van.

– **TV-s karriered példaértékű. Ezt bizonyítja a magas állami kitüntetés is. Munkából adódik, hogy gyakran megfordulsz a határon túli magyarok lakta területeken. Milyennek látod az ott lakókat? Mi a véleményed az áttelepülési szándékról, a kettős állampolgárságról?**

– Kicsit sok a kérdés, de mindegyik helyénvaló. Életem egyik nagy adománya, hogy az elmúlt tíz évben kinyílt előttem a világ. Ausztráliától kezdve Svédorszáig sokfelé jártam. De legkedvesebb emlékeim az elszakított területekre tett kiruccanásokhoz fűződnek. Barátokra találtam Erdélyben, Vajdaságban, Felvidéken, Muravidéken. Nagyon érdekes, hogy mennyi hasonlóság van köztünk és ugyanakkor mennyi mindenben különbözünk egymástól. A lendvai magyarok lazábban kezelik ezt az egész összetartozást, ám ugyanakkor nagyon büszkék magyarságukra. Szinte istenként tisztelnek minden onnan elszármazott híres magyart. Az erdélyi barátom az anyaországtól való függetlenségét hangoztatja, ugyanakkor még mindig meghatódik a kivilágított Lánchíd látványától. Vajdasági kollégám ugyanannyira megbántott, mint a kárpátaljai, de a szívét is kiteszi egy, az anyaországból érkező jó szóért. Felvidéki újságíró barátom nehezebben nyílik meg, nehezebbnek érzi a múltját, de nehezebben hagyja is ott szülőföldjét. Hát én így látom magunkat.

Az áttelepülésről, a kettős állampolgárságról kérdezted a véleményem? Szégyen, hogy ez a kérdés még mindig ilyen indulatokat kavart. Miért van ez másképpen mondjuk Franciaországban, Olaszországban, Németországban vagy Izraelben? Miért nem természetes, hogy egy magyar Magyarországon szeretne élni? Ha igen, és meghozta ezt a kemény döntést, kinek mi köze hozzá? Hiszen csak azt teszi, amit a szíve diktál, és amit a jogszabályok lehetővé tesznek számára. Ennyi év után fel kellene már nőnünk és elhinni, működik a demokrácia. Senki nem akar itt elvenni senkitől semmit, sem visszakapni, csak élni, ahogyan ő szeretné és ahogyan tud. Hát nem egyszerű? Persze tudom, hogy nem. De az sem, hogy tömeghisztériát kelt egy jogszabály megalkotása, amely összekötné a szétszóródott, szétszórtatott 15 millió magyart. Szégyen, hogy még most is egymást tépjük, ahelyett, hogy örülnénk, mi már ezt is megtehetjük.

– **Teljesen elszakadtál szülőföldedtől vagy ápolsz valamilyen kapcsolatot?**

– Van egy Ungvárról elszármazott ismerősöm, aki néhány évvel ezelőtt azt mondta, ő bizony nem jár háza, mert utálja Ungvárt... Hihetetlen, hogy az ember mennyire ki tud vetkőzni magából. Az illető észre sem vette, hogy ezzel a kijelentésével önmagát pocskondiázta. Hogyan utálhatod a múltad? Hogyan lehet megtagadni azt a helyet, ahol születél, ahol szerelmes voltál, ahol gyermeket szültél, ahol szeretteid sírjai találhatóak? Van ilyen? Nincs. Az ismerősöm csak föl akart vágni, megfelelni valaminek, amit el sem várnak tőle. Én még mindig hazajárok Ungvárra, mint ahogyan édesanyám is mindig hazajárt Nagypaládra. Ezt tőle kaptam, belénk nevelte a ragaszkodást. Amikor megállok a sírjánál, tudom, újból és újból jönni fogok. Nem véletlen az sem, hogy a legjobb íze még mindig a kárpátaljai barátaimmal való beszélgetéseknek van. S mennyire örülünk még mindig egymásnak. Szükségem van arra, hogy szinte napról napra tudjam, mi van otthon. Mert olykor segíteni is tudok a magam eszközeivel. Például úgy, hogy az MTV képernyőjén rendszeresen hírt adunk szülőföldemről, annak embereiről, a politika által alaposan megbolondított mindennapjairól. Abban, hogy Kárpátalját kicsit jobban ismerik ma az anyaországban, mint mondjuk tíz évvel ezelőtt, egy icipicit talán én is benne vagyok.

– **Vannak-e terveid? Hogyan tovább?**

– Ötvenéves lettem. Súlyos betegségeket küzdöttem le, vagy nem. Az majd kiderül. Van egy csodálatos lányom, akitől sok szeretetet kapok. Megajándékozott bennünket két tündéri lányunkával, s ők így együtt erőt, örömet adnak. Édesanyám hiányát nem lehet pótolni, de vigasztal, hogy körülöttem van a nagyobb családom. Anyákat együtt töltjük Nógrád megyében, egy piciny faluban, amely kárpátaljai hangulatot sugároz.

Munkahelyemen, az MTV-ben főmunkatárs lettem, így nagyobb szabadsággal rendelkeztem. Elkezdtem valami újat. A kollégákkal, így a határon túliakkal közösen a Palackpostát, az „elsőszülöttemet” a dokumentum-, riport- és portréfilmek műhelyvé alakítjuk át. Új kihívás, új feladatok. Szeretem, annak ellenére, hogy ma embert és lelket próbáló dolog a Szabadság téren dolgozni.

Hálát adok a sorsnak, hogy így alakult az életem. Lehet-e szerencsésebb valaki annál, minthogy azt csinálja, aminek az elkötelezettje? Építettem, kollégáimmal közösen, a Magyar Televízióban egy Magyar Házat. Lehetőségeim szerint tisztességgel tettem a dolgom és ezért megbecsülést, elismerést kaptam. Értek, érnek csalódások, de a kudarc után ismét jön a remény, az új feladat. Kell ennél több?

SZÖLLŐSY TIBOR

Szentpétervártól Taracközig

Zichy Mihályné Alekszandra Jersova

Taracközt, ezt a kárpátaljai nagyközséget a Keleti-Kárpátok lábánál, ott, ahol a Tarackpatak hullámai a Tiszába fodrosodnak, „nem jegyzi” a művészet- és művelődéstörténet. A fafeldolgozó iparáról és bútorgyártásáról valamikor ismert települést hétezer, túlnyomórészt ruszin-ukrán lakja, magyar nemzetiségű mindössze 25–30 személy, akik a Zichy Mihály Körbe tömörülve ápolják a híres festőművészemlékét.

A kérlelhetetlen idő által enyészetre ítélt magyar temetőben van egy friss sírhant, rajta egy gránit kereszt. A fekete márványtáblán oroszul és magyarul a következő felirat olvasható: Alekszandra Jersova, Zichy Mihályné, 1919. november 4.

Az újraszentelést halottak napján József atya, a nagybocskói és taracközi görög katolikus, illetve László Károly técsői református lelkészek végezték, a helybeli egyházi kórus énekekkel szolgált, majd Mokán Mihail polgármester, jómagam, az esemény krónikása, illetve a helybeli lakosok emlékeztünk a Zichy házaspárra.

– Zichy Mihályné nagyon titokzatos asszony volt – mondta özvegy Varga Mihályné, akinek a szülei a kastély konyháján dolgoztak. – Nem is láttuk soha a községben, csak a kastély kertjében sétált talpig feketében. Mikor Taracközre érkezett, csak annyit tudtunk róla, hogy a messzi Oroszországból jött, valami híres ember felesége és nagyon gazdag. . . El is nevezték a településen Fekete Bárónőnek.

Csicsery-Rónay István, Zichy Mihály dédunokája, a valamikori Kisgazda Párt főtitkára így emlékezik:

– Dédnagyanyám észta anya és orosz apa gyermeke volt. Dédnagyapám 1843 és 1845 között pesti tanulmányai befejezése után Bécsben Waldmüller, az akkor Európa-hírű festőművész és tanár tanítványa volt, amikor a Mestert felkereste az orosz cár unokatestvére, hogy felkérje, legyen Katalin főhercegnő házi rajztanára a szentpétervári udvarban. Waldmüller korára való tekintettel visszautasította a megisztelő és jól jövedelmező felkérést és tanítványát, Zichy Mihályt ajánlotta, akinek képei – Mentőcsónak, Krisztus a keresztben, Keresztlevétel – már osztatlan sikert arattak.

A létrejött egyezés után Zichy Mihály csatlakozott a herceg kíséretéhez és néhány hónapos olaszországi tartózkodást követően januárban Szentpétervárra érkezett. Azok az orosz telek: a fiatal festő megbetegedett. Nem lévén kórház, a cár által kiutalt palotában kezelték. Irgalmas nővért is rendeltek mellé, mégpedig Alekszandra Jersovát. A felépülést viszont egy másik „kór” követte: a fiatalok egymásba szerettek, házasság lett a dologból.

Az esküvőt – Zichy Mihály kérésére, aki kedvence lett a minden oroszok atyuskájának – nem az ortodox egyház szertartása szerint végezték. Ez anatómát vont maga után:

Zichynét kiközösítette a keleti egyház. Ettől fogva mindig, mintegy gyászként, csakis feketében járt, még a gyűrűit is bevonta fekete cérnával.

A Zichy házaspárnak négy gyermeke született. Harmadik lányuk, Olga Tomka Jenő máramarosi ügyvéd, taracközi földbirtokos felesége lett.

Zichyné és gyermekei Zalán, a családi birtokon éltek az életüket, míg a családfő négy orosz cár kényeztetett udvari festőjeként Szentpéterváron, de gyakori utazásai során Európa jelentős szellemi központjaiban alkotott 1906-ban bekövetkezett haláláig. Az özvegy, aki Zalán már ekkor egyedül élt – a cári udvarban persona non grata lévén – az első világháború kitörésének évében Tomka Jenőnéhez, Olga lányához költözött Taracközre. 1919-ben hunyt el, a magyar temetőben helyezték örök nyugalomra. A temetésén csak közvetlen családtagjai vettek részt.

A Tomka család időközben kihalt, így Zichy Mihályné nyughelyének felderítése éveket vett igénybe. Míg nem a két dédunokával – Csicsery-Rónay Istvánnal, illetve az USA-ban élő Réty Gazda Lajossal – folytatott gyakori levelezés közelebb vitt a megoldáshoz: sikerült egy korabeli anyakönyvben fellelni a következő bejegyzést: Név: Zichy Mihályné Jersoffa Alekszandra. Vall.: g. keleti. Kor: 83 év. Megh.: 1919. nov. 4. d. u. 9 óra. Házastársa családi és utóneve: Zichy Mihály. Halál oka: tüdőgyulladás.

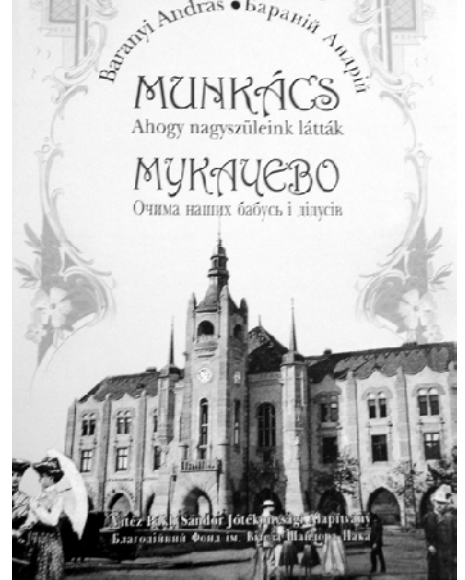
Az idézett iratból az is kiderült, hogy 1908. május 8-án hunyt el Tomkaházi Tomka Emília 13 éves gyermek, akinek szülei néhai Tomkaházi Tomka Jenő és Zajki Zichy Olga voltak, azaz a harmadik Zichy-lány.

Kaján fintora a sorsnak, hogy Zichy Mihály, aki „elment egy szabadabb s miveltebb földre, Oroszországba, ott kellett élnie és halnia” – mint azt Ady Endre írta, a „Cár Öfelsége Festőművésze”, az Orosz Akadémia tagja, aki a párizsi világiállításra megfestette „A pusztítás géniusának diadala” című képet, aki barátja volt Liszt Ferencnek, Victor Hugónak, ifjabb Dumasnak, Jókai Mórnak, Ilja Csavcsavádzsának, akinek Sota Rusztaveli „A tigrisbőrös lovag” című eposzához készített 34 illusztrációjáért Tbiliszi-ben szobrot emeltek és sugárutat neveztek el róla, aki Munkácsy Mihály kebelbarátja volt, akinek művei Makszim Gorkij lakásának falait díszítették annak ürügyén, hogy rávette Gorkijt, fordítsa le oroszra „Az ember tragédiája” című Madách-művet, aki Petőfi, Arany, Lermontov, Gogol műveit tette vizuálisan még nagyobbá, aki Európa, a művelt világ ünneplélt művésze volt, Oroszországban talált második otthonra, ott halt meg, míg orosz felesége, tizenhárom évvel túlélve őt, magyar földben talált örök nyugalomra. Alekszandra Jersova síremlékét a Técsői Hollósy Simon Kör és a Taracközi Polgármesteri Hivatal állíttatta.

SZÖLLÖSY TIBOR

Könyvespolc: Baranyi András „Munkács. Ahogy nagyszüleink látták”

Városképek és tanulságok

A harmadik évezred legelején Magyarországon is, az utódállamokban is hirtelen megnőtt a tudományos szempontból is rendkívül magas színvonalú helytörténeti kiadványok száma. Nem volt ez előzmények nélkül. Akommunizmus időszakában a magát örökösen magasztaló és mindenható állam (és annak mindenkori csallhatatlan vezetője) megteremtette a maga kultuszát. Egy idő után a helyi nagyságok is elérkezettnek látták az időt, hogy vélt nagyságukat megörökítsék, az utókorra hagyják. Az így kiadott könyvek megrendelésre születtek, és a jobb ügyhöz méltó buzgalommal dolgozó szerzők gazdag anyagot hordtak össze. Ebből jobbára csak annyi jelenhetett meg, amennyi a pillanatnyi politikának vagy politikusnak kívánatos volt. A létező szocializmus azonban 1990 körül mindenütt összeomlott, az ideológiai akadályok elhárultak az összegyűjtött anyag teljes, cenzúrázatlan, valóságghú kiadása elől. Az újonnan létrejövő társadalmak a múltból jobbára csak romokat örököltek, szegények voltak, és ez a szegénység éveken keresztül lehetetlenné tette, hogy a feltárt anyagból könyvek szülessenek.

Nagy szükség van ezekre a kiadványokra, hiszen az emberek szembesülni szeretnének a történelmükkel, a századok során létrehozott, áldozattal megépített értékekkel. Egy ország vagy egy régió történelme azonban olyan gazdag, a megírója olyan hatalmas anyaggal dolgozik, hogy hajlamos az általánosságoknál maradni. Az olvasó nehezen tudja átélni az általánosságokat, pedig azonosulni szeretne az eseményekkel, személyes kapcsolatokat

Városképek és tanulságok

■ szeretne velük, emberi, áttekinthető méretekre vágyik. Ráadásul valamennyiünkben dolgozik a szülőháza szeretete — nemcsak a nagyé, hanem a kicsié, a szülőfalué, a szülővárosé is. Itt már azonnal élményeink vannak, magunk is részeseivé válunk a múltnak, tapinthatóvá, érzékelhetővé válik a világ.

Ha egy falut akarunk megismerni, mélyebbre lehet ásni, de kevesebb anyagot lehet bemutatni. Nemcsak azért, mert kevesebb a bemutatható tárgy, épület, hanem azért is, mert kevesebb az írásban ránk hagyományozott forrás, és a népi emlékezet, tartják a néprajz kutatói, általában öt nemzedékre terjed ki: valaki még elmesélheti az unokáinak, amit a nagyapjáról hallott. A városok esetében a gyökértelen nagyvárosi élet, újabban a kapcsolatokban és élményekben szegény sivár lakótelepi környezet jelent gondot, kivált ha a nagyvárost szeretnénk bemutatni vagy megismerni. A nagyváros általában közigazgatási székhely, van megyeházája, törvényszéke, pénzügyigazgatósága, rengeteg olyan épülete, ami szinte akárhol lehetne a Kárpát-medencében. A városi életet legtisztábban, legáttekinthetőbben és legélvezetesebben a kisebb és közepes nagyságú városokban lehet áttekinteni.

Munkács ilyen város, ráadásul ezt a települést együtt élő nemzetiségek és vallások tették sokszínűvé. 1910-ben a város 17 275 lakosából 12 686 vallotta magát magyarnak, de élt itt 3078 német (és jiddis) anyanyelvű és 1394 ruszin is. A 7675 zsidó vallású lakos mellett 4081 görög katolikus, 3520 római katolikus és 1771 református is. (Az arányok az 1938. évi visszacsatolásig érdemben nem változtak: a magyaroké és ruténeké kissé nőtt, a többieké csökkent; a hitfelekezetekben a zsidóság aránya 48, a görög katolikusoké 25, a római katolikusoké 19, a reformátusoké 7 százalék volt az 1938. december 15-én 27 223 lakos közt.) Azért indokolt az 1910. évi népszámlálás adatait felsorakoztatni, mert ebben az időben terjedt el egy osztrák-magyar találmány ország-, sőt vilagszerte: a képes levelezőlap. És kiderült, hogy ez a találmány rendkívül alkalmas egy város bemutatására. Az eleinte inkább alkalmi — többnyire giccses — életképeket, rajzokat rövidesen felváltotta a fénykép, ahogy a képes folyóiratokban is, és a nyomdatechnika fejlődésével egyre inkább egy-egy város értékei kerültek rá a levelezőlapokra.

Munkács városa büszke volt arra a szerepre, amelyet az ország történelmében megadatott játszania, de a két legfontosabb ilyen épület közigazgatásilag nem is tartozott a városhoz: a munkácsi vár és a csernek-hegyi kolostor. Aszép fekvésű vár volt királyoké, Korjatovics Tódoré, Corvin Jánosé, Bocskaié, a Rákócziaké, védte Zrínyi Ilona és 1849-ben egészen augusztus vé-

gíg Mezősy Pál honvéd őrnagy, volt börtön, majd rákerült az ország egyik legszebb ezredévi emlékműve — hogy aztán jó két évtized múlva a Berczik Gyula tervezte tornyot és Bezerédy Gyula hatalmas turulmadarát szükségtelenül és kegyeletlenül lebontsák. Maga a vár azonban Várpalánka községhez tartozott, mint ahogy a ruszin kultúra fellegvára, a görög katolikus bazilika szerzetesek kolostora Oroszvéghhez. A város fölötti szülőhegyekről a legszebb a látvány. Éppen százötvenévvvel ezelőtt írta róla Vahot Imre: "E magas pontról nagyszerű panorama nyílik mindenfelé, maga a város sugár tornyai és jegenyefáival egész kiterjedésében látható, s a harcias jellemű vár és a néma magányú csernek-hegyi kolostor közt a természet áldásainak viruló ölenyűgű tünik föl, mint a szorgalom és ipar zsi-bongó méhkas telepe. Míg egyfelől a nagy tiszaháti síkság kapujaként emelkedik, másfelől a fehér falú, vörös fedelű zárdatemplom a zöld halmok közepett három színben tündököl."

Mire lehet büszke a város, ha a két történelmi nevezetességű épületet más községeknek ítéljük oda? Szerencsére sok minden értéke van. A templomai — római és görög katolikus, pravoszláv, református, izraelita — igazolva, hogy ezek a felekezetek tudtak jó viszonyban egymás mellett élni, és valamennyien iparkodtak a hitélettel együtt a művelődés ügyét is szolgálni. Büszke lehet tehát a város az iskoláira is. Az 1868-ban alapított volt állami főgimnáziumra és annak nagy áldozatokkal fenntartott internátusára. Az 1914-ben a város és annak díszpolgára, Nedeczey János adományából létrehozott tanítóképzőre. És a későbbiekre. Az 1923-ban létesített kereskedelmi középiskolára, melynek fiú- és leánytagozata, magyar és ruszin tagozata volt. Az 1924-ben alapított zsidó gimnáziumra, amelyet a Kárpátaljai Zsidó Iskolaegyesület tartott fenn. Az 1939-ben induló ruszin tanítási nyelvű gimnáziumra. Az 1942-ben felálló koedukációs, magyar és ruszin tanítási nyelvű tanítóképzőre. A magyar, ruszin, német és zsidó polgári iskolára, az egyházak sok-sok elemi iskolájára. A gyorsan fejlődő Munkács igazi iskolává lett. És ha ezekről az iskolákról készült képes levelezőlap, többnyire nemcsak az épületet lehet látni rajta, hanem gyerekeket is. A feliratok és a szimbólumok, zászlók, címerek változása pedig híven tükrözi az uralomváltozásokat is. Volt belőle, talán több is, mint kellene.

Munkács eleven kereskedőváros volt mindig is. Nyilván a különböző, kivált a nagyobb üzletek is készítették magukról

képeslapokat, de a Fő utcáról készült bármilyen kép is tele van boltokkal. (Ezeknek a feliratait is megérdeklék a gondos kibetűzést és értelmezést!) Itt aztán csakugyan megelevenedik a város, szinte bele tudjuk magunkat képzelni a sok-sok esztendővel ezelőtti világba. Nem halott épületeket látunk — bár ezek őrzik a város történelmét —, hanem azt a bizonyos zsi-bongó méhkas telepet is, amelyről Vahot uram írt 1854-ben. Az elődeink jelennek meg ezeken a képeken — és azt akarjuk, hogy az utódaink is itt sétáljanak. Mert ez a mi városunk, jö-gunk van hozzá.

Egy valamirevaló városnak természetesen van tornyos városházája, színháza,

kaszinója, kastélya, ligete, sétater, hídja a folyón, laktanyája, bankja (nem is egy), gyára, vasútállomása, postahivatala. Szinte valamennyit megörökítették és ránk hagyományozták a képeslapok. Örülünk, ha ezekből az épített értékekből, a mindennapi életnek ezekből a helyszíneiből megmaradt valami. És ha körülnézünk, rá kell döbennünk, hogy több, mint amennyit a kegyetlenül változó, a múltat mindenáron és végképp eltörölni akaró történelem, a háborúk és nemcsak építeni tudó, hanem rombolni is képes békeidők ismeretében hiszünk. Öröm minden egyes épület. Ne felejtjük, hogy Magyarországon is a civil társadalom első önszerveződése a város- és faluvédő mozgalom volt. Politikai iskolánk, ha kellett, csatamezőnk. Első győzelmeink helyi hatalmasságok fölött, ha sikerült egy-egy halálra ítélt épületet megmentenünk. Első kudarcaink, ha nem jártunk eredménnyel. Önkormányzatiságra nevelő iskolánk, amely arra is megtanított, hogy a megmaradt értékek mindannyiunké, magyaroké és ruszinoké, keresztényeké és zsidóké, jobb- és baloldaliaké egyformán. Ha ezekre az értékekre és erre a szellemre ráeszmélünk, valóban közel kerülhetünk egymáshoz. Az egypártrendszer összeomlása után öröm volt különbözni. Ma már itt az ideje, hogy újra megtanuljunk örömmel és hatékonyan együtt élni és dolgozni. Ebben segít a múlt értékeinek számbavétele és megismerése. Erre nevel ez a könyv. Köszönet érte a szerzőknek! Kívánunk további jó munkát — és minél több ilyen kiadványt!

KATONA TAMÁS

Az utóbbi időben egyre ritkábban fordulok meg Beregszászban. Pedig nagyon szerettem ezt a várost, ahol életem legszebb éveit töltöttem, legnagyobb sikereimet értem el, és a legkedvesebb emlékeim fűződnek hozzá. Nem állom meg, hogy ottjártamkor végig ne sétáljak nagyobb utcáin, terein. Öröm tölti el a szívemet az új köntösbe öltözött épületek, áruházak, boltok látán. Közben visszagondolok ama kilencvenes évekre, magam elé képzelem a szovjethatalom bukásával együtt járó pusztulást, a lerobbant épületeket, a kifosztott boltok ajtóin lógó hatalmas lakatokat, a felszámolt gyárat, a munka nélkül tengődő sok-sok embert. No meg a feltúrt úttesteket, amelyekből még ma is akad néhány városunkban. Hogy csak egy-két példát mondjak: igaz, hogy a Csapajev utca neve önkormányzati döntéssel már régen Vörösmartyra változott, ám húsz évvel ezelőtti feltúrt állapota változatlan. Az egykori lovas hadvezér számára sem lenne könnyű feladat végigvágtatni rajta, Vörösmarty, a költőóriás pedig bizonyára messzire elkerülné. A kijeveiek előtt sincs mivel dicsekedniük a Kijevei utca lakóinak, bár az is lehet, hogy a szovjethatalomra emlékeztető történelmi műemlékként tartják azt ilyen „becsben”.

Nekem azonban mostanában másfajta utcarombolás jut eszembe, az, amelyik 1956-ban történt Beregszászban. A november 3-ról 14-re virradó éjszakán szovjet tankok szaggatták fel a város kockakövekkel borított központját meg az akkori szovjet-magyar határ felé vezető B. Hmelnickij út több szakaszát. Láncaltapasok csörömpölő, dübörgő zaja verte fel államukból a békésen pihenő embereket.

A város túlsó felében lakók csak reggel hallották a hírt. Mi sem tudtunk semmit, mert éppen azon az estén volt az esküvői vacsoránk. Másnap délután elmentünk megnézni a láncaltapas szaggatta gödröket, a szétszórt útburkoló kockaköveket. Akasztófahumorról mondván, ebben a forrongó, lázas időben ennyi volt a nászutunk.

Emlékszem, alakodalmi vacsora is szerény körülmények között, szűk családi körben történt. Az október 23-án kezdődött magyarországi zajos események folytán egy héttel el is halasztottuk a családi ünnepséget: a hivatalos polgári esküvőnk hamarabb megtörtént, akárcsak a nagytiszteletű református lelképásztor lakásán megtartott egyházi egybekelésünk, amelyre egy hétköznap este a házfalak mellett lopakodtunk el a gyengén megvilágított utcán. Abban az időben ugyanis vezető beosztású ember a párt szemében igen nagy bünt követett el, ha Isten áldását kérte a családi kötelékre...

Kevesen jártak akkor a vá-

Szovjetellenes röplapok írásért, terjesztéséért kettőtől hat évig terjedő GULAG-büntetésekkel sújtották sokukat.

Az emberek magukba zárkozva tették a dolgukat. Félték beszélni, ugyanis mindenütt akadtak fülüket hegyező, rosszindulatú emberek. Közülük egyesek ideológiai harcosoknak tartották magukat, én inkább besúgóknak nevezném őket, akik a magyarság köreiben spiclikedve próbálták érdemeiket szerezni. Jómagam is találkoztam két ilyen ideológiai „harcossal”. Esék most róluk szó.

Abban az időben Magyarországon a Kádár-korszak első hímes tojásait festegette a nép,

Tankszaggatta emlékek

rosban. Az emberek ócska kis rádiójuk mellé kuporodva hallgatták a hangzavarokkal tarkított magyar nyelvű műsorokat. A szovjet katonai radarállomások nem sajnálták bevetni energiájukat, hogy érthetlenné tegyék a Szabad Európa Rádió vagy az Amerika Hangja adásait. Ugyanígy zavarták a Kossuth Rádió forradalmi híreinek sugárzását is. Bezzeg a moszkvai magyar nyelvű adás annál érthetőbben és hangosabban bömbölte úton-útfélen hamis híreit, amire viszont senki nem volt kíváncsi.

A mi esküvői vacsoránk is úgy zajlott, hogy félfüllel a kis ARZ pléhdobozos rádiókat hallgattuk. Azon az éjszakán sejtelmünk sem volt arról, hogy szovjet tankok dübörögnek Beregszászon át Budapest felé. A városközpontban felforgatott utcaköveket bámuló magyar emberek már arról suttoztak, hogy bajban van a magyar forradalom. Jól sejtették: Budapesten a szovjetek elfojtották a szabadságharcot.

Magyarországon megkezdődtek a megtorlások szörnyű évei. Kárpátalján a magyarországi forradalommal szimpatizáló fiatalok lelkéből a KGB „éber gondviselése” próbálta eloszlatni a hazafias érzelmeket.

a Beregszászi Népszínházban pedig éppen bemutattuk Csizmarek Mátyás, az akkor divatos színpadi szerző Bújócska című vígjátékát. A darabhoz én írtam a dalszövegeket, amelyekhez Czikajló Pál, városunk amatőr zeneszerzője csodálatos melódiákat komponált. A Nadas Anna rendezte zenés vígjáték óriási sikert aratott, egymás után hat-szor játszottuk zsúfolt ház előtt, sőt, már a tizedik előadásra is táblás házat jelzett az eladott jegyek mennyisége. S ekkor derült égből beütött a villám, amely a szóban forgó magyar ideológusok látogatásában nyilvánult meg. Bár nem tudom, hogy mennyire voltak magyarok, de hogy egy hitet valló és egyforma ideológiáért harcoló elvtársak voltak, az biztos. Az egyik Ungvárról érkezett, a másik beregszászi lakos volt. Nemcsak gondolkodásban hasonlítottak egymásra, de a monogramjuk – R. M. – is azonos volt. Nos, ezek az elvtársak felfigyeltek a Bújócska című darab nagy sikerére s úgy vélték, itt valami nincs rendben, a vígjátékban jelen lehet valamilyen, társadalomfejlődésre negatívan ható cselekmény. Mint igazgatót behízelgően azzal kerestek meg, hogy ők is szeretnék megnézni a sikerdarabot, de sajnos, már nem kaptak jegyet. Én bolond, megajándékoztam a „vendégeket” két tisztelet-

jeggyel.

A Bújócska Magyarország ötvenes éveinek társadalmi szatírája volt, amelyben kigúnyolnak egy vállalati vezérigazgatót, aki csak munkás- és parasztkáderekkel áll szóba, így Göncöl Feri – a darab hőse – értelmiségi családból származó tehetséges mérnök elé számtalan akadályt gördít. Még nagyobb baj, hogy Teri, a vezérigazgató lánya és Feri halálosan szerelmesek egymásba. Munkatársai Feriből parasztkádert próbálnak faragni, hogy imponáljon a vezeték, egyvidékről felranciaigált amatőr színésszel még egy tszcs-elnök alapát is eljásztatnak. Mi sem természetesebb, elkezdődnek a félreértések, mint általában minden vígjátékban.

A két ideológusnak egyáltalán nem volt ínyére a zenés játék. Kivált az a jelenet nem, amelyben a darabbeli jóságos mama kijelenti, hogy Göncöl Feri „olyan, de olyan jó káder, aki még álmában is Marx Károllyal beszélget”. Ezzel aztán végképp betelt a pohár.

– Marx Károllyal még álmában se merjen viccelni senki! – mondták ki a verdiktet.

Az előadás utáni rövid megbeszélésen azt is a szemünkre vetették, hogy nem a darab eszmei mondanivalóját, hanem annak szatirikus oldalát domborítottuk ki, kigúnyoltuk Magyarországot szocializmust építő társadalmát.

De hát az ő véleményük még nem minden, gondoltuk, legfeljebb egy-két éles poént tompítva továbbra is játszani fogjuk a darabot. Azt hittük, hogy az elvtársak csak vaktöltényekkel puffogatnak, de alaposan tévedtünk.

Másnap reggel hívtak a pártbizottság agitációs és propagandaoosztályára, ahol a feljelentők az osztályvezető két oldalán helyezkedtek el támadóállásban. Hőstettükről előzőleg már tájékoztatták az amúgy magyarul nem beszélő osztályvezetőt, mert ő is ellenséges hangulatban fogadott. Ha nem a magyar „ideológusok”, soha nem tudja meg, miről szól a darab. Így azonban hiábavalónak bizonyult a védekezés, hogy a vígjáték milyen nagy si-

kerrel fut Magyarországon. – Lehet, hogy ott igen, de nálunk ne fusson. Nem szükséges, hogy itt is megtörténjen az, ami ott októberben megtörtént – volt a válasz. – És azért kell éberem örködnünk, hogy ez a jövőben se fordulhasson elő – magyarázták kórusban nagy hévvel.

„Csak nehogy már ezen múljon a Szovjetunió biztonságos jövője!” Ezt a gúnyos megjegyzést, mi tagadás, csak magamba fojtva gondoltam. Végül is a vígjátékot a nevelésügyi fogásokkal szemben nem sikerült megvédenem: az „éber” ideológiai harcosok szemrebbenés nélkül lepuffantották. Azonnal le kellett venni a műsorról.

Ne feledjük: akkor 1957-et írtak, az 1956-os események ilyen túlbuzgó intézkedésekre készítettek a talpnyaló elvtársakat, amire különben olyan büszkék voltak, mintha ők mentették volna meg Beregszászt a forradalomtól. Pedig spiclisikédésükért még plecsnit sem kaptak...

Végül is a Beregszászi Népszínháznak nem tudtak ártani: rendszeres kitarató munkával, újabb darabok bemutatásával továbbra is tettük a dolgunkat, vittük a magyar szót Kárpátalja településeire. S történt ez egykoron szekereken, később bérelt nyitott teherautókon, majd a rozoga kis autóbuzsón, sokszor jéghideg színpadokon, de mindig meleg tekintetű nézők előtt.

... Séta közben gondolataim messze elkalandoznak, amikor megállok Beregszász központjában, ott, ahol egykor láncfalas tankok dúlták fel az utca rendjét. Nézem a járókelőket: sokan talán már nem is emlékeznek azokra a napokra vagy még meg sem születtek. Nekem viszont eszembe jut az ötven évvel ezelőtti sétánk, nászutunk. Feleségemmel most készülünk boldog, békés aranylakodalomunkra. Lassan feledésbe megy a szomorú múlt.

Vagy mégsem? Mert az egykor kokakóvokkal borított utcát azóta leaszfaltolták ugyan, de a tankszaggatta rossz emlékeket nem lehet az aszfaltburkolattal eltüntetni.

SCHOBER OTTÓ

Ami egy ötvenéves találkozó forgatókönyvéből kimaradt

2006. augusztus 10-én volt a Munkácsi Tanítóképző 1956-ban diplomázott két magyar tagozatos osztálya végzőseinek 50 éves találkozója. A diákevek emlékei elkísérik az embert egész életén keresztül. Ez természetes, hiszen a diákelet a maga sokszínűségével kitörölhetetlen nyomot hagy szívünkben, lelkünkben egyaránt. Sok mindenre emlékezünk: egy-egy jól sikerült órára, azok egyes mozzanataira, részleteire, amelyek mély érzelmeket, benyomásokat hagytak bennünk, sikereinkre és balsikereinkre, eredményeinkre és kudarcainkra, tanáraink mosolygós arcára, vagy határozott, néha, elmarasztaló, megrovó tekintetére, diákcsinnyeinkre való reagálásaikra. Emlékezünk tanáraink és a diákok közötti kapcsolat részleteire. Arra, ahogyan tanáraink kezelték hibáinkat, tantárgyukhoz vagy egymáshoz való viszonyukat, ahogyan értékelték megnyilvánulásainkat. Még 50 év távlatából is! Csak az akkori események kissé másképpen tükröződnek érzelmeinkben és gondolatainkban, mint ahogyan rögzültek bennünk annak idején. Amin akkor bosszankodtunk, azt ma megmosolyogjuk, vagy jót nevetünk rajta. Ami annak idején fájt, azon ma könnyen túltesszük magunkat. Ha valami sebet ejtett szívünkön, az a seb rég begyógyult, már egyáltalán nem fáj. Mintha sose fájt volna. A sebhelynek is nyoma veszett. Ha megharagudtunk is néha tanárainkra, már rég megbocsátottunk nekik. Már egyáltalán nem haragszunk. Ráérettünk a régi igazságra: a szeretetből fakadó szigor utólag megbocsátatik.

Hogy miért van ez így? Előszörban azért, mert ma már a megszépítő múlt prizmaján keresztül szemléljük a megtörténteket. Átértékelődtek bennünk az események. Sok minden tudatosult bennünk. Másodsorban pedig megértettük, hogy tanáraink szigorra nem ellenségeskedésükből, hanem emberségükből fakadt. Nem ellenünk, hanem értünk tették mindazt, amit tettek, és ahogyan tették.

De az emlékeken túl más is van, ami elkísér bennünket egész életünkön át. Ezek az érzelmeink, amelyeket magunkban hordunk immár 50 éve és visszük is magunkkal tovább. Nem csak a külső visszajelzések irányítják tetteinket és magatartásunkat. Ezek az úgyne-

vezett "belső" dolgok, minőségi kategóriák, amelyek életre szólóak: szerzett tulajdonságok, jellemvonások, maradó értékek, készségek, képességek...

Tanáraink a nagyon nehéz, de felelősségteljes, nemes pedagógusi hivatásra készítettek fel bennünket. Mintha minden lépésük, mozdulatuk, tettük ennek lett volna alárendelve. Egyéniségükkel, egész lényükkel, szellemiségükkel neveltek, életvitelükkel hatottak. Kisugárzásuk ethoszuk volt. Már egyszerű megjelenésük is formáló hatással volt ránk.

Nagy formátumú pedagógusok képezték az oktatók generációját a Munkácsi Tanítóképzőben. Olyan pedagógusok, akik hiteles lényükkel legendává váltak. Nem attól voltak ők nagyok, hogy "tudást adtak", hanem attól, hogy fejlesztették képességeinket, formálták személyiségünket. Volt kitől tanulnunk intelligenciát, megismernünk az emberi kapcsolatok szépségét. Értékeket közvetítettek felénk, amelyek felbecsülhetetlenek és marandandóak: ilyen volt a gyermekszerelem, a hivatástudat, a felelősségérzet, a szorgalom, a pontosság, a kitartás, a munkaszerelem. Pontos, következetes munkával olyan környezetet teremtettek, amelyben mi is megtanulhattunk értékes tulajdonságokra szert tenni.

Azt sulykolták belénk, hogy vezéreszmék nélkül nincs hivatás. Ennek megtalálása a szívnek és a fejnek közös feladata. A hivatását gyakorló tanár maradéktalanul azonosul tevékenységével. Volt kiktől ellesni a mintákat. Ráérettünk a pontos megfogalmazás szükségességére, amit József Attila oly szépen fogalmazott meg: **"dolgozni csak pontosan, szépen, ahogy a csillag megy az égen, úgy érdemes"**.

A tanári szónak értéke volt. Könnyű utat nem ígértek, mert munkára, küzdelemre készítettek fel bennünket.

Natasa néni, a magyartanár tegezte diákjait. De amikor belépett az osztályba és úgy kezdte mondanivalóját, hogy "fiúk, maguk...". Már tudtuk, hogy valami nincs rendben, rossz fát tettünk a tűzre. Hibáinkat korrigáltuk!

Mironyenko igazgatóhelyettes, aki pedagógiát tanított, példát mutatott türelemből és önfegyelemből. Engedte szabadon szárnyalni a fiatalok

képzeletét. Számonkéréskor még a legrosszabb feleletet is türelmesen végighallgatta, és amikor a diák befejezte mondanivalóját, a tanár megkérdezte: "Ennyi? Akkor üljön le – kettes!" Türelme irigylésre méltó volt, ám e módszer helyességét magamban mindig megkérdőjeleztem. Úgy véltem, hogy ha a diák feleléskor nem azt mondja, amit kell, miéért nem segít neki? Vagy attól félt, hogy a diák önállósága csorbát szenved?

Sokat köszönhetünk tanárainknak, hogy az ismereteiken túl munkájukkal, életfelfogásukkal példát mutatva segítettek hivatástudatunk alakulásában. Életük, munkájuk, növekedéseikkel való kapcsolatunk példaértékű elemei beépültek több évtizedes pedagógiai tevékenységünkbe.

Kialakult bennünk egy bizonyos fokú méltóság igénye is. Számunkra követelmény lett, hogy mindennek, amit kiadtunk a kezünk közül, méltósága legyen. Méltósága pedig csak annak van, amit örömmel, odaadással, teljes szívünkkel és lelkünkkel teszünk, amibe benne van a személyiségünk, tudásunk, szakértelmünk, amire büszkék vagyunk. Ha pedig pedagógusi hivatásunkat méltósággal végezzük, akkor tulajdonképpen küldetést teljesítünk. Lehet-e neমেbb és felemelőbb annál, mint küldetést teljesíteni?

Tanáraink hittek abban, amit csináltak és ahogyan tették azt. Mi is hittünk nekik. Már a nevük kiejtése is tiszteletet parancsol. Megjelenésükkel hatottak környezetükre, azzal, ahogy ránk néztek, utasítottak, alakítottak. A Munkácsi Tanítóképzőben kapott értékek túlmutatnak egy emberi életen, mert szerzett ismereteink, tapasztalatunk hatnak rajtunk keresztül a mi gyermekeinkre, tanítványainkra, az egész utókorra. Pedagógusi hitvallásunkat József Attila nyomán fogalmaztuk meg: **"Én egész népemet fogom nem középiskolás fokon taní-tani"**.

Már pedagógusi pályánk kezdetén ott lebegett előttünk Beethoven intelme: **"Az ember hivatása az, hogy megismerje a szépet, kívánja a jót, akarja az igazságot, és tegye a legjobbat"**.

DR. DEÁK FERENC,
a pszichológiai tudományok
kandidátusa

Mozaik a XXI. századból

Ez a történet nem az én történetem.

Ajándékba kaptam és sokáig nem tudtam, mit kezdjek vele. Aki megajándékozott ezzel a riasztó, az élet kilátástalanságát, üres céltalanságát papírra rögzített jellemrajzzal, talán azért adta nekem, mert maga is szabadulni akart attól a gyötrő lelki nyomástól, a döbbenetes impresszióknak a hatása alól, amit ennek az elszomorító beszélgetésnek élme nye váltott ki belőle. Azért adta, hogy írjam meg. Rám bízta, mit hozok ki belőle, csak arra kért, hogy olvassmányos legyen. Így van némi remény — fűzte hozzá —, hogy olyanoknak is a kezébe kerül, azok is elolvassák, akik hasonlóan élnek, és talán az írás tükröt tart elübük. Hátha valaki magára ismer... Én kedvetlenülül, sőt, azt is mondhatnám, viszolyogva olvastam végig a két füzetlapnyi jegyzetet, és arra gondoltam, legjobb lenne elsüllyeszteni jó mélyen valamelyik fiókomban s többé rá sem gondolni. Mi közöm van nekem ehhez a fiúhoz vagy a hozzá hasonló fiatalokhoz? Ugy sem tudok tenni semmit annak érdekében, hogy megváltozzanak... Ilyen lett a világ, s ma a többség számára ez az elfogadott, az uralkodó nézet. Kész!...

...De valóban így van? Szabad-e elfordítva a fejemet, közőmbösen elmenni a jelenség mellett? Hiszen ezek a gyermekemberek jelentik a *Jövőt*, egy nemzet jövőjét... Megengedhetjük-e magunknak, hogy tétlenül, szó nélkül asszisztáljuk végig önpusztító életmódjukat? Fogadjuk el és legyintsünk a médiából merített felületes látszattudásukra, arra, hogy tényként kezelik a tv-ből, videókból rájuk zúduló szennyet, amely kontrollálatlanul és korlátlan mértékben árasztja el világunkat, pusztító rombolást végezve a fiatalok lelkében? Ezek a még kiforratlan, éretlen egyéniségű serdülők hisznek leginkább a hazug ideológiában, amelyhamis illúziókat kelt bennük... Tűrhetjük-e szótlannul, hogy ezek az ifjú emberek, akik a holnap felnőttei, olyan szellemi posványra építsék fel szájalmas világukat, amelyben az emberi magatartás, a morál értékét veszti? Ezek a kérdések motoszkáltak bennem és nem hagytak nyugodni. Abban is biztos voltam, hogy ilyen vagy ha-

sonló gondolatok merülhettek fel a tanárnöben is, amikor lejegyezte a beszélgetést. Tulajdonképpen a bizalmába, barátságába fogadott azzal, hogy rám testálta a jegyzetét. Tudta, érezte, hogy én sem vagyok, nem lehetek közönyös a jelenség iránt...

A papíron sorakozó mondatokat újra olvasva olyan érzés kerített hatalmába, mintha egy hibás, rosszul felvett fényképnek a negatívját tartanám a kezembben, amelyen túlnyomórészt a fekete szín dominál. És a sötét tónusú fényképen, ahol számomra valamiféle pozitív emóció sugárzó emberi arc látszik körvonalazódni, amelyen az értelem hajszálnyi jelét vélem fölfedezni, arról előbb-utóbb kiderül, hogy csak torz, elmosódott, piszkosfehér folt a sérült, fényt kapott filmen. S aki kicsit is jártas a fényképészetben, az csalódottan veszi tudomásul, hogy ebből a fotonegativból soha nem lesz szemet gyönyörködtető, albumba ragasztható fénykép.

Kedvetlenül halogattam ennek a lélektelen kor(kór)tünetnek a feldolgozását, míg nem a napokban történt valami, ami ráirányította a figyelmemet az esemény általam is ismert szereplőire. Ez döntötte el, hogy ajándékozom kívánsága szerint a tőle kapott jegyzet alapján, de kibővíve és keretbe foglalva leírjam a valamikori beszélgetést, hozzátéve a magam minapi élményét.

* * *

A történet több évvel ezelőtt egy szikrázó téli napon kezdődött, a szeretet ünnepének első napján. Az én nagyon művelt, sokoldalú és mindenki által tisztelt barátómet egyédesanya látogatta meg kamasz fiával. Nem a fiú ötlete volt ez a karácsonyi látogatás. Közönyösen, kedvetlenül üldögélt az egykori úriházak patináját őrző és a művelt polgári ízlés jeleit máig is magán viselő barátságos, tágas fogadószoba bőrkanapéján. Szeme noottan futott át a gyönyörű, értékes képeken, amelyek szinte élni látszóttak a déli napfény hidegen éles sugaraiban. Lenéző tekintettel pásztázta végig a bútorokat, azongorát, a porcelánokat, de pillantásra se méltatta a könyvekkel zsúfolt könyvespolcot. Az anya kérte meg barátómet, hogy beszéljen a fiával, tudása és tapasztalata birtokában

ő talán tudhatni rá. Neki kifogytak a szavai, az érvei és ereje sincs több, hogy jobb belátásra bírja a fiút... Egy szem gyerek, egyedül neveli, nem tudja mit rontott el, hol és mikor... Ha hamarabb fordult volna segítségért valakihez, akkor talán lett volna rá esély, hogy Jani másmilyen legyen. De úgy érzi, elkésett vele, vagy mégsem?... Az anya reménykedve kereste barátómet tekintetét és csendesen folytatta: a fiam még nincs tizenöt éves, de már rég abbahagyta a tanulmányait... Cigaretázik, iszik és drogozik... Nem, nem ő ad rá neki pénzt, de hogy is... A fiú rendszeres lopással szerzi meg a rá valót... Tolvajt neveltem, csuklott el az asszony hangja. Igen, tudja, akkor kellett volna a sarkára állni, amikor először lopott a gyerek, hatévesen... Most börtönbüntetés várja, úgye már a bíróságon van... Nemrég betört abba a boltba, ahol ő, az anya dolgozik... Tőle lopta el az üzlet kulcsait, ezért ő is bajba került... Janit a rendőrök elfogták és mert visszaeső, most elítélik...

Barátómet dermedten hallgatta az anya bánattól szürke hangját és egyszerűen nem tudta, mit vár tőle ez az asszony. No, de hatévesen, hiszen akkor még óvodás volt vagy kisiskolás. A pedagógusok nem vették észre, hogy baj van, nem figyelmeztették? Talán, ha összefogtak volna... A kis sovány asszony megrázta a fejét: nem, senki nem mondott semmit. A közösségben meghúzta magát, magának való, csendes gyerek volt...

Inkább sunyi, villant át barátómetön a felismerés, hiszen már akkor lopott.

...Otthon meg... Nem figyeltem rá eléggé, mert a férjem... Az apja ivott, csavargott, vert minket, pénzt akkor sem adott haza, ha néhanapján akadt is munkája. Én tartottam el a családot. A munkahelyem mellett mindig vállaltam valami különmunkát, így kerültem ide, a tanámóhoz is takarítani — intett körbe a fejével. Keveset foglalkoztam a gyerekkel, nem tudtam éreztetni vele, hogy szeretem. Nehéz könnycsepp gördült végig az anya arcán: pedig nagyon szeretem... A fiú aki eddig egykedvűen, kívülállóként hallgatta anyja szavait, most durván felröhögött: kell is nekem a te szereteted... Kitalálok itt az egész életünket egy ide-

gennek. Na, ha van még olyami, amit hallani akar rólam, most szóljon — mondta szemtelenül és kihívóan nézett barátómetre.

— Nem én hívtalak ide és nem én kérdezgettem rólad, de ha van kedved, beszélj magadról! — válaszolta a tanáró csendesen. — Úgy talán könnyebben megértem, miért választottad ezt a börtönbe torkolló utat és talán megismerlek...

A fiú megrántotta a vállát és beszélni kezdett. Olyan természetességgel mesélte cselekedeteit, mintha az időjárásról beszélne. Ez megmozgatta a tanáró fantáziáját és a továbbiakban nyílt indítékkal tette fel kérdéseit a fiú viselt dolgait illetően. Meg akarta érteni, közelebb akart kerülni a kamasz gondolataihoz, a csalárd, tévútraírányító cselekedeteinek rugójához. Titokban azt remélte, hogy a felszín alatt rálel valamilyen jól elrejtett aprócska értékre és azon keresztül könynyebb lesz feltárni, megérteni a fiú lelki világát. De szomorúan vette tudomásul, hogy a beszélgetés során egy öntörvényű, tudatlanságával kérkedő, szerencsétlen gyerek reménytelen sorsa rajzolódik ki a szemé előtt. Arra a kérdésre, hogy kit szeret, a fiú kapásból azt válaszolta: senkit! Nem ismerem ezt az érzést, kiment a divatból, tudja? Az anya fejét lehajtva fájdalmasan felsóhajtott: kisfiam!... No jó, kapta a fiú a fejét az anyja felé, őt talán komálom, ha érti mire gondolok — bár nem mindig... Barátómet bólintott: úgy érted, anyádat elfogadod... Aha... No és kit gyűlölsz? A fiú arca megfeszült: az apámat gyűlölöm! Meg a felnőtteket, akik folyton piszkálnak, okítanak, hogy így meg úgy... Ezért szoktam összeugrani anyámmal is, mert ő is folyton... A, hagyjuk... A haverokkal szívesen lógok, ők békén hagyják... Megdumáljuk a filmeket, jó kis balhékat csinálunk, meg minden... Ja! De legjobban a gazdagokat utálom, akiknek a bőrük alatt is pénz van, mindet kicsinálnám, érti?

— Mert neked nincs pénz?

— Aha... Csak az számít, a dohány, a lé, érti? Akinek van, az a góré!

— Tanulnod kellene, hogy legyen szakmád. Ha dolgoznál, neked is lenne pénzed... A fiú felröhögött: na ne, ezt nem gondolhatja komolyan... Csak a hülyék melóznak... En zsozót akarok! Mohó pillantást vetett a tanáróre: jó a kéglje... Maga

Mozaik a XXI. századból

◀ egyedül él itt, igaz?

Barátnőm úgy érezte, hogy jeges kéz fogja marokra a gyomrát, majd lassan felkúszik a torkára és olyan erővel szorítja, hogy elakad a lélegzete: ó, Atyám, mit forgat ez a kölyök a fejében, csak nem akar ide is betömi, miért hozta el ide az anyja... Mély lélegzetet vett és közönyös, csevegő hangon válaszolta: örül, hogy otthona elnyerte a fiú tetszését, nézzen csak körül bátran és figyelmesen. Akkor talán észreveszi a rejtett kamerákat is az ablakok és az ajtók fölött. Biztonsági berendezés, a rendőrség őrzi a házat, nagyon praktikus... A fiú szemében kihuny az érdeklődés, morgván bámult maga elé.

A könyveim a legértékesebbek a lakásban, te szeretsz olvasni? Olvasni? Jani felvihogott, mintha váratlanul megcsiklandozták volna, aztán kihúzta magát és büszkén kivágta: soha! En életemben még egyetlen könyvet nem olvastam el! Érti, egyet se! Mesét sem? — próbálgozott a barátnőm, az egykori pedagógus. Amikor kicsi voltál, akkor biztosan olvasott neked anyukád mesét... Nem emlékszem, de hagyjon már, ne zrikáljon engem ilyesmivel... Méghogy mese, kinek kell az... Keresed a szavakat, akadozó a beszéded. Magyarnak születél, mégsem tudod helyesen kifejezni magad az anyanyelveden... A fiú megrántotta a vállát: amit kell, azt kimondom... Mire jó a sok beszéd?

— Van, amire büszke vagy?

— Hát, el tudok szívní negyöt cigit zsinórban, főleg, ha piállok! A fater meg... Na, őt már fél liter bor kiüti, nekem másfél liter meg se kottyan...

— Mi az, amit szeretsz, ami örömet okoz neked?

— Hát, a szípuzás... Nagyon bírom, ha szállok a rózsaszínű ködben. Az jó, nagyon jó! Csak néha kifekszek tőle, meg hányok is... Ja... De a haverokkal azért csináljuk... Akarja, hogy megmutassam, hogy csinálom? Na figyeljen!

A zsebéből mocskos nejlon tasakot halászott elő, aztán tovább kotorászva zsebeiben sajnálkozva mondta: nincs ragasztóm, tudja olyan tubusos kéne, magának biztosan van... Reménykedve nézett a tanárra, aki a fiú szavaitól bénult némasággal keresett menedéket ked-

venc foteljének jótékony ölelésében. Jani motyogott valamit, majd kaján vigyorral az arcán szemléltető bemutatót tartott, az üres tasakkal demonstrálva, hogyan is szokta ő ezt csinálni.

— Azért, hogy mérgezd magad, hogy az agyad időnap előtt elsorvadjon, lebénulj, vagy megnyomorodj, te ezért lopsz, ezért törzs belakásokba, boltokba? Ez rémes! Soha nem gondoltál bele, mi vár rád? Nem látod, mennyi bánatot, szegényt okozol vele az édesanyádnak? Legalább a szeretet, a békesség ünnepén nézzél magadba! Te nem félsz az Istentől?

— Na, hagyja már, maga is ugyanazt papolja, mint a többi... Méghogy a szeretet ünnepe... Pont énvelem törődik az Isten, mi?! Kinek kell a maga békessége, he? Tudja miért szoktam csinálni a balhékat? Mert olyan jó harci izgalmat ad, érti? Ha éjszaka eszembe jut, indulok is azonnal, mert muszáj, valami hajt, mint ha kidobna az ágy magából!

— Érezted már megbánást a tetteid miatt?

— Aha, éreztem, de nem azért, mert megtettem, hanem, mert nem jól csináltam. Gyorsan rájöttem a zsarok... Csak ezért vagyok pipa magamra...

— Amiért most aztán börtönbe kerülsz, mert biztos, hogy elítélnek...

— El... Kapok majd jó pár évet... Na és?

A barátnőm nem tudta palástolni a szörnyülködését: elpocsékolod az életedet, a fiatalságod legszebb éveit. Mi lesz veled, amikor kikerülsz a börtönből? Ezt már végiggondoltad? Se szakmád, se tudásod, hol végzed majd?

Jani rántott egyet a vállán, úgy válaszolta: tudja mit mondok én magának? Sokkal többre értékelem a börtönjárt embereket, mint akik az egyetem padjait koptatják és diplomát szereznek... No és aztán, mit vágnak fel veled? Mit érnek a híres tudásukkal? Nem ők járnak drága kocsikon, nem ők utaznak nyaralni, vadászni Afrikába, nem nekik van a nyakukban meg a karjukon a sok vastag aranylánc... Abörtön jobban felkészíti az embert az életre, mint a tanulás. Mert abból egy szó sem igaz, hogy az ember mindenét elveszitheti, csak azt nem, ami a fejében van. Ezt csak az öregek gondolják így... A modern tudomány

igenis képes az emberi agyból mindent kitörölni s aztán különleges gépek segítségével átprogramozni azt...

— Gondolom, ezeket az információkat a tv-ből szerezted — jegyezte meg halkán a tanárm.

— Onnan hát, jól tudja... meg a többit is... Ha azt akarom, hogy tiszteljének, akkor csak ökölrel vagy késsel tudom azt magamnak kiharcolni, ahogy a filmekben szokták... No, meg jó sok pénzzel. A börtönben a nehézfiúk majd megtanítanak mindenre, az lesz az igazi tanulás... Mert ők az igazi hősök, a XXI. század hősei. Igazi nagymenők, én is olyan akarok lenni...

— Aztán egyik börtönből ki, a másikba be, ha közben agyon nem vernek a te "hőseid"... Mert nem mindenki éli túl a börtönt, de ha haza is kerül, nem biztos, hogy valaha nagymenő lesz belőle... Inkább csak szencsétlen piti tolvaj, aki az árokpardon végzi... Sajnálni való vagy te, Jani, semmit nem tudsz az életről... Ha egyszer rájössz, hogy nekem volt igazam, arra kérlek, valld be magadnak és mondd el nekem is. Istenem, milyen gyerekes és kétségbeejtően primitív a te felfogásod — sóhajtott a tanármó és száncosozva nézett a fiúra.

Az anya, kerülve barátnőm tekintetét, lassan szedelőzködni kezdett és valamiféle köszönetet mormolva induli készült. A fiú megkönnyebbülten követte, látszott, hogy a tanármó szavai nem gyakoroltak rá semmiféle hatást, örült, hogy szabadulhat. A küszöbön egy pillanatra megtorpant és visszaneézve a tanárra, megkérdezte: mondja, mi az, hogy primitív?

A lassan estébe hajló téli délutánon a vendégek távozása után barátnőm úgy érezte, le kell jegyeznie, papírra kell vetnie a fiú szájából elhangzott, korcs gondolatokat közvetítő mondatokat, különben nem tud szabadulni a lelkében sűrűsödő negatív élmény hatása alól. Egy régen olvasott vers töredéke motoszkált benne, amelyről úgy érezte, valami felmentésfelével szolgál ennek a fiúnak:

*Nem tudnak semmit
ők a Bibliáról,
s hogy van Madách,
Faust, lélek-osztagok!
S csak annyit tudnak
az Istenfiáról,
hogy elítél minden gaz
gazdagot!*

*Kinél szurony
s arany van: az erős!
E fiúkért valaki felelős!*

Eddig tartott a tanármó feljegyzése és most következik az, ami miatt végül is rászántam magam, hogy megírjam ezt a huszonegyedik századból való fordított előjelű "hósi eposzt".

A szeles, hideg esőt sító télvégi nap nem kedvezett a piacozóknak: sem az árusoknak, sem a vásárlóknak. Sietve szedtem lábaimat az eladósátrak közötti szűk sikátorban, de közben igyekeztem kikerülni a szélben-hosszában nyújtózó és egyre inkább hízó hókásás tócsákat. A jórészt üres sátrak ponyváját a komisz szél felgyűrte és marékra kapva zászlóként csattogtatta, lobogtatta. Figyelmemet mindinkább az esemény költötte le, amit a nem túlzottan játékos kedvű bójti szél minden igyekezetével megpróbált kicsavarni a markomból. Ezért nem vettem észre az előttem haladó, ám váratlanul megtorpánó vénknya nőt. Jaj, bocsnat, elnézést — motyogtam szegyenkezve — én igazán nem... Semmi baj, én vagyok a hibás, észlekedt a tászkám füle és félttem, hogy kiesnek belőle a könyvek, ezért álltam meg olyan váratlanul. Ó, csak most ismerem meg, nohát, rég nem találkoztunk — mondtuk szinte egyszerre és majdnem ugyanazon szavakkal, ahogy egymásra néztünk. Segíthetek? — kérdeztem elnézve, ahogy egyik karjával a félfülü táskát öleli magához, a másik keze meg a széltől kiforduló esernyőjével birkózik. Van nálam egy tartalék műanyag tasak, szívesen odaadom. Meghívom egy csésze kávéra, üljünk be oda — mutattam a háttam mögé a hangulatos kis kávézóra. Rám mosolygott: köszönöm, elfogadom... Aztán sietek haza, mert vár Janika, a fiam.

Két tenyerébe fogta a kávécsészét, úgy melengette rajta az ujjait. Szeme fényesen csillogott és bársonyos nyugalom, derű áradt a tekintetéből. Tudom, mit akar kérdezni: igen, hazaengedték Janikát a börtönből. Előbb engedték el, mert... Hangja váratlanul fátyolos lett, szemében kihuny a csillogás: megnyomorították a fiamat, úgy kaptam vissza. Három évet húzott le a fiatalokorúak börtönében, de sajnos nem tanult belőle... Összeverekedett az egyik fegyőrrel s ekkor átvitték abba a fegyházba, ahol felnőtt,

Mozaik a XXI. századból

▼ visszaeső bűnözőket őriztek. Ő volt közöttük a legfiatalabb és rettenetes dolgokat élt át az ott eltöltött két év alatt. Nem sokkal a szabadulása előtt történt, hogy az egyik drogfüggő nehézfiú kotyvasztott magának valami kábítószerrel, amitől teljesen megzavarodott. Tört-zúzott, vascsővel támadt rá a többi elítélte... A fiamat hátulról ütötte le. Olyan szerencsétlenül érte az ütés, hogy eltörtött a gerince és mind a két lába megbénult. Abortorkórházban feküdt egy ideig, aztán hazaküldték. Soha többé nem tud lábra állni. Iszonyú hónapokat éltem át, az ellenségemnek sem kívánom. Ordítottam velem és átkozta a nyomorult sorsát... Sokszor meg is ütött, amikor tisztába tettem... Rettentés volt, senki és semmi nem érdekelt, még a tv sem... Aztán egy napon elővettem a Bibliát és hangosan olvasni kezdtem belőle... Tudja, én nem voltam soha nagyon vallásos, de ez maradt az egyetlen kapaszkodóm, a hit, ettől reméltem segítséget. Először kiabáltam, hogy hagyjam abba, őt nem érdekli a Szentírás meg az Isten, de én nem hallgattam rá. És egyszer csak azt vettem észre, hogy a fiam figyelemmel hallgatja, amit felolvasok neki. Volt, hogy ő maga kérte, olvassak tovább, ne hagyjam abba... Valahogy nyugodtabb lett és egy napon, amikor tisztába tettem, hirtelen megragadta a kezem. Megijedtem, azt hittem, megüt. De nem, csak nézett rám, úgy, ahogy addig soha, mintha először látta. Nem értettem, mit akar. Aztán a tenyerébe fogott kezemet az arcához szorította, majd némán kezecskélt. Én elsírtam magam, és az ő szeme is könnyekkel lett tele. Kicsi gyerekként láttam sírni utóljára... Így kért bocsánatot tőlem az én fiam a sok szenvedésért. Kettőnk szenvedéséért... Azóta megváltozott az életünk. Képzeld — mosolygott rám az anya sírással küszködve —, mostanában meséket olvasok neki. Most is vettem két használt meséskönyvet, ezért jöttem a piacra... Bepótolom, amit elmulasztottam... Jobb későn, mint soha... Akomolyabb könyvek is sorra kerülnek egyszer... És ami a legfontosabb, a fiam már nem érzi magát haszonlatlan nyomoréknak, talált magának elfoglaltságot, van életcélja: mozaikképeket csinál, ilyeneket, nézze! A szakadt táskából

óvatosan kiemelt egy újságpapírból takargatott csomagot, majd büszke mosollyal bontogatni kezdte. Amit láttam, a kopott asztalon az üres kávéscsészék társaságában, az maga volt a csoda. Mintha a borongós szürke helyiségbe beszökött volna a napsugár, felragyogott volna a tavasz. Életörömtől tündöklő, finoman árnyalt, derűt és reményt sugárzó, aprólékos pontossággal megtervezett művészi mozaikkép kápráztatta el a szememet. Gyönyörű! — tört ki belőlem az őszinte csodálat. Ezt a fia csinálja? Istenáldotta tehetség!

— Az — bólintott az aszszony komolyan.

— Vásárolhatnék tőle egy képet?

— Igen, azt hiszem... Sokat eladtunk már. Az ő képeinek árából fizetem egész télen a villanyt, a fűtést. És az nem kevés!

— Szívesen megvenném, nézegettem akülönleges technikával ragasztott képet. Akár éppen ezt itt...

— Sajnos ezt nem adhatom... Janika a maga barátnőjének, a tanárnőnek szánta, hozzá kellett volna elvinnem, de ma már nem jutok el oda. Nem hagyhatom sokáig magára a fiút... Amíg haza nem érek, addig fekszik az ágyban. Egyedül képtelen felülni, felöltözködni.

Zavartan kérdezte: de, ha megkérhetném, átadná neki a képet?

Bólintottam: szívesen!

— Kérem, mondja meg azt is, amit a fiam üzen: mindenben igaz volt a tanárnőnek, akkor, évekkel ezelőtt. Most már tudja, mindenben! Sajnálja és szégyelli az akkori viselkedését, mindazt, amit akkor éretlen fejével mondott a tanárnőnek. Ma bennán, tolszékhez kötve sokkal inkább emberiben éli az életét, más színben látja a világot, mint sok-sok éve. És ehhez nincs szüksége kábítószerre. Már tudja a "primitív" szó jelentését és megtanulta, milyen értéke van a szeretetnek. S mivel szeretetet már nemcsak kap, hanem adni is tud, gazdagnak érzi magát. Fogadja el bocsánatkéréséül ezt a mozaikképet. Hiszi, a kép szavak nélkül is tanúsítja mindazt, amit érez, amit el akar mondani. Hát, én mennék is... és mindent köszönök.

Kinn megcsendesedett a szél, az eső is alábbhagyott és valahol egy tavaszváró kis cinketétova dalba fogott.

Naptárunk

70 éve született Ratkó József

Sanzon a hatalomról

Tömegdal kezdőknek

A hatalomnak keze van és oszt vele és üt vele.

A hatalomnak keze van és oszt vele és üt vele.

A hatalomnak keze van és oszt vele és üt vele.

A hatalomnak füle van fülel és lefülel vele.

Fiatal titkárnője van és helytelenkedik vele.

A hatalomnak pénze van pénzel és lepénzel vele.

A hatalomnak arca van amin a bőr cserélhető.

A hatalomnak szíve van bárkibe átültethető.

A hatalomnak fegyvere van mi mást tehetne, lő vele.

A hatalomnak hatalma van és él ha visszaél vele.

Ratkó József 1936. augusztus 9-én született Budapesten. Gyermekkora nagyrészt állami gondozásban töltötte. A tiszadobi gyermekvárosból került Nyíregyházára középiskolába. Érettségi után Szegeden magyar-olasz szakos egyetemi hallgató. Tanulmányai 1958-ban félbeszakadtak. Könyvelő, a berkeszi gyermekotthonban nevelő, majd újságíró a Kelet-Magyarországnál, végül a nagykallói könyvtár vezetője. 1989. szeptember 13-án hunyt el. Számos verseskötete látott napvilágot. Fogadott szülőföldjének, kedves szigetének tekintette a beregi tájat. Több kárpátaljai költőhöz kötötték baráti szálak. József Attila-díjas. Az alábbi verssel emlékezünk a fiatalon elhunyt alkotóra.

Lengyel János

Eseménytelenek párbeszéde

— Vitéz Sehonnai Bitang Jenő a nevem. Bitang vagyok, a véretek szívom. Röhögőm kell. Akár fél éjszakán át is képes vagyok a balgaságotokon röhögni!

— Mit beszélsz, balga lélek? Eperfán nem terem fehérlovas lakmuspapír! Ki vagy te? Hová tolsz problémáid tehervonatával már legalább egy hete? Anyád áll előtted, őt mégse gázolhatod el.

— Mondd, te örökké utálni fogsz engem, vagy képes erőt venni rajtad nyáltól csöpögő felebaráti szereteted? Istállóságod irritálja az orromat, ezért ütöm mások fekete levesébe.

— Hízzál a jövőben! Jövőd jobbra fordul, majd egyenesen, s végül balra el. Ebresztő, hétalvó! Hasadra süt a nap — kiközösítő bélyeget!

— Itt a tavasz: borvirág nyílik az orrodon. Hiába cipeled életed terhét, zsákokat levendula illata tölti meg. Mások rég eldöntötték, mármint a gondosan felállított tekebabokat. Apám nem jár templomba, mert ott papok vannak. Anyám nem jár kocsmába, mert ott viszont nincsenek.

— Narancszöld almát hoztam. Kérhetsz sárgáskék piros szíveket. De ha csillag kell az égről, hát próbáld szüretelni magadnak!

— Kösz, már négy napja nem ettem narancszöld almát. Igazat mondani tilos. Tábla hirdeti, hogy a hazugság szabad. Minden igazság börtönben sínyli pocskát következményeit. Hagyj aludni — sötétben megjönnek a tékozló szellemek.

— Minden fehér lepedőt elhasználnak. Az ágyakra mi marad? Társaságban nyálkafaljak egymást, ám otthonunkban késsel-baltával zajlik a párbeszéd. Ha igazat mondok, rögtön beperel az Igazmondást Felügyelő Bizottság. Konyhaasztalra kerülök, s nem biztos, hogy kibírom a hét fogást.

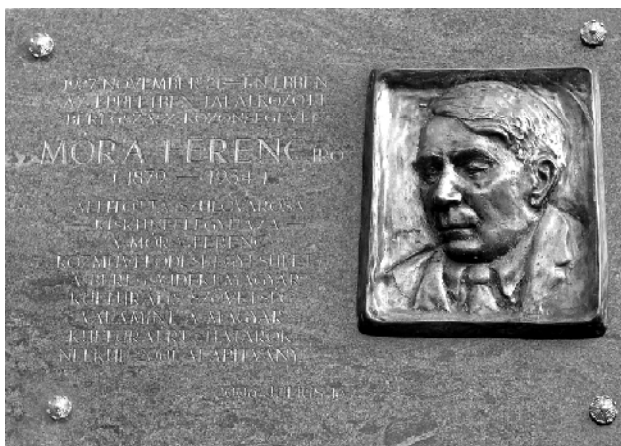
— Búzslesz a depressziótól. Agyadból valamiféle sárga lé csöpög, felhívja gondolataidat, amelyek nagymellű Icád körül forognak; aztán elszédülnek és átesnek a hosszanti részekben.

— Ármánykodásod célt téveszt, alma helyett a fejet éri a nyílvesztő. Tell Vilmos elszörnyed, Teller Ede pedig bombát gyárt. Még itt vagyunk, de ki tudja, holnap hol leszünk? Ma még itt van az itt, de holnap hol lesz a máshol?

— Állítsd le sirámaidat! Mi hisszük — mi mást tehetnénk! —, hogy van még hajunk, és holnap lesz igazi otthonunk is.

Móra Ferenc újra Beregszászban

A közelmúltban az egykori Beregmezei Kaszinó falán az író születésének 127. évfordulója alkalmából felavatták Móra Ferenc emléktábláját. Az emléktáblát a szülővárosában, Kiskunfélegyházán működő Móra Ferenc Közmuvelődési Egyesület állíttatta a Beregvidéki Magyar Kulturális Szövetséggel, valamint a Magyar Kultúraért Határok Nélkül 2001. Alapítvánnyal közösen annak tiszteletére, hogy 1927. november 2-án Móra Ferenc ebben az épületben találkozott a beregszászi közönséggel. Az ünnepségen beszédet mondott többek között Piri gyi Béla, a BMKSZ elnöke. Az eseményt megtisztelték jelenlétükkel dr. Váncsa Julianna és Horváth Rita Felícia konzulok, Gajdos István polgármester. A polgármester úr köszönetet mondott a kiskunfélegyháziaknak ezért a nemes gesztusért. A felszólalók között volt Ficsór József, Kiskunfélegyháza polgármestere, aki beszédében méltatta az írókat. Ezt követően Laczkóné dr. Szabó Klára, az egyesület elnöke szövegezte a megjelentekhez, majd átnyújtotta az ajándékozási okiratot Gajdos Istvánnak. A táblaavatáson felszólalt Zubánics László történész, aki ugyancsak méltatta egyik legkedvesebb írója életét, munkásságát. A beszédek és köszöntők elhangzását követően a jelenlévők koszorúkat helyeztek el az emléktáblánál. A rendezvény a Szózat elnevelésével zárult.

Hogyan is kapcsolódik Móra Kárpátaljához? Ezzel kapcsolatban az alábbiakban Bense György úrnak, a Kiskunfélegyházi Móra Ferenc Közmuvelődési Egyesület korábbi elnökének kutatásaiból közlünk szemelvényeket.

* 1927 — jeles dátum volt Móra Ferenc életében. Írói pályafutásának negyedszázados évfordulóját ünnepelte: köszöntötte őt az ország, barátai, mindazok, akik szerették írásait, elismerték újságírói tevékenységét. Kiadók vállalták addigi műveinek hat kötetben való megjelentetését. Mindezzel lényegesen javultak családi körülményei is.

* A huszas évek végén egyre inkább felfigyeltek rá a határon túli területek irodalmi és kulturális körei. Erdélybe, Felvidékre, Kárpátaljára, a déli területekre szórva eljutottak otthon már közkezdelt novellái, kötetei, így sorra kapott meghívásokat a határon túlról is. Hívták különböző egyesületek, intézmények, lapok ismerkedés, művei bemutatása céljából, különböző jellegű előadások megtartására, évfordulós ünnepi rendezvényekre.

Móra Ferenc nagy megtiszteltetésnek vette ezeket a meghívásokat. Tudósításai, leveleiben sokszor írt erről, hozzátéve, hogy akkori anyagi helyzete lehetővé tette, hogy egy kicsit utazgasson, eleget téve a szíves baráti meghívásoknak.

* Egy-egy útja során nem ritka, hogy 5–6 helyen is fellépett. Ilyenkor zötyögő vonatokon, szállodai szobákban írogatott, levelezett, tudósított találkozásairól leginkább a Dél-Magyarország c. lapnak.

Egyik levelében tréfásan jegyezte meg, hogy "a vonat zötyögése szinte gyógyító hatású" számára.

* Határon túli útjainak jelentős része előadói körút volt, de szívesen vett részt irodalmi, régészeti, évfordulókhoz kötődő rendezvényeken. Ilyenkor rendszerint a meleg

fogadtatás, az ünneplés sem maradt el.

A továbbiakban csak a Kárpátaljai utazásairól, látogatásairól adunk rövid összefoglalót.

* A Dél-Magyarország 1927. november 20-i száma írja:

"Kassa, Ungvár, Beregszász jubilálja Móra Ferencet." Móra ma utazott el Kassára ahol — mint a kassai lapok írják —, ünnepélyesen fogadják. Szombaton este a Kassai Kaszinóban találkozik meghívóival, vasárnap délelőtt a Fórum moziban tart előadást." November 21-én, vasárnap este már Beregszászban, a Kaszinóban volt, hétfőn ugyanitt előadást tartott, de este már Ungváron szerepelt.

* 1929 októberében ismét szerepelt Beregszászban és Ungváron.

* 1932. május 28. és június 4. között, 30 éves írói jubileuma alkalmából meghívásra néhány napot töltött Kárpátalján. Ekkor látogatást tett Ungváron, Munkácson és Nagyszőlősen. Május 28-án Beregszászba is ellátogatott.

* Móra Ferenc kedves barátja volt a 30-as években Balla Jenő újságíró (Bill néven), a Szegedi Napló szerkesztője, aki korábban a Kárpáti Igaz Szó munkatársa volt. Mórát kárpátaljai útjai során mindig ő kalauzolta. Jubileumi útja alkalmából ellátogatott a Vereckei-szoroshoz és az uzsoki katonai temetőbe.

* 1933. május 18. és 28. között egy kis kárpátaljai "csavargásra" hívta meg őt Havas Emil és családja (Havas Emil az ungvári lap főszerkesztője volt). Őszinte barátság fűzte őket egymáshoz. Havas utójával bebarangolta Ungvár, Munkács csodás tá-

jait. Erről a Dél-Magyarország című lap is beszámolt.

* Móra Ferenc a 30-as évek elején gyógykezelés céljából két ízben is volt Karlsbadban. Ilyenkor mindig átutazott Ungváron. 1933. július 2-től öt héten át kezelték a gyógyfürdőben, sajnos már nem sok reménnyel. Augusztus 5-én betegen érkezett Ungvárra. Havaséknál a feleség gondozta néhány napig, hogy felerősödve térhessen haza.

* Erős Zoltán a "Magyar irodalmi helynevek" című kiadványában a következőket írta Móra beregszászi és ungvári látogatásairól.

Ungvár. Móra Ferenc öt alkalommal tartott előadást Ungváron. 1927. november 22–23-án, 1922. október 10-én, 1932. május 28-án és 1933. júliusában.

Beregszász. Móra Ferenc több alkalommal is szerepelt Beregszászban. Először 1927. november 21–22-én jubileumi irodalmi est előadása keretében, 1929 októberében, 1932. május 28. és június 4. között irodalmi körúton volt: Ungvár, Munkács, Nagyszőlős mellett május 28-án Beregszászban lépett fel.

Móra Ferenc:

Családi levelezés c. kötetéből.

Móra Pankának, Karlovy Vari, 1933. július 13.

"Pankám, lelkem, anyád nagyobb író, mint mi ketten, olyan ragyogó sort írt rólad, hogy egy kötetemmel felér. Persze ő nem tintába mártotta tollát, hanem szíve vérebe. De azért a te köszöntőddel is egészen meg vagyok elégedve.

Édesanyádra, testére, lelkére vigyázz, fiam és simogasd azzal a gyengéd kézzel, mivel én az unokáimat.

Szeretettel simogatja meg a te lehajtott fejedet is. Apu."

P. S. Móra Ferenc beregszászi emléktáblája Dobó Irma kiskunfélegyházi képzőművész alkotása. Az emléktáblát Bense György, a Kiskunfélegyházi Móra Ferenc Közmuvelődési Egyesület egykori elnöke, illetve Dalmay Árpád, a Beregvidéki Magyar Kulturális Szövetség alapító elnöke kezdeményezésére állították fel Beregszászban.

Mégis bunda a bunda

A köznap nyelvben csak panírozásnak hívjuk. A francia panierenek nevezi ezt az eljárást. Kifejező, magyaros neve: bundázás. Több előnye van: a ropogósra sült külső zamatos, puha belsőt takar. A bundázás legfőbb célja, hogy ne a nedves felületű hús- vagy zöldségszelet érintkezzen közvetlenül a forró zsiradékkal. Emellett a ropogós bevonat más ízt ad az ételnek és gazdagabbá, táplálóbbá teszi a fogásokat.

A legegyszerűbb, ha húst, gombát hirtelen akarunk kisütöni, hogy a megmosott, besózott szeleteket egyszerűen csak lisztben forgatjuk meg.

Paprikás liszt

Ha sertésszeletet, szűzémét forgatunk meg paprikás lisztben, ez a vasi pecsenye, ha pontyszeleteket: rácponty a neve. Spárgatököt is szoktunk paprikás lisztbe forgatni, majd megsütöni.

Párizsian

Hozzávalók (4 szelet húshoz): 10 dkg liszt, 1 tojás, csipetnyi só, 1 evőkanál tej.

A bundázás menete: liszt, tojás, majd újból liszt. A tojást villával felverjük, megsózzuk. Ha sok a rántani való, kevéssé tejet is önthetünk hozzá.

Bécsiesen

Hozzávalók (4 szelet húshoz): 10 dkg liszt, 1 tojás, csipetnyi só, 1–2 evőkanál tej, 10 dkg zsemlemorzsza.

A leggyakoribb a morzsás bunda (azaz prézlis panír). A húst lisztbe, kevés tejjel felvert, megsózott tojásba, majd zsemlemorzsába forgatjuk. A tányérról lelógó, óriási ropogós, rántott borjúszelet citromkarikával és salátával osztrák specialitás, neve: bécsi szelet (Wiener Schnitzel).

Ha nincs otthon morzsza

Gépesített háztartásban friss zsemleből (vagy kenyérből) is lehet percek alatt morzsát készíteni. Mikrohullámú sütőben 600 W teljesítménnyel 2 perc alatt kiszárítjuk a felaprított zsemlet, majd kávédarálón porrá őröljük.

Sajtos bunda

Hozzávalók: 10 dkg liszt, 1 tojás, csipetnyi só, 1 evőkanál

tej vagy sör, 5 dkg zsemlemorzsza, 5 dkg reszelt sajt.

Ha sajtos panírt készítünk, akkor a rántanivalót először ugyanúgy lisztben, tojásban forgatjuk meg, mint az előzőekben, majd a morzsát a reszelt sajttal összekeverjük és utoljára ebben bundázzuk.

Diós, mandulás

vagy szezámmagos bunda

A morzsás bundánál leírtak szerint készítjük, csak a morzsát fele-fele arányban darált dióval, mandulával vagy szezámmaggal keverjük össze.

Rántottzöldségek

Az egészséges étkezés apostolai azt ajánlják, együnk több zöldséget. Változatos elkészítésműködő egy ötlet a bundázás. Pompás étel például a rántott karfiol, a spárgatök bundában, a patisszon sajtos bundában.

Gyümölcsök rántva

Gyümölcsöket palacsintatésztaba mártva süthetünk. Ha nedves a gyümölcs (például ananászkarikák, őszibarack), először lisztben vagy kekszmorzsában hempergetjük meg.

Ha gazdagon akarjuk bundázni, a palacsintatészta után kókuszreszelékben vagy darált dióban is megforgathatjuk a sütnivalót. Például a banán rendkívül finom kókuszos bundában.

Rumos palacsintatészta

Hozzávalók: 15 dkg liszt vagy kekszmorzsza, 1 tojás, só, 1 dl rum, 1,5 dl tej.

A hozzávalókat robotgéppel simára keverjük. Liszt helyett kávédarálón megőrölt háztartási kekszmorzsát is használhatunk. A rum pikáns ízt ad a tészta, ráadásul a bunda kevésbé szívja magába az olajat.

Habos palacsintatészta

Hozzávalók: 20 dkg rétesliszt, 2 tojás, 2,5 dl tej, 1 mokkáskanál sütőpor, 1 csomag vaníliás cukor.

A lisztet a sütőporral, a tojások sárgájával, a tejjel és a vaníliás cukorral simára keverjük, majd a keményhabba vert tojásfehérjét óvatosan beleforgatjuk. Különlegesen finom lesz az ilyen kömyű, habos palacsintatészta-ban bundázott gyümölcs.

A jó alvás öt aranyszabálya

Ön is azok közé tartozik, akik egy egész birkanyáját számolnak össze lefekvés után, mégsem tudnak elaludni? Ha nagy nehezen el is alszik, gyakran felébred az éjszaka folyamán, alvása nyugtalan? Nem kell rögtön altatóhoz nyúlnia – az alábbi néhány egyszerű szabály betartása segíthet megoldani problémáját!

1. Tartsa tiszteletben biológiai órája parancsait!

Rettenetesen fárasztja, hogy nehezen jön álom a szemére estétként! Lehet, hogy egyszerűbb a megoldás, mint gondolná. Talán csak az a baj, hogy lekési az ideális elalvási időpontot, mert – bár majd lera-gad a szeme – megvárja a film végét, nem tudja letenni kedvenc könyvét, vagy baráti társaságban van. Kevesen tudják, hogy az emberi alvás kb. másfél órás ciklusokra oszlik. Ha tehát lekészte az egyik "álomvonatot", meg kell várnia a következőt. Ha figyelmen kívül hagyja szervezetének ritmusát, bizony csak forgolódnai fog az ágyban. Ugyanez az oka annak az ismert problémának is, hogy hiába fekszik le az ember a tyúkokkal a másnapi korai kelés miatt, nem tud elaludni. Ha viszont elnehezülnek a szempillái, ásitózik, akkor itt a megfelelő pillanat. Ezt kell megragadni! Mivel biológiai órája mindig ugyanúgy jár, nyilvánvaló a következtetés: célszerű mindig ugyanabban az időben feködni és kelni. Ha időnként "erőszakot tesz" a természet – pl. hét közben 11-kor fekszik, szombaton viszont hajnali négykor, és csak délután kettőkor kászálódik ki az ágyból – akkor egyre nehezebb lesz megtalálnia a helyes ritmust.

2. Ügyeljen a megfelelő hőmérsékletre!

Lefekvés előtt meleg vízben fürdök, hogy ellazuljon, és felkészüljön az alváásra? Rosszul teszi! Mikor ugyanis a szervezet alváásra "programozza be magát", akkor lecsökken a bel-

ső hőmérséklete. Ebből nyilván az következik, hogy este éppen egy langyos (legfeljebb 37 C fokos) fürdő vagy zuhany tesz jót az embernek. A hálószobában ugyancsak legyen hűvös, kb. 20 C fok. A lábát pedig tartva melegen! Tudományos vizsgálatok igazolták, hogy a végtagok magasabb hőmérséklete elősegíti a hajszálerek kitágulását, ami megkönnyíti az elalvást. Divat ide vagy oda: zoknit viselni az ágyban igenis jó dolog!

3. Este ne egyen nehéz ételeket!

Az emésztési gondok az alvás ösellenégei, mindenképpen kerülni kell tehát a laktató, nehéz vacsorákat. Felejtse el ilyenkor a vörös húsféléket, a fűszeres ételeket, az alkoholt, a kávé és az erős teát. Nem árt viszont a nyers zöldség és gyümölcs, a fehér kenyér, a sütemény, a tésztaféle, a hal, ajánlható továbbá minden olyan tejtermék, ami triptofánt tartalmaz, azt a vegyületet, ami részt vesz a szerotonin – a nyugalom és alvás hormonja – képződésében. Vacsorázzon korán, lehetőleg két órával lefekvés előtt, igyon gyümölcsleveget vagy egy pohár kellemesen altató hatású, langyos tejet.

4. Fordítson figyelmet éjszakai fészkére!

Mit lát az ágya végében? Netán a televíziót? Ne csodálkozzon, ha rosszul alszik... Első lépésként tüntesse el onnan a készüléket – minden alvászakértőnek ez a legelső tanácsa. Ugyanilyen fontos az is, hogy a hálószoba ne le-

gyen együttal iroda is. A legrosszabb pedig, amit az éjszakai nyugalom ellen tehet, ha még az ágyban is dolgozik...

A hálószoba – amennyiben lehetséges – ne legyen több-funkciós helyiség! Az ágy maga természetesen szintén nagy szerepet játszik, hiszen ha élete párjának minden mozdulatáról hangos recsenések tudósítanak, nem kell csodálkoznia alvásproblémáin. Szakértők szerint a matracokat célszerű tíz-évente cserélni. Az önké mennyi idő? Ha több mint tízéves, indulhat a boltba újat vásárolni. Végül pedig partnerének horkolása esetén a füldegő is jó szolgálatokat tehet!

5. Hagyja pihenni az agyát is!

Ha ön rossz alvó, akkor a szellemi tevékenység is elviheti az álmát. Kerülje tehát elalvás előtt a tévézésen kívül a videójátékokat, valamint ne foglalkozzon napi gondjaival, az adóbevallásával, a másnapi feladatokkal. Talán mondanunk sem kell, hogy az esti házastársi veszekedés sem használ sokat.

Akkor tehát helyezze magát kényelembe, felejtse el minden kellemetlenséget és... kívánjon magának jó éjszakát!

Melatonin – a természetes alváshormon

Tudományos felfedezés, hogy a szervezet melatonin-termelését a fény, illetve a fény hiánya, a sötétség befolyásolja. A sötétség a szervezetet a melatonin képződésének fokozására készíti, amely álmoságot idéz elő. A melatonin álmoság, kábultság érzését kelti, jelezve, hogy pihenésre van szükségünk.

A melatonin szintje nappal alacsony, éjszaka növekszik és szintjétől függően a biológiai óra működését az alvásfolyamatot elősegítő állapotba hozza (a melatonin csúcs a testhőmérséklet minimumpontjával 2-3 óra) korrelál időben, ami ismert módon a legnagyobb alvaskészséggel jár együtt. A melatonin több szinten hat a biológiai órán, de annak aktivitása visszahat a melatonin termelésére.

Ismert, hogy az alváshatékonyosság (a teljes alvásidő és az ágyban töltött idő %-ban kifejezve) hányadosa) az életkor előrehaladtával, különösen 50 év felett és főleg nőkben szignifikánsan csökken, ami az éjszakai élettani melatonin szint durva csökkenésével jár együtt.

A melatonin molekula évtizedek óta ismert természetes alváshormon.

Életmód

Télen-nyáron káposzta

Táplál és véd

A káposzta sokféle formában felhasználható: egész évben friss saláta készíthető belőle, párolva köretként adhatjuk, a lucskos káposzta vagy a rakott káposzta egytálételnek is megteszi. Fogyasztható főzelék formájában (pl. paradicsomos káposzta, kelkáposzta), húsos leves után második fogásként adható a káposztás kocka, jó bor- vagy sörkorszolya lehet a káposztás rétes.

Az utóbbi évtizedekben terjedt el a kínai kel, melyet elsősorban salátaként fogyasztanak.

Káposzta, ha savanyú

Feltehetően a kínaiak dolgozták ki a savanyú káposzta készítésének módját. Annyi bizonyos, hogy a kínai nagy fal építésénél már savanyú káposztát is kaptak a munkások.

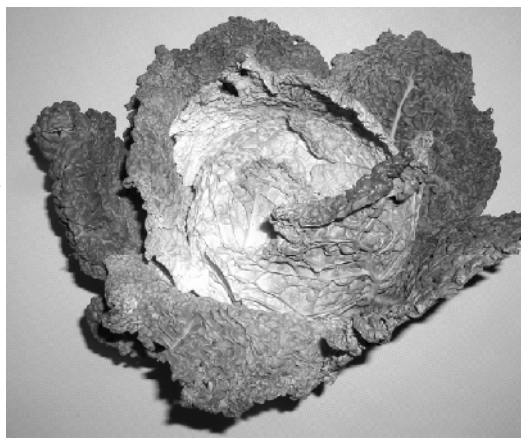
Bár csaknem egész évben kapható, a tartósítóiipar is felhasználja: készülhet belőle csalamádé, de akár a fehér, akár a vörös káposztával töltött ecetes paprika is kedvelt savanyúság. A savanyú káposzta készítésének külön fortélyja van. Savanyításra a nagyfejű, kicsi torzsájú, fehér színű, jó száminőséget adó fajták a legalkalmasabbak. A tartósítás ennél a formájánál az erjedés során olyan kedvező hatású, savtermelő baktériumok szaporodnak el, amelyek megakadályozzák más, káros mikroba megtelepedését. A savanyú környezet megőrzi a káposzta C-vitamin-tartalmát: télen a savanyú káposzta lehet az egyik legolcsóbb C-vitaminforrás. Ennek a jelentősége igen nagy, mert táplálékainkban az ételkészítés során – a hő hatására – a C-vitamin nagy része tönkremegy. Télutón, a C-vitaminban dús savanyú káposzta segíthet ezt a hiányt pótolni.

Fejes káposzta, kelkáposzta, karfiol egész éven át kapható, bár az utóbbi kettőnek a tárolása nehezebb, kelbimbó, brokkoli pedig gyorsfagyasztott eljárással tartósítva szintén egész éven át rendelkezésre áll.

Jéki László A gyilkos nő és a bab c. konyhatudományi írásában Cato praktikus tanácsait idé-

zi, arra vonatkozóan, hogy hogyan együnk káposztát. Ez olvasható: "A káposzta minden más zöldséget felülmúl. Ha egy lakomán sokat akarsz enni, és élvezni akarod a vacsorát, akkor egyél sok ecettel ízesített káposztát vacsora előtt, majd vacsora után is egyél meg fél tucat levelet. Úgy érzed majd magad, mintha nem is ettél volna, és annyit ihszt, amennyit akarsz." Ebből annyi biztosan igaz, hogy a káposzta-félék kiváló zöldségek.

Azért a tanácsért sem vállal-

ható felelősség, amit egy oroszországi fogadáson adtak valakinek: ha savanyú uborkát eszik vodkázás közben, nem árt meg neki az ital. Megártott...

Nem csak táplál, véd is

A káposztafélék a keresztes virágúak családjába tartozó többi zöldséggel együtt (kelkáposzta, kelbimbó, karfiol, brokkoli, karalábé, retek, torma) vitaminokban igen gazdagok. A legtöbb vitamin a külső, sötétebb levelekben található. Sok C-vitamint, K-vitamint, b-karotint, B₁-vitamint, folsavat és E-vitamint tartalmaznak, s a bennük lévő kalciummennyiség is jelentős.

A kelkáposzta vastartalma is számottevő, azonban a vas felszívódása a növényből nem olyan jó, mint pl. a húsból. Sok élelmi rost van benne, s a magas rosttartalom csökkenti a szív- és érrendszeri megbetegedések, a rosszindulatú daganatok, a felnőttkori cukorbetegség, a vastagbél-divertikulózis (kiöblösödés) és a székrekedés kialakulásának a kockázatát. Az viszont hátrányos lehet, hogy fokozott bélgázképződést okozhat, s az

erre érzékeny egyénekben felfúvódást idézhet elő.

Már évtizedekkel ezelőtt kimutatták, hogy Afrikában, ahol magas az élelmirost-bevitel, a divertikulózis és a vastagbélrák előfordulása igen ritka. Összefüggést mutattak ki a rostbevitel és bizonyos hormonfüggő daganatok, pl. prosztaták, illetve a mellrák előfordulása között is. Az is igaz persze, hogy amelyik étrendélelmi rostokban gazdag, az egyéb segítő összetevőket is tartalmaz (pl. kalcium, folsav, antioxidánsok stb.), amelyek szintén védő hatásúak.

A káposztáról, de a keresztes virágúak mind-egyikéről is azt tartják, hogy olyan, ún. antikarcinogén vegyületeket tartalmaznak, amelyek önmagukban is szerepet játszanak a rosszindulatú daganatok megelőzésében. Elsősorban a gyomor, a bélrendszer, a tüdő, az emlő és a petefészek rosszindulatú daganatos megbetegedéseinek meg-

előzésében hatékonyak. A rendszeres káposztafogyasztás hatására állítólag a vastagbélpolipok visszafejlődését is kimutatták. A népi gyógyászat kiterjedten alkalmazza. Nyersen fogyasztva (kéntartalmú anyagainak köszönhetően) gyomorfekély gyógyítására is alkalmazzák. A káposzta levelét borogatásokra, reumatikus fájdalmak kezelésére is használják.

2500 éve termesztik a káposztát

A káposztát több mint 2500 éve termesztik a Földközi-tenger vidékén, s ma már az egész világon elterjedt, sok országban a leggyakrabban fogyasztott zöldségfélének számít. A káposztafélék az alapvető élelmiszerek közé tartoznak; egy főre jutó évi fogyasztásuk meghaladja a 20 kilót.

A fejes káposzta a kedvező hazai adottságok mellett (földrajzi fekvés, talaj, öntözés stb.) márciustól novemberig szabadföldön termesztethető.

Az egészséges, kiegyensúlyozott táplálkozás minimum napi 400 g zöldség fogyasztását jelenti.

Hiányt pótolnak a jól szerkesztett beszámolókkal... Tisztelt Szerkesztőség!

A közelmúltban az V. Református Világtalálkozó keretében feleségemmel együtt alkalmam volt ellátogatni Kárpátaljára.

Magunk is aktív részesei voltunk a rendezvénysorozatnak. Nagy István lelkipásztor jóvoltából nézhettük meg több gyülekezet templomát, majd Ungvárt és Munkácsot is. Öt éve levelezgetünk a huszti lelkescsaláddal, így ott is szolgálhattam két alkalommal, augusztus 18-án, pénteken és 20-án, vasárnap igével. A feleségem két versemet szavalta el. Alább egy szabadversben osztanám meg lapjuk olvasóival a Kárpátalján átélteket.

Nemcsak a Világtalálkozóhoz kapcsolódó ünnepség volt nagy élményszámunkra, hanem az is, hogy eljutott hozzánk a Kárpátaljai Hírmondó idei márciusi száma, amelynek külalak-

ja, gondos szerkesztése és tartalma is igen dicséretes. Hiányt pótolnak a jól felépített beszámolók, a szép költemények. Külön értékes számomra a lapban közölt három, Beregszászban látható képzőművészeti alkotás – két relief és egy mell-szobor – fotója. Dsida Jenő erdélyi költő volt, a Bethlen Gábor fejedelem által alapított Nagyenyedi Református Gimnáziumba járt az apám és a nagyobbik fiam, Marosvásárhelyen, az előtt a 10 emeletes ház előtt, amelyben laktunk, van Bartók Béla mellszobra s az utca is a zeneszerzőről kapta a nevét.

Hitvesemmel együtt kívánunk áldást életükre, további munkájukra.

HORVÁTH LORÁND
volt erdélyi,
majd kanadai lelkész

Kárpátalján kanadai követként egy mondat...

... Na gy do b ro ny b a n Horkay püspök asztalánál ül-tünk, látogattunk öregothont, gyermekmenhelyet, este a hat-ezres gyülekezet tagjait „in-di-án imahálóval” köszöntve, „várjuk meg, míg elveszett lel-künk visszatér”, beszélt nek-ünk a miskolci papnő-asszonytestvér, ebédeltünk Nagygejőcön, elindultunk másnap Péterfalvára, ahol várt minket „hétezer” személy, hogy egyesítsük lelkünk, kik vagyunk Erdélyországban, Magyarhonban, Délvidéken, s a világ negyvenhárom országában szétszórta, s meg-ünk honfoglaló magyarok „Vere-ke híres útján” az egység felé..., mert szólit az „ötágú síp”, s mert elég volt a kétféle sántikálásból, a többfelé haj-bókolásból, a sokszoros meg-alkuvásból, hogy végre hitbe-li öntudattal azok maradjunk, kiket megkereszteltek „az Atya, Fiú, Szentlélek” nevé-ben, s horadjuk igánkat „össze-szorított szájjal, bús próbálko-zással”, túllépve a török-tatár pusztításán, németek hamissá-

gán, Trianon átkán, s minden-nemű „bűneink és balsorsa-ink” szegfejein, átlépve az Ung hidján, mert csodaszarvas ve-zérelt, sturulmadár mutatta az utat, megérkezve Pannóniába, s nem kalandozva többé, mert Szent István Imtelmeit fejünk-re olvasva, Gellért püspök ta-nított a jóra, így megteleped-tünk a Kárpátok ölelte ország karéjában, hogy magunk is hirdessük Megváltónk szere-tet-igéit, „mert csak a krisztu-si kéz segít”... s induljunk újra keletnek, nézzünk Bocskaira, Rákóczi-ra, Bercsényire, mert most itt „csend vála felleg alól...” s bár „Husznak rom-vára” „ledőlék”..., de a „cson-ka hazácska” köszikláiról „át-ölelvén a hullám-horizontot”, nézve Halmi felé, baktatva Tiszaújlakon, érkezünk a „re-formátus Rómába, Debrecen-be”, majd Budapestre, hogy ki-ki a maga otthonában, meg-elégedvén, s „megszerződven bécsi békéjét”, „keze munká-jával” gyarapítsa e szélütött világot.

Budapest,
2006. augusztus 28.

Egy kárpátaljai kislány bízik a gyógyulásban...

Kedves ismert és még nem ismert Barátaink!

Kraszilinc Éva 11 éves kárpátaljai kislány súlyos gerincferdülésben, orvosi néven scoliosisban szenved. Nem tudni, mióta, mert szülei nem élnek. Több mint négy éve talált otthonra, szülőkre és testvéreire Munkácson, a Néri Szent Fülöp családi típusú katolikus gyermekotthonban, amelyben a fiatal szülők két saját kisgyermekük mellett még nyolc befogadott gyermeket nevelnek. Évát az esküvőjük után kb. kilenc hónappal vették magukhoz, nem sokkal saját első gyermekük születése előtt. Éva most kezdte az ötödik osztályt munkácsi magyar iskolában. A család évek óta próbál lehetőséget találni arra, hogy a kislányt megoperálják, mert tudják, hogy műtét nélkül nem élhet sokáig. Mivel Ukrajnában ilyen műtéteket nem végeznek, ezért Majnek Antal munkácsi püspök atya tanácsára Magyarország felé fordultak. Eddig eredmény nélkül, mivel a magyar állam által a határon túli magyarok gyógykezelésének támogatására létrehozott Segítő Jobb Alapítványnak egyelőre nincs módjában ekkora támogatást nyújtani. A műtét és annak járulékos költségei ugyanis összesen két és fél millió forintot tesznek ki. Évát a Pécsi Ortopédiai Klinikán megvizsgálták, először múlt év májusában, és azt mondták, hogy egy éven belül mindenképpen szükséges lenne a műtét. Azóta másfél év telt el, de a műtét anyagi okok miatt nem valósulhatott meg. Idén szeptember elején ismét behívták vizsgálatra, és minél előbbi műtétet javasoltak, mi-

vel az állapota most már romlani kezdett. Két nagyon komoly műtétet kell végezni rajta; először egy mellkaskorrektíót, mert a gerincferdülés hatására a bordái és a belső szervei rendellenesen helyezkednek el. Emiatt gyakori rosszullétei is vannak, táplálkozni sem tud megelégedően. Utána következik magaa gerincműtét, amire kb. két hétig tartó kezeléssel készítik fel az első műtét után. Emiatt a kislány hosszú kórházi ápolást igényel, és ez, mint tudjuk, manapság nagy összegeket emészt fel, különösen egy nem magyar állampolgárságú személy esetében. A gerincébe beültetendő implantátum is komoly összegbe kerül, nem beszélve a szülők útiköltségéről, és azokról a költségekről, melyek majd a kezelés közben fognak felmerülni. Ezekből a kiadásokból áll össze a két és fél millió forint. Majnek Antal püspök atya, aki a gyermekotthon megálmodója volt, és aki évek óta szíven viseli Évasorsát, szintén többféle módon próbált segítséget szerezni. Végül az ő kérésére egy amerikai egyházi segélyszervezet ígéretet tett arra, hogy 6000 dollárral támogatja a kislány műtétjét. Ez az összeg 1 millió 300 ezer forintot jelent, ami azt jelenti, hogy 1 millió 200 ezer forint még mindig hiányzik. Évát november végén tudják fogadni Pécsen, az Ortopédiai Klinikán, hogy elkezdjék a műtéteket. Reméljük, hogy addigra sikerül összegyűjteni a hiányzó összeget, hogy Éva a 12. születésnapját már kiegyenesedett háttal, egészségesen ünnepelhesse.

HA 1200 EMBER FEJENKÉNT EZER FORINTOT AD, AKKOR MÁRIS EGYÜTT VAN A HIÁNYZÓ ÖSSZEG!

Kérjük, lehetőségeihez mérten támogassa Éva műtétjét!

Az adományokat a Kárpátaljai Ferences Misszió Alapítvány számlaszámára lehet küldeni, "Kraszilinc Éva műtétjére" megjelöléssel. Átutaláshoz szükséges adatok:

Kárpátaljai Ferences Misszió Alapítvány, 1183 Budapest, Tű u. 2. Erste Bank, Budapest, Váci út 48. SWIFT kód: GIBAHUHB
Számlaszám: 11991102-02119070-00000000 (HUF)

Nemzetközi utalásnál: IBAN: HU 05 11991102-02119070-89410019 (EUR)

IBAN: HU 94 11991102-02119070-01410017 (USD)

A munkácsi Néri Szent Fülöp Gyermekotthonról a Kárpátaljai Ferences Misszió Alapítvány honlapján, a www.ferences.hu -n olvashatunk a Támogatott programok, intézmények menüpont alatt. Ugyanitt fényképeket is találunk. A Munkácsi Egyházmegye Új Hajtás c. lapjának honlapján, a www.ujhajtás.hu -n pedig interjút olvashatunk a szülőkkel:

www.munkacs-egyhazi.org/ujhajtás/december05.html

„A legnagyobb magyar”

Széchenyi István 1791. szeptember 21-én Bécsben született. Apja, Széchenyi Ferenc gróf, a Magyar Nemzeti Múzeum és Könyvtár létrehozója, anyja Festetics György grófnak, a keszthelyi Georgikon és Helikon alapítójának lánya volt. Ahogy mondani szokták, az alma nem esett messze a fájától: Széchenyi István a XIX. századreformmozgalmának kezdeményezője, akiváló író és államférfi apja nyomdokai-
ba lépett.

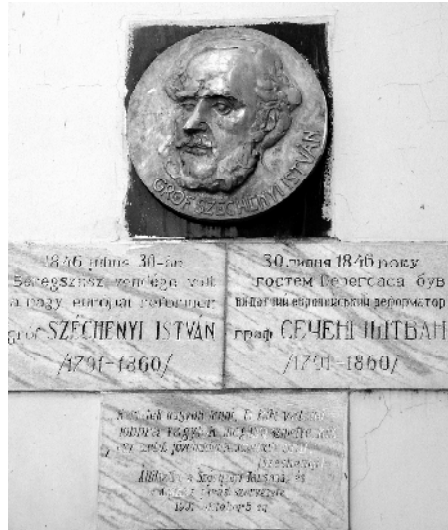
Hamar felébredt érdeklődése a magyar gazdasági és kulturális élet iránt. 1808-ban katonára lett. Részt vett az utolsó nemesi felkelésben (1809) és az azt követő napóleoni háborúban. 1815–1817 között beutazta Olaszországot, Franciaországot, Angliát, Görögországot, majd hazaérkezve igyekezett alaposan megismerni az országot, feltérképezte a hiányosságokat, felvázolta a megoldásra váró feladatokat.

Bécsbe visszatérve a bajor király kíséretének tagja lett, bekapcsolódott a bécsi kongresszus idején zajló élénk társasági életbe. Időközben megismerkedett Wesselényi Miklóssal, akivel nyugat-európai körútra indult. Mindig is érdekelték a lovak: már 1822-ben meghonosította angliai mintára a lóversenyeket, 1825-ben létrehozta az Első Lótenyésztő Egyletet. 1826 novemberében tárgyalásokat folytatott a Kaszinó, illetve a lóversenypálya ügyében. 1827. augusztus 20-án Pesten megnyílt a Kaszinó. Valójában nem mindenkinek tetszettek ezek az „úri mulatságok”: Felsőbüki Nagy Pál az országgyűlés alsó táblájának ülésén keményen ostromozta az elkorcsosodott főurat. E beszéd hatására kért szót Széchenyi István és egy évi jövedelmének felajánlásával megvetette a Magyar Tudományos Akadémia alapjait. Magyarországon ünnepelték a felajánlást, Bécsben viszont Metternich, akihez rokoni szálak fűzték, határozottan elítélte politikai fellépését. Afelső táblán elnöklő nádor is többször rendreutasította Széchenyit liberális hangvételű beszédei közben.

1828 februárjában jelent meg első, Lovakról című könyve. Részt vett az Akadémia épülete tervrajzát kidolgozó deputáció munkájában.

Közben megrendezték az első lóversenyt. Az országért végzett tevékenységéért, önzetlen tetteiért a pesti polgárság felajánlotta számára a városi polgárjog (pro urbe) kitüntetését. Elfogadta és eskütelével szentesítette.

1830–31-ben két könyve is megjelent Hítel és Világ címmel. A Hítel az 1830-as években kibontakozó reformmozgalom programjává vált. A további termékeny évei során számos

értékes könyvet alkotott. Az írás mellett gyakorlati tevékenységet is végzett: többek között részt vett a dunai gőzhajózás életre hívásában, foglalkozott a magyar színház kérdéseivel, királyi biztосként irányította az Al-Duna szabályozásának hatalmas munkáját. Nevéhez fűződik a pest-budai állandó híd, a Lánchíd létrehozása, amelyen először kötelezték a nemeseket hídpénz fizetésére. Az 1840-es években a Tisza-szabályozás megindítása, a balatoni gőzhajózás életre hívása emelkedik ki gyakorlati tevékenységéből.

Széchenyi István életének és életművének terjedelmes levéltára és gazdag irodalma van. Tevékenységének legkedvesebb színterét, legálábbis a beregi táj számára az a tény, hogy Széchenyi a második tiszai tanulmányútja so-

rán (1846. július 15., szeptember 14.) Beregszászban is járt. Tárgyalt a megyei vezetőkkel, miután Tiszaújfalra szőlította a Tisza szabályozásának ügye. Vidékünk vármegyei már az 1830-as években is Széchenyi nagy tisztelői voltak. 1836. augusztus 6-án Ugocsa megye, 1837. augusztus 14-én Ung megye táblabírájává választották.

Széchenyi politikai programja azonban egyre inkább megtorpant. Kelet népe (1841) című művében forradalomtól félve vádolta Kossuthot. Kossuth higgadt, de határozott válaszában visszautasította Széchenyi vádjait, ugyanakkor az 1830-as évek Széchenyijéről megállapította, hogy „Ujjait a kor ütőerébe téve és megértette lüktetéseit; és ezért, egyenesen ezért tartom énőt a legnagyobb magyarnak...”

Kezdeményezői falba ütköztek, barátai politikai ellenfelei lettek, bár mindnyájan az ország sorsának jobbra fordulását kívánták. Az 1848. februári-márciusi forradalmi hullám megremítette, de örömmel fogadta a vértelen forradalom győzelmét. Maga is részt vállalt a Bathányi-kormány munkájában, közlekedésügyi miniszterként nagy erővel látott hozzá a közlekedési program előfeltételeinek megteremtéséhez. Am egyre jobban jelentkeztek rajta az elmebaj tünetei s egy sikertelen öngyilkossági kísérlet után házi orvosával Döblingbe utazott, ahol az ideggyógyintézetben hosszú éveket töltött elborult elmével. 1849. november 1-jén átadták a forgalomnak a Széchenyi nevet viselő Lánchidat, ám az avatóünnepségen betegsége miatt nem volt jelen. 1857-ben elméje megtisztulni látszott és megpróbálta papírra vetni gondolatait. Pamfletteket írt, ám a rendőri zaklatások végképp felőrölték idegeit. 1860. április 8-ára virradóra egy pisztolylövéssel végzett magával. Nagycenken több mint tízezer gyászoló részvéte mellett helyezték örök nyugalomra.

**Lexikonok felhasználásával készítette
HARSÁNYI FERENC
Beregszász**

A képen: az egykori Beregszászi Kaszinó (ma Arany Páva) falán tábla őrzi „a legnagyobb magyar” emlékét. Vetrő András kezdi-vásárhelyi művész alkotását, a Széchenyi Társaság ajándékát 1991. október 5-én avatták fel.

Kedves Barátaink, a határokon innen és túl!

Örömmel tájékoztatunk benneteket, hogy a Magyar Műveltség Szolgálat megalkotta saját honlapját.

Miért jó ez? A NET-en tényleg nincsenek határok. Ha valakinek van saját Internet kapcsolata, vagy van erre lehetősége a szomszédjánál, a közeli könyvtárban, vagy a munkahelyén, máris elérhetek bennünket.

Honlapunk címe: www.mmszolg.fv.hu

Ha ezt beírjátok az Internet-explorer címsorába, azonnal olvasni lehet legfrissebb híreinket. Honlapunk, mint minden más honlap, biztosítja a velünk kapcsolatos alapinformációkat. Ugyanakkor színes képes magazin, és friss hírekkel teli hetilap is lesz, ha sikerül nagy vonalakban megvalósítani elképzeléseinket.

Ezek közül a legfontosabbak a következők:

1. Tartalomnak kb. a fele a 13–20 év körüli fiatalsághoz szól.

Kérjük, hogy hozzátok ezt a lehetőséget minél több környékbeli magyar fiatal tudomására (játékok, pályázatok is várják őket, nyemrényekkel).

2. Közös honlapunkhoz bármelyik csoportunk saját honlappal csatlakozhat. Honlapunk megfelelő részében megtanítjuk, hogyan lehet egyszerűen honlapot készíteni, és felcsatlakozni az általunk lefoglalt, ingyenes tároló helyre. Ha ezt megteszitek, lesz olyan része „Nagy magyar honlap”-unknak, amelyet bárki elérhet, elolvashat, aki bekukkant honlapunkra, de amit Ti fogtok megöltetni tartalommal. (Kérjük, adjátok tudtára a fiatalságnak azt is, hogy az ilyen, saját honlapok készítésére versenyt hirdetünk. A részletek honlapunkon olvashatók.)

A mi e-mail címünk: mmszolg@freestart.hu

KOZÁK ATTILA ügyvezető szolgáltató

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

Június

* Emléktáblát állítottatott a huszti református egyházközség a vártemplom kertjében egykor eltemetett Petróczi Kata Szidónia költő és férje, Pekry Lőrinc kuruc generális sírja felett.

A gránittáblát a gyülekezet kérésére a Magyar Köztársaság Honvédelmi Minisztériuma Hadtörténeti Intézete és Múzeuma készítette el. Az avatóünnepségen részt vett dr. Holló József Ferenc altábornagy, az intézmény igazgatója is.

* A 14 éve újjáalakult Magyarországi Gyermekebarátok Mozgalma Hanti Vilmos vezetésével ebben az évben is megszervezte a Nemzetközi Gyermekebarát Fesztivált, amelynek helyszínéül ismét Ungvárt választották. A találkozóra három országból, Magyarországról, Romániából és Ukrajnából 60 gyermek érkezett, hogy június 25-e és július 1-je között együtt szórakozzon, pihenjen, ismerkedjen egymás kultúrájával, szokásaival.

Elismerően nyilatkozott a fesztiválról Sziklavári Vilmos, a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusának főkonzulja, aki támogatásáról biztosította a szervezőket.

Július

* A Viski Zöld Falusi Turizmus Szövetség és a Nagykaposi Vállalkozásfejlesztési Központ közös szervezésében június 29–30-án üzletemberek találkozója került sor Viskén.

Az egybegyűlteket és a vendégeket Ötvös Ida házigazda, a Viski Zöld Falusi Turizmus Szövetség elnöke, valamint Szajkó Károly polgármester köszöntötte. A rendezvényen az előadók hasznos tanácsokkal látták el az érdeklődőket. Többek között előadást tartott Mlaticsek Teodor, a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium tanácsadója. Mint mondta, a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium nagy szerepet vállalt a falusi turizmussal foglalkozók képzésének kialakításában. Gyakorlatilag ezeket eddig még csak Kárpátalján szervezték meg, de a képzésbe be szeretnék vonni az egész Kárpát-medence magyarságát.

Mlaticsek Teodor kihangsúlyozta: azt kívánják elérni, hogy ezáltal is munkahelyek teremdjének, az emberek helyben, szülőföldjükön találják meg boldogulásukat.

* A Jósomszédság Napja keretében immár második alkalommal magyar–ukrán határmenti konferenciára került sor a magyarországi Tarpa községben a Kárpátaljai Megyei Állami Közigazgatási Hivatal és a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közigyelés, az Ukrán–Magyar Területfejlesztési Iroda és Tarpa Nagyközség Önkormányzata képviselő testületének szervezésében.

A rendezvényt megtisztelte jelenlétével Oleg Havasi, a Kárpátaljai Megyei Állami Közigazgatási Hivatal elnöke és Gazda László, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közigyelés elnöke. A résztvevők között voltak továbbá a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusa, a Kárpátaljai Vállalkozásfejlesztési Központ, a Kárpátaljai Magyar Diákok és Fiatal Kutatók Szövetsége képviselői, valamint Ukrajna Szabolcs-Szatmár-Bereg megyével határos régióinak kistérségi, járási vezetői, a testvérkapcsolatokkal rendelkező önkormányzatok vezetői, tisztségviselői.

* Budapest Főváros Önkormányzata, valamint az Oktatási és Kulturális Minisztérium közös rendezvényeként idén június 24-e – július 4-e között került sor a határon túli magyar fiatalok tizenegyedik találkozójára. A találkozó fővédnöke Göncz Árpádné, a Kézenfogva Alapítvány kuratóriumának elnöke volt, de védnökséget vállalt dr. Schneider Márta kulturális szakállamtitkár, dr. Schiffer János, Budapest főpolgármester-helyettese, valamint Komlós Attila, a HTM elnöke is.

A nagyszabású rendezvényen tizennyolc ország polgárai vettek részt. Kárpátalját az Eszenyi Magyar Folklorközpon Ritmus néptáncgyűtése, a beregszászi Ludovika néptáncgyűtése, a Szalócai Általános Iskola hagyományörző csoportja, a Csapi 2. Számú Középsiskola énekegyüttese, valamint Filep Anita énekes képviselte.

Tíz nap alatt a közel ezer résztvevőt gazdag program várta. A világszinten minden tájáról érkezett fiatalok gyalogtúrán vehettek részt a Normafától Húvösvölgyig, országjáró barangolás keretében ellátogattak Gödöllőre, a Kirá-

lyi Kastélyba, önfeledten szórakoztak a fővárosi vidámparkban, strandoltak a Római Strandfürdőben, megtekintették a Parlamentet, sétahajózártak.

* Kétnapos látogatást tett megyénkbe Szili Katalin. Az országgyűlés elnöke találkozott a magyarságszervezetek és a történelmi egyházak vezetőivel. A parlament elnökének kárpátaljai programja Beregszászban kezdődött, ahol Gajdos István polgármester fogadta, majd kalauzolta végig a városközponton, bemutatva az itteni nevezetességeket, érdekességeket. Ezt követően az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség vezetőivel folytatott megbeszélést Szili Katalin. Az UMDSZ vezetői indítványozták egy Szülőföld Ösztöndíj létrehozását a magyar nyelvű oktatás támogatása céljából, továbbá azt, hogy maradjon meg a kárpátaljai magyar pedagógusok utazási és szakkönyvvásárlási támogatása és létesüljön kollégium a szörvényben élő magyar gyermekek anyanyelvű oktatásának támogatására. A megbeszéléseken a felek áttekintették a magyar–magyar kapcsolatrendszer érintő reformokat is. Szili Katalin kárpátaljai programja során találkozott a történelmi egyházak vezetőivel, illetve felkeresett több egyházi tanintézményt. Munkácson Majnek Antal római katolikus püspökkel folytatott megbeszélést, illetve járt a Szent István Király Római Katolikus Líceumban, Nagydobronyban Horkay László református püspök fogadta a házelnök asszonyt. Az országgyűlés elnöke felkereste a Karácsfalvai Görög Katolikus Líceumot is, ahol találkozott az egyházi vezetőkkel, köztük Bendász Dániel esperessel és Egressy Miklós parochussal, illetve a tanárral. Az országgyűlés elnökét fogadta Oleg Havasi, a megyei állami közigazgatási hivatal elnöke is. A találkozóon számos, Ukrajna és Magyarország kapcsolatait, az itt élő magyarokat érintő kérdést tekintettek át.

* Immár hagyománnyá vált a júliusi megemlékezés Dolhán, az 1703 – 1711-es szabadságharc első csatájának színhelyén. A Rákóczi Szövetség Beregszászi Városi Szervezete és a Beregvideki Magyar Kulturális Szövetség szervezésében idén július 15-én került sor a rendezvényre.

A megemlékezések sorozata idén is Beregszászban, a II. Rákóczi Ferenc téren az Esze Tamás emléktáblánál kezdődött, ahol Zubáncics László, az UMDSZ OT elnöke

mondott ünnepi beszédet. Innen az egybegyűlteket II. Rákóczi Ferenc emléktáblájához vonultak, ahol dr. Balogh József, a BMKSZ választmányi tagja emlékezett a nagyságos fejedelemre. Mikes Kelemen emléktáblájánál Csobolya József, a BMKSZ választmányi tagja mondott beszédet. A koszorú elhelyezése után az emlékezők Dolhára utaztak. A Turul-emlékműnél Valla György, a Rákóczi Szövetség Beregszászi Városi Szervezetének elnöke tartott megemlékezést.

Augusztus

* Tájházat avattak augusztus 4-én a viskiek. Hat évi nehéz, kitartó munka eredményének örülhettek együtt az ünnepség résztvevői, köztük Pomogáts Béla, az Illyés Közalapítvány elnöke, Dupka György, az UMDSZ alelnöke, a MEKK elnöke, Ambur Pál, az Illyés Közalapítvány Ukrajnai Alkuratóriumának elnöke, Szajkó Károly Visk polgármestere.

Az egész község büszkesége ez a tájház, hangsúlyozta Ötvös Ida, aki meghatódva beszélt a több éves munka gyümölcseréről. A Viski Zöld Falusi Turizmus Szövetség elnöke köszönetet mondott az Illyés Közalapítványnak, a Szülőföld Alapnak, a Nemzetiségi Kulturális Örökség Minisztériumnak és a Teleki László Alapítványnak az ingatlan megvásárlásához és felújításához nyújtott támogatásért.

A tájház összetartó erejét emelte ki beszédében Pomogáts Béla. Olyan hely ez, ahol szívesen összejönnek majd az emberek elbeszélgetnek, felidéznek a község múltját, megtervezik jövőjét — mondta.

Az avatóünnepséget követően a tájházban tartotta harmadik fórumát az Együtt című irodalmi folyóirat alkotócsoportja. A találkozón részt vettek a kárpátaljai magyar írói társadalom jeles képviselői: Vári Fábrián László, Dupka György, Nagy Zoltán Mihály, Czébely Lajos, Szöllősy Tibor, Lengyel János, Bakos Kiss Károly, Becske József Lajos, Kovács Gábor, Görey Papp Ildikó. A fórumon bemutatták a kárpátaljai alkotók közelmúltban megjelent kötetét.

* Augusztus 3–6-a között első ízben került megrendezésre Péterfalván a Kárpátaljai Könyvüzeneti és Képzőművészeti Fesztivál, amelyen mintegy négyezer fiatal vett részt.

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

■ *Lemberg volt az első állomása az Ukrainai Magyar Demokrata Szövetség szervezésében megrendezésre került I. Ukrainai Magyar Napoknak. A szép számban összegyűlt érdeklődőket Szarvas Gábor, a Lembergi Magyarok Szövetségének elnöke köszöntötte.

A magyar kulturális rendezvénysorozat keretében Lemberg után Kijevben is méltatták az 1956-os magyar forradalom 50. évfordulóját. Az első ízben megrendezett I. Ukrainai Magyar Napok jelzik: a magyar kultúra egyre hangsúlyosabban van jelen az ukrán fővárosban. A rendezvény egyik helyszínén, a Kijevi-Pecerszki Lavra Történelmi-Kulturális Múemlékpark NEF galériájában Vass Tibor vezérigazgató-helyettes elemzésével Harangozó Miklós salánki festőművész 30 alkotását tekinthették meg a résztvevők. Almási Sándor, Magyarország Ukrainai Nagykövetségének konzulja elmondta, örvendetes, hogy az anyaországtól távol élő nemzet-rész képviselői is ragaszkodnak magyarságukhoz, nemzeti kultúrájukhoz.

* Ünnepélyes körülmények között lerakták az új iskola és óvoda alapkövét Újakliban.

* Az Ungvári Közművelődési Szakiskola adott otthont az immár harmadik alkalommal megrendezett Drugeth Tehetség-gondozó Tábornak. A tábor támogatója a magyarországi Bercsényi Miklós Alapítvány, amelynek egyik kurátora Gortvay Gábor. A 15 táborlakó az idén az 1956-os forradalom eseményeit elemezte és értelmezte, megkoszorúzták a Bercsényi úton Bercsényi Miklós kuruc generális emléktábláját, döntöttek egyirodalmi színpad létrehozásáról.

* Az államalapítás és Szent István király tiszteletére szervezett rendezvénysorozat első állomásaként a március 19-én felavatott viski turulus emlékműre felkerült a település ősi címere. Az augusztus 13-án megrendezett avatóünnepséget megtisztelte jelenlétével dr. Nagy Petronella és Váncsa Julianna, a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusa Beregszászi Ügyfélszolgálati Irodájának konzuljai, Szabó László, a Határon Túli Magyarok Hivatalának fősztályvezetője, Gajdos István, az Ukrainai Magyar Demokrata Szövetség elnöke, Beregszász pol-

gármestere, valamint az UMDSZ nagyszámú küldöttsége.

A címeravatón Dupka György, az UMDSZ alelnöke, a MÉKK elnöke köszöntője után Szajkó Károly, Visk nagyközség polgármestere tolmácsolta a közönség jókívánságait a vendégeknek, majd ismertette az egykori koronaváros történelmének fontosabb eseményeit, illetve a címer kialakulásának történetét. A vendégek a helyi temetőben megkoszorúzták Fodó Sándor sírját, majd egykori szülőházánál került sor emléktáblájának felavatására. Emlékező beszédet tartott Czébely Lajos, a KMKSZ viski alapszervezetének elnöke, Gajdos István, az Ukrainai Magyar Demokrata Szövetség elnöke, Szabó László, a Határon Túli Magyarok Hivatalának fősztályvezetője. A felszólalók kiemelték Fodó Sándor fontos szerepét a kárpátaljai magyar közösség építésében, a magyar érdekvédelmi szervezetek létrehozásában.

* Az összefogás és a magyarság egységének fontosságát hangsúlyozták a Magyar Reformátusok V. Világtalálkozójának résztvevői a rangos egyházi esemény valamennyi helyszínén Kolozsivártól Debrecenig. A tíznapos rendezvénysorozaton a Bocskai-szabadságharcot lezáró bécsi béke négyszázadik, valamint az '56-os forradalom és szabadságharc ötvenedik évfordulójára emlékeztek.

A világtalálkozó megnyitóját augusztus 12-én tartották Bocskai szülővárosában, Kolozsiváron, míg az utolsó rendezvény augusztus 22-én zajlott Debrecenben. Közben az összes Kárpát-medencei református közösségben méltatták a találkozót.

* Ungváron, a Kárpátaljai Nemzetiségi Központ üléstermében Balla Pál festőművész egyéni tárlata keretében öt festményt ajándékozta a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusának augusztus 18-án. Az ungvári képzőművész munkásságát Mihajlo Prijmics művészettörténész, a Kárpátaljai Képzőművészeti Főiskola rektorhelyettese méltatta, aki többek között kiemelte, hogy igen ritka, amikor egy művész a költészethez fordul és a versek alapján próbálja vászonra vinni mindazokat az érzéseket, amelyek a költemények születésénél az alkotót foglalkoztatják. Ez ritka és egyedi még a képzőművészetben is. Ez-

után Balla Pál mutatta be képeit és ismertette megalkotásuk körülményeit. A Petőfi Sándor élete ihlette öt műalkotást Nagy Attila konzul vette át.

* Kárpátalja arra méltó magyar személyiségeinek sorában immár Kecskés Béla neve is köbe vésetett. Asomi születésű költő és pedagógus emléktábláját egykori tanintézménye, a Papi Általános Iskola falán helyezték el és avatták fel augusztus 20-án. Az avatóünnepségen tanítványai, barátai és pályatársai emlékeztek a Beregvidék kimagasló tehetségére. A Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsoportja és a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége nevében Dupka György emlékezett tanítómesterére, akitől sokat tanult a vasárnapi beszélgetések során. Barátja és pályatársa, Nagy Zoltán Mihály e kis régió vitathatatlanul legkiemelkedőbb személyiségének nevezte a költőt. Az Együtt című folyóirat szerkesztője javasolta, hogy hozzanak létre egy Kecskés Béláról elnevezett kulturális alapítványt, amely a községet övező kiserégió kulturális felpezsdülését lenne hivatott elősegíteni.

* A magyar állam alapítására és Szent Istvánra emlékeztek az elmúlt hét végén Kárpátalja szerte.

Beregszász

A Vérke-parti városban Németh Sándor római katolikus plébános megnyitóját Pirigyi Béla, a Beregvidéki Magyar Kulturális Szövetség elnöke, az UMDSZ beregszászi városi szervezetének elnöke üdvözölte a megjelenteket. Ezt követően Zubánics László, az UMDSZ Országos Tanácsának elnöke méltatta az ünnep jelentőségét. Beszédet mondott Gajdos István polgármester, az UMDSZ elnöke és Kincs Gábor alpolgármester, az UMDSZ alelnöke. A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség részéről Orosz Géza alpolgármester szolt az egybegyűltekhez. A rendezvényt megtisztelte jelenlétével Szabó László, a Határon Túli Magyarok Hivatalának fősztályvezetője. A megemlékezés koszorúzással és szentmisével ért véget.

Ungvár

Augusztus 20-án, vasárnap a megyeszékhely magyarsága az ungvári várban ökumenikus istentisztelet keretében méltatta államalapító királyunk napját. A

MÉKK és a történelmi egyházak a várkerbe hívták mindazokat, akik közösségben kívántak emlékezni, a hit megtartó erejével akarták felvértezni lelküket.

Az ünnepséget Horváth Sándor, az UMDSZ OT alelnöke, a MÉKK alelnöke nyitotta meg.

Krajnyák Zoltán, a MÉKK irodavezetője a jelenlévőkhöz szólva Szent István Imre herceghez írt Intelmeinek 10. fejezetéből idézett egy részletet. Köszöntötte az ünneplő ungváriakat Viczián Tamás, a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusának konzulja és Dupka György, az UMDSZ alelnöke, a MÉKK elnöke.

* Kárpát-medencei Kulturális Napokat tartottak Muravidéken. Augusztus 24–27-e között a szlovéniai Lendva és Dobronok adott helyet a Kárpát-medencei Magyar Kulturális Napok című rendezvénysorozatnak, amely a határon túli magyarság egyik legfontosabb kulturális találkozója volt. Számos rangos erdélyi, vajdasági, felvidéki, kárpátaljai, horvátországi, muravidéki programot tekinthettek meg a szlovéniai magyarság képviselői. A kárpátaljai régiót a Credo verséneklő együttes képviselte Ivaskovics József zeneszerző vezetésével. A találkozóon nagy sikert aratott az ungvári Varga Katalin népdalénekes. A határon túli magyar kultúrával kapcsolatos eszmecsere Dupka György, a MÉKK elnöke, az UMDSZ alelnöke tartott helyzetjelentést a kárpátaljai magyarság művelődési életéről. A fórum Zárónyi-lakozatot adott ki az elhangzott javaslatokról, munkájában részt vett Petróczi Sándor, a HTMH ügyvezető elnöke is.

* Gospel Fesztivál Solymáron. Dr. Mádl Ferencné, Dalma asszony és Dr. Beér Miklós római katolikus püspök védnökségé alatt augusztus 26-án zajlott le a VI. Gospel Fesztivál, amely az egyházi zenészek, kórusok egyik legfontosabb nemzetközi találkozója. A szeretet jegyében tartott rendezvényen a Credo verséneklő együttes is szerepelt. Koncertjükön megzenésített istenes versek előadásával lepték meg a több ezres közönséget. Az együttes hatalmas sikert aratott Horváth Sándor Mert a haza nem eladó című versének előadásával, amelyet Ivaskovics József zenésített meg.

D. Gy.

Egy kiállítás margójára

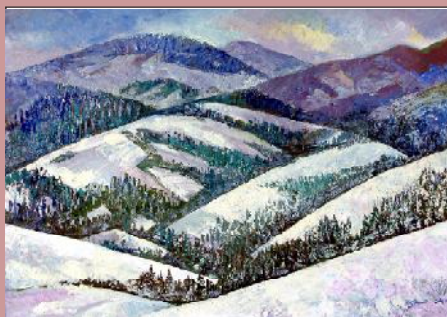
Kárpátok. Út Szinevére

Történelmünk úgy alakult, hogy ma itt a szülőföldtől távol kell köszöntenünk földinket, Zicherman Sándor Róbertet, és megismerni az itt kiállított alkotásait. Robi a röpke 71 éve alatt Ungvártól Budapestig jutott el. Nem sok ez, valamivel több, mint 300 kilométer. Közben járt ő Beregszászban is, és talán megfordult Péterfalván. Időközben azért eljutott Lembergbe és Szentpétervárra is. É tájakon tanult, tehetségét fente-köszörülte. Minthogy nem szeretném kedves figyelmüket hosszasan rabolni, ezért Robi életének csak pár állomáshelyére kívánom felhívni a figyelmet: Kara-Kum sivatag Türkmenisztánban, az oroszországi Perm városa, alkototta a lett Jurmalában, állomásozott a Krimen, az Ural-hegységben, megnézte magának a Kalmük földet, Elisztát, élt Szamarában, hosszasan elidőzött Togliattiban, bepillantott a Don vidékére, bebarangolta a Baltikumot. 1989 után a budapesti fészekből azért ki-kirepült Európa arra érdemes részeire is.

Immáron több mint 16 éve Budapesten van a műterme, de megismervén a fáradhatatlan felfedező, ne legyünk biztosak abban, hogy ez a végső ihlető terep Róbert barátunk számára.

Részemről sajnálom, hogy az anyaországba érkezésekor nem tárultak nagyra a szeretet karjai, így sok gondja volt, ami azért remélem, nem hatott túl károsan alkotó energiájára.

Zicherman Sándor Róbert igen sokoldalú ember. Hallatlan emlékezőképessége, intelligenciája, tudásvágya egy érzékeny alkotóban testesül meg. Magába szívta sok nép eredeti művészetét, biztonsággal közelkedik szülőföldünk népművészetének ágas-bogas ösvényein, látványosan szereti Közép-Ázsia népeit, azok művészetét. E helyen kívánom, hogy jövőbeni alkotásain átsuhanjon Sárköz, Matyóföld, Bereg, Kalotaszeg, Máramaros, Szatmár népének művésze és lelke is.

Leesett a hó

Irgy voltam Sándorra, mert amikor a régi időkben Beregszászban eljártunk esténként a Kruzsokba, a képzőművész körbe, ott Sándor vagy Robi tudott szerintem a legjobban rajzolni. Pedig megfordult ott Deli Miklós, Joannovics Pál, Varga János, nem utolsósorban Garanyi Jóska is. Szép idők voltak azok az 50-es évek, de csak fiatalságunk okán...

A beregszászi képek, alkotások nekem azt sugallják, hogy Sándor azért a szíve mélyén mégiscsak beregszászi. Ha ő is úgy érzi, hogy Beregszászban érdemes volt élni, akkor ez jó dolog.

Zicherman Sándor festői-szobrászi anyanyelve képpé, plaketté alakít sok-sok olyan dolgot, gondolatot, amely a hétköznapi rohanó embernek észrevétlen, elmúlik előle. Alkotásai az eddig felhalmozott technikák, eszközök, stílusok jól alkalmazott együtteséből születnek. Sándornak nagyon sokrétű a művészete, de nekem mégis úgy tűnik, hogy szeret két lábbal állni a földön.

Fatemplom

Művészetének súlypontja mélyen van. Gyönyörűek azok az alkotásai – ez a többség –, amelyekben a gondolatnak mély értelme van, a nézőt szeretetre készíti. Témái és figurái olykor nagyon robusztusak. Sokszor ránk nehezdednek, de a gondolat, az üzenet mégis könnyedén jut el hozzánk.

Zicherman Sándor Róbert széles palettájú művész. Végigjárta a stílusok tanulmányútjait. Alkotásainak sokszínűsége olykor zavarónak tűnhet, de ha megnyugszik a szem, a gondolat, a látvány után, jó érzés rádöbben, hogy gyönyörűséget láttunk. Talán egyforma arányban vannak tájképei, portréi, aktjai, csendéletei. Alkotásain a színek olykor nagy felületeket foglalnak el, de harmonizálnak egymással, és egységes hatást váltanak ki, egyensúlyba kerülnek. A geometrikus formák nem önmagukért vannak. Mindig felerősítik a látnivaló hatását. Szép példája ennek a csetfalvi református templomról készült festménye, sok-sok szép hegyi tájkép, de a figurális képein is a kép, a látvány érdekében bánik a geometrikus formákkal. Munkái mindig felhívják a

Téli táj I.

szemlélő figyelmét valami fontos dologra. Olykor úgy érzi az ember, mintha minden képhez, éremhez Sándornak az óraszében lapulna a gyönyörű múzsa – csak előcsalja és kész a varázslat! Mindig a természetből gazdálkodik, onnan meríti témáit és sokrétű megoldásai is onnan erednek.

Körülöttünk minden készen van, már csak Bach kell, csak Michelangelo kell, csak Bartók kell, csak Munkácsy kell, csak Nagy László kell és kell egy békés, melegszívű ember, aki mindezt befogadja. Sándor nagy szervező és pedagógus hírében áll. Erről a róla írásokból győződtem meg. Mi lenne, ha a Kárpátaljai Szövetség felkérné Sándort, hogy általa választott művészekkel együttműködve, hozzanak, hozzunk létre egy képtárat, működő galériával. Na vajon hol? Hát természetesen Beregszászban. Jól tudom, hogy van képzőművészeti kiállítás a Beregvidéki Múzeumban, de én egy előbb, folyamatosan működő, iskolák előtt és az alkotásra is nyitva álló műhelyre gondolok. Fontoljuk meg ezt, Barátaim!

Zicherman Sándor Róbert festményei alatt és plasztikáin egy Z. S. R. monogram található az idők kezdete óta. Számomra ez nagy jelentőséggel bír. A betűk latin betűk, netán magyar betűk, és Sándor talán Beregszászban tanulta meg és ott alakította ki művészi mivoltának jelét. Ez a tény bátorított fel, hogy a fenti javaslattal előálljak.

Sajnálhatjuk, hogy itt és most csak e pár alkotást láthatjuk. Érthető okokból természetesen: kicsi a hely. Jó lenne, ha egyszer Szentendrére invitálhatnánk mindenkit egy nagy retrospektív kiállításra, ahol az alkotó az anyaországi közönségnek is bemutatkozhatna. Részemről ezen fogok munkálkodni.

Kívánunk a művésznek egészségben és alkotóerőben még sok-sok évet.

KUTLÁN ANDRÁS

A huszti vár